

Temeljna
usmeritev —
usposabljanje
za delo
in nenehno
izobraževanje

prosvetni delavec

Zveza komunistov Jugoslavije
poudarja, da sta povezovanje
izobraževanja in dela v materialni
proizvodnji v enoten sistem zdru-
ženega dela in premagovanje nje-
gove odtujenosti od delovnih
pogojev izjemno pomembni nalogi
za celotno družbeno preobrazbo
na temelju socialističnega sa-
moupravljanja. Skupaj z delov-
nimi ljudmi in občani se bodo
komunisti zavzemali za nadaljnjo
preobnovo izobraževanja in
vzgoje po sklepih 10. kongresa
ZKJ, za odločno in odgovorno
uresničevanje dolgoročnih in ne-
posrednih ciljev in nalog reforme,
pa tudi za kritično preverjanje po-
stojnih rešitev v praksi.

Zveza komunistov se bo zav-
zemala za tako reformo osnovne
šole, ki bo omogočila kar največji
napredek vsakega učenca in hi-
trejše premagovanje tradicionaliz-
ma in enciklopedizma, ki odda-
njujeta šolo od družbenega dela in
vzgoje širše družbene in kulturne
vloge.

Učencem moramo omogočiti,
da se odločajo za določeno stroko
in poklic takoj po končani
osnovni šoli, v izjemnih primerih
tudi proti koncu osnovnega šola-
nja. Učenci, ki nadaljujejo z
usmerjenim izobraževanjem, naj
se usposobijo za prvi poklic v ob-
segu prvih štirih stopenj stro-
kovne izobrazbe; pri tem je iz-
vzeto samo izobraževanje učiteljev
in vzgojiteljev.

Zveza komunistov poudarja,
da je skupna vzgojno-izobra-
ževalna osnova usmerjenega izo-
braževanja nujna, zavzema pa se,
da bi jo učenci obvladovali vzpo-
redno s strokovnim usposablja-
njem. Vsak predmetnik in učni
načrt v usmerjenem izobraževa-
nju mora omogočiti splošno, širše
strokovno in ožje strokovno izo-
braževanje. Zveza komunistov
podpira zahteve organizacij
združenega dela, naj bo na vseh
stopnjah usmerjenega izobraže-
vanja težišče programov na širši
stroki; mladi naj se med izobra-
ževanjem že usposobijo za delo,
za konkretna opravila pa naj se
usposablajo na delovnem mestu
v različnih oblikah nenehnega
izobraževanja.

V visokem izobraževanju so
potrebne hitrejske sistemske, pro-
gramske in organizacijske spre-
membe, s katerimi se bo tesneje
povezalo z ostalim usmerjenim
izobraževanjem, se uskladilo z
razvojnimi potrebami združe-
nega dela in zahtevami znanstve-
nega in tehničnega razvoja ter s
pomočjo znanosti prispevalo k
višji delovni storilnosti z boljšo
kakovostjo svojega izobraževal-
nega in znanstvenega dela.

Zveza komunistov poudarja
potrebo po krepitvi vzgojne vloge
šol in fakultet ter prosvetnih de-
lavcev. Za to vlogo moramo učitelje
temeljito usposobiti že med
izobraževanjem, kasneje pa v ra-
zličnih oblikah nenehnega izo-
braževanja.

(Iz osnutka resolucije
12. kongresa ZKJ)

Med drugim preberite

- PRVE OCENE NOVIH PROGRAMOV USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA, str. 3
- USMERJANJE V IZOBRAŽEVANJE IN DELO, str. 4
- DRUŽBENO-GOSPODARSKI POLOŽAJ VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA, str. 5
- SAMOUPRAVNI SPORAZUM — IZHOD IZ SLEPE ULICE, str. 6
- RAZPOTJA CELODNEVNE OSNOVNE ŠOLE, str. 7
- TEŽAVNA POT DO SODOBNEGA DELA, str. 9

Napredek, pa tudi neučinkovitost in negospodarnost

Kako se razvijata vzgoja in izobraževanje v Jugoslaviji

Ob pripravah, na 12. kongres ZKJ in 9. kongres ZSJ je prav, da širše ocenimo dosedanje dosežke pri socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja in kritično osvetlimo tudi napake in zastoje, da bi na teh političnih zborovanjih bolje opredelili smer nadaljnjega razvoja naše dejavnosti.

Ni dvoma, da sta vzgoja in izobraževanje v preteklosti hitro napredovali in da smo dosegli na tem področju vidne uspehe. Napredek je morda večji kot v katerikoli drugi gospodarski panogi ali družbeni dejavnosti. Iz polpismene in zaostale agrarne dežele se je Jugoslavija po treh desetletjih in pol uvrstila — kar zadeva vzgojo in izobraževanje — med najbolj razvite dežele. Več kot 800.000 delavcev je v tem času doseglo višjo ali visoko izobrazbo. Na 19 univerzah in okoli 380 višjih in visokih šolah se izobražuje več kot 500.000 rednih študentov in študentov ob delu. V srednjem usmerjenem izobraževanju imamo milijon učencev, to je več kot 60 odstotkov mladih med 15. in 19. letom starosti. V osemletno osnovno izobraževanje je vključenih 98 odstotkov mladega rodu. Vsako leto je v različne oblike dopolnilnega strokovnega, družbenopolitičnega in

splošnega izobraževanja vključenih več kot milijon petsto tisoč delavcev in občanov. Vsote denarja, ki jih družba daje za vzgojo in izobraževanje, znašajo letno od 5 do 5 in pol odstotka narodnega dohodka.

Ustava iz leta 1974 in zakon o združenem delu sta spodbudila povezovanje te dejavnosti z združenim delom materialne proizvodnje. Postopno prehajamo na dohodkovne odnose na načelih svobodne menjave dela, kar naj bi zagotovilo izobraževanju enakopraven družbenogospodarski položaj. Res pa je, da je v zadnjih letih zaradi gospodarskih razmer napredek počasniji. Življenjska raven pa se znižuje. Za to je krivo tudi administrativno urejanje odnosov, ki odtuja delavcem v združenem delu tisti del dohodka, ki je namenjen izobraževanju in zato nimajo večjega vpliva na družbeno-gospodarski položaj te dejavnosti. Po drugi strani pa tudi delavci v izobraževanju ne morejo vplivati na svoj dohodek, saj o njem odločajo predvsem določeni krogi v družbenopolitičnih skupnostih in samoupravnih interesnih skupnostih.

V razmerah povečane inflacije in nagle rasti življenjskih

stroškov gre tudi zbiranje denarja v samoupravnih interesnih skupnostih za izobraževanje prek načrtovanega obsega. V javnosti nastaja zmotni vtis, da so družbene dejavnosti eden izmed virov inflacije, osebna in družbena življenjska raven v vzgoji in izobraževanju pa se znižujeta. V teh razmerah nastajata dva navidez nasprotna pojavi, nevarna za nadaljnji razvoj izobraževanja in vzgoje — siromašenje gmotnih možnosti, hkrati pa negospodaren razvoj izobraževanja.

O siromašenju gmotne podlage za vzgojo in izobraževanje pričajo nekatera dejstva. Delež izobraževanja v narodnem dohodku se zadnja leta zmanjšuje; sredstva za materialne stroške rastejo počasneje od cen; čeprav polovica prosvetnih delavcev in ekonomistov. Imamo 11 medicinskih fakultet, ob tem ko okoli 2000 zdravnikov čaka na zaposlitev, okoli 2000 pa jih je v tujini. Imamo 10 strojnih fakultet, več kot ZR Nemčija, ki ima mnogo bolj razvito strojno industrijo in proizvađa desetkrat več jekla kot mi. 60 odstotkov študentov študira družbene vede, 24 odstotkov tehnične, 16 odstotkov pa druge vede.

Posebno vprašanje je učinkovitost izobraževanja. Študentje potrebujejo povprečno 7 do 7,5 let za visokošolski študij; več kot 30 odstotkov med njimi študija nikoli ne konča. Pri tem pa znašajo povprečni stroški izobraževanja na študenta (brez stroškov staršev) od 20 do 70 milijonov starih dinarjev.

Kako negospodarno širimo zmogljivosti visokega šolstva, pove podatek, da je bilo na beograjski univerzi v šolskem letu 1980-81 več vpisanih mest kot mladine, ki je končala srednjo šolo.

Vprašanje zase so programi visokih šol. Večina fakultet pripravlja študente za znanstveno-raziskovalno delo, manj pa za praktično proizvodno-strokovno delo. Po končanem študiju imajo diplomanti veliko teoretičnega znanja, v delovnem procesu pa se ne znajdejo niti v preprostih stvareh. Programi se cepijo na mnogoštevilne predmete — bolj zaradi interesa učiteljev kot zaradi potreb študija. Zaradi pomanjkanja visokošolskih učiteljev mnogi med njimi predavajo na dveh, treh ali celo štirih fakultetah. Kakovost dela v takih razmerah ne more biti visoka, stiki s študenti so slabi, vaje dostikrat zgolj formalne. Študenti so malo vključeni v znanstvenoraziskovalno delo in to predvsem v projekte, ki jih učitelji prevzemajo honorarno.

Tudi v srednjem izobraževanju je, kljub reformi, veliko negospodarnega. V šolskem letu 1979-80 je bilo v proizvodnih usmeritvah 58 odstotkov, v neproizvodnih pa 42 odstotkov učencev. Kljub temu se je v

višjem in visokem izobraževanju. Višje in visoke šole ter fakultete rastejo kot gobe po dežju — mimo potreb združenega dela in njegovega soglasja. V enem desetletju se je v Jugoslaviji število univerz, višjih in visokih šol podvojilo. Po številu študentov smo prišli na sam vrh svetovne lestvice (20 študentov na tisoč prebivalcev). Značilno je, da raste število študentov hitreje v gospodarsko nerazvitih republikah in pokrajinah kot v razvitejših — najhitreje na Kosovu, najpočasneje v Sloveniji. Skrbeti nas mora tudi sestava visokih šol in študentov.

V Jugoslaviji imamo 18 pravnih in 18 ekonomskih fakultet — na skupnostih za zaposlovanje pa je domala v vseh večjih mestih prijavljenih že na desetine in stotine nezaposlenih pravnikov in ekonomistov. Imamo 11 medicinskih fakultet, ob tem ko okoli 2000 zdravnikov čaka na zaposlitev, okoli 2000 pa jih je v tujini. Imamo 10 strojnih fakultet, več kot ZR Nemčija, ki ima mnogo bolj razvito strojno industrijo in proizvađa desetkrat več jekla kot mi. 60 odstotkov študentov študira družbene vede, 24 odstotkov tehnične, 16 odstotkov pa druge vede.

Posebno vprašanje je učinkovitost izobraževanja. Študentje potrebujejo povprečno 7 do 7,5 let za visokošolski študij; več kot 30 odstotkov med njimi študija nikoli ne konča. Pri tem pa znašajo povprečni stroški izobraževanja na študenta (brez stroškov staršev) od 20 do 70 milijonov starih dinarjev.

Kako negospodarno širimo zmogljivosti visokega šolstva, pove podatek, da je bilo na beograjski univerzi v šolskem letu 1980-81 več vpisanih mest kot mladine, ki je končala srednjo šolo.

Vprašanje zase so programi visokih šol. Večina fakultet pripravlja študente za znanstveno-raziskovalno delo, manj pa za praktično proizvodno-strokovno delo. Po končanem študiju imajo diplomanti veliko teoretičnega znanja, v delovnem procesu pa se ne znajdejo niti v preprostih stvareh. Programi se cepijo na mnogoštevilne predmete — bolj zaradi interesa učiteljev kot zaradi potreb študija. Zaradi pomanjkanja visokošolskih učiteljev mnogi med njimi predavajo na dveh, treh ali celo štirih fakultetah. Kakovost dela v takih razmerah ne more biti visoka, stiki s študenti so slabi, vaje dostikrat zgolj formalne. Študenti so malo vključeni v znanstvenoraziskovalno delo in to predvsem v projekte, ki jih učitelji prevzemajo honorarno.

Tudi v srednjem izobraževanju je, kljub reformi, veliko negospodarnega. V šolskem letu 1979-80 je bilo v proizvodnih usmeritvah 58 odstotkov, v neproizvodnih pa 42 odstotkov učencev. Kljub temu se je v

istem letu vpisalo na visoke šole v proizvodne smeri samo 28 odstotkov, v neproizvodne pa 72 odstotkov študentov. Več kot 60 odstotkov srednješolcev nadaljuje študij na višjih in visokih šolah, znan pa je podatek, da bi združeno delo lahko takoj zaposlilo okoli 500.000 proizvodnih delavcev.

O učinkovitosti srednjega izobraževanja le dva podatka: več kot 25 odstotkov učencev ne konča uspešno skupne vzgojno-izobraževalne osnove, več kot 20 odstotkov pa ponavlja v višjih letnikih.

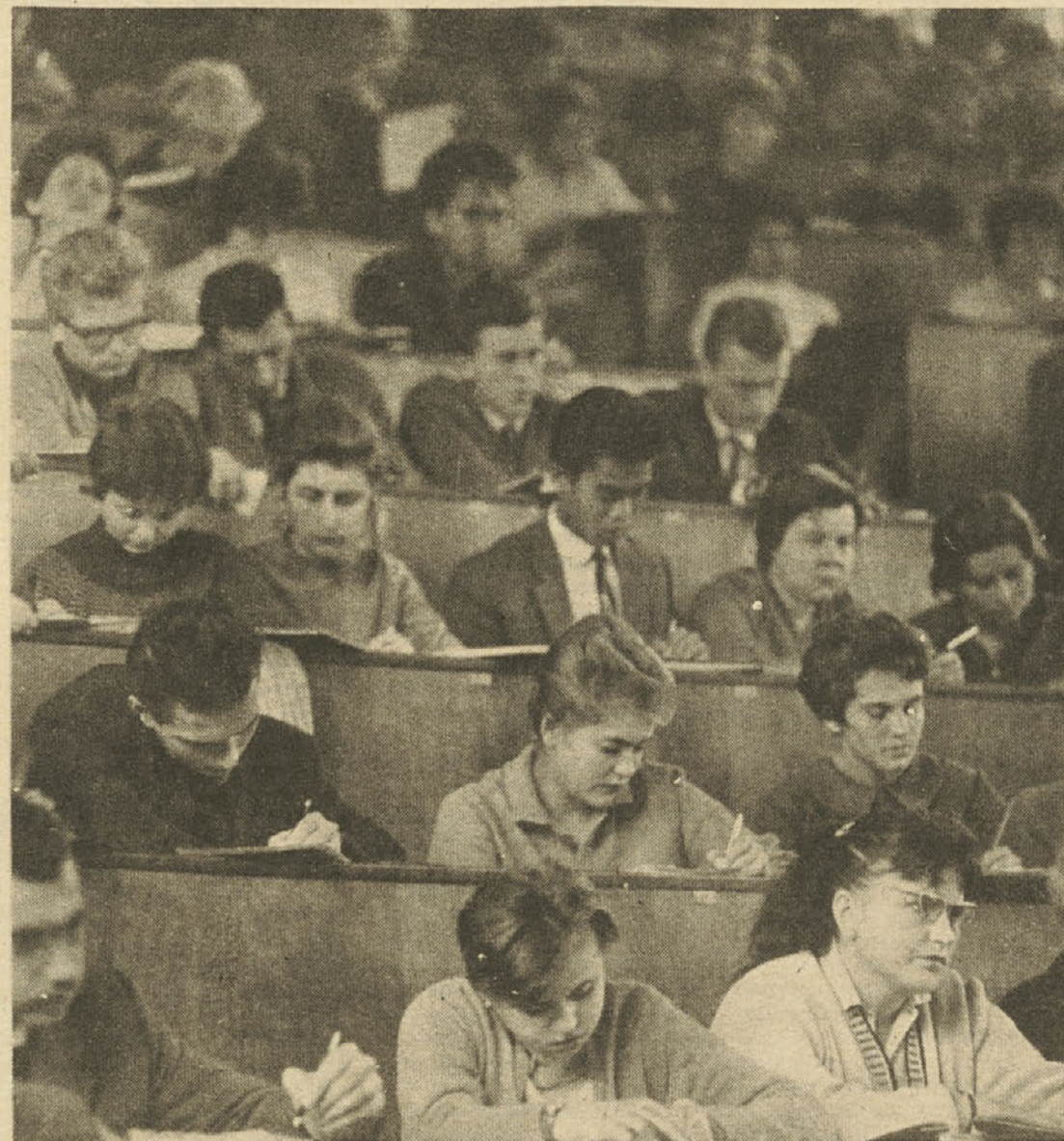
Najmanj negospodarnosti je pravzaprav v osnovnem izobraževanju in vzgoji, vendar tudi tu 10 odstotkov učencev ne konča osnovne šole, 25 odstotkov pa šole s ponavljanjem razreda. Morda je največ negospodarnosti v tem, da zahtevamo od šolarjev predvsem spominsko znanje in da vse premalo razvijamo njihovo samostojno osebnost, da bodo znali misliti, presojati, raziskovati.

Negospodarna je tudi naša administracija. Pri več kot 620 samoupravnih interesnih skupnostih je zaposlenih 3200 delavcev. Število zaposlenih v prosvetno-pedagoški službi se je povečalo. Raste tudi število administrativnih delavcev na šolah. Po nekaterih ocenah je v administraciji in strokovnih službah v vzgoji in izobraževanju zaposlenih že 7 do 8 odstotkov delavcev te dejavnosti, kar znaša okoli 20.000 zaposlenih. Kljub temu pa nimamo nikjer učinkovitih znanstveno-raziskovalnih skupin, ki bi proučevale te razvojne tokove in protislovja in predlagale ustrezne ukrepe.

Se bi lahko naštevali druge oblike negospodarnosti in neučinkovitosti v vzgoji in izobraževanju. Tako se prosvetni dinar troši čedalje bolj negospodarno, gmotna podlaga vzgoje in izobraževanja postaja vedno bolj revna, prosvetni delavci pa izgubljajo voljo za ustvajalno in predano delo. Širimo obseg dejavnosti in prevzemamo nove obveznosti, precejnjemo pa stvarne možnosti družbe za njihovo financiranje.

Res je, da na navedene pojave vplivajo dejavniki in vzroki, ki zahtevajo dolgotrajno in vztrajno spreminjanje razmer in organizirano delovanje. Vendar bi nekatera vprašanja le morali hitreje in odločneje reševati. Mednje spadajo zlasti: smotrno načrtovanje vpisa v višje in visoke šole, jasnejša opredelitev enotnosti našega vzgojno-izobraževalnega sistema, bolj gospodarna organizacija celotnega usmerjenega izobraževanja, razbremenitev učnih programov odvečne snovi, krepitev vzgojne vloge šole, prevrednotenje proizvodnega dela pa tudi hitrejšo zaposlovanje mladih.

VASKO RAIČEVIĆ

dogodki
novosti

Spremembe v posebni izobraževalni skupnosti za pedagoško usmeritev

Z ustanovne seje skupščine

Posebna izobraževalna skupnost za pedagoško usmeritev, ustanovljena leta 1980, je končala svojo prvo dveletno mandatno obdobje. Skupščina te skupnosti je dne 5. 5. 1982 na seji, ki jo je vodil predsednik skupščine dr. Jadran Maček, pregledala dveletno delo svojih organov, izvolila novo vodstvo in delegate, nato pa obravnavala nekatera aktualna vprašanja.

V dveletnem obdobju od ustanovitve do danes se je posebna izobraževalna skupnost za pedagoško usmeritev izoblikovala kot skupno telo uporabnikov in izvajalcev tega izobraževanja. V tem času so bili sprejeti vsi temeljni akti, potrebni za njeno delovanje. Uspešno je prebrodila začetne težave, med njimi pogosto nesklepnost zbora uporabnikov, primanjkljave v dotoku denarja in druge gmotne težave ter iskala čim boljše rešitve pri usklajevanju potreb in stvarnih možnosti.

Odbor za načrtovanje in programiranje je uspešno usklajeval želje z razpoložljivimi možnostmi in kljub denarnim težavam pomagal šolam pri opremljanju delavnic in pri sofinanciranju učbenikov SVIO za učence te usmeritve. Odbor za mrežo šol, usmerjanje in štipendiranje se je ukvarjal s tečajnim oblikovanjem šolske mreže, da bi se bolj prilagodila potrebam uporabnikov, pa tudi z usklajevanjem vpisa s potrebami, z usmerjanjem in štipendiranjem učencev. Odbor za organizacijska in kadrovska vprašanja je pomagal pri organizacijski utrditvi posebne izobraževalne skupnosti in oblikovanju njenih temeljnih aktov, sproti pa je reševal tudi vsa kadrovska vprašanja. Strojnik svet posebne izobraževalne skupnosti je v tem obdobju obravnaval več vprašanj, gradiv in predlogov, zlasti še programsko zasnovane, program in programsko jedra za pedagoško-andragoško izobraževanje učiteljev in drugih strokovnih delavcev.

Predlogi odborov, strokovnega sveta in samega predsedstva skupščine so se tako stekali že dokaj izdelani na sejo skupščine, ki jih je ob preobremenjenih dnevih redih sproti reševala.

Nova vodstva skupnostnih teles

Skupščini posebne izobraževalne skupnosti bo še naprej predsedoval dr. **Jadran Maček**, sestav drugih organov in vodstev pa je domala v celoti nov ali obnovljen. Za predsednika odbora za načrtovanje in programiranje je izvoljen **Franc Galič**, za predsednico odbora za mrežo šol, usmerjanje in štipendiranje **Silva Vavpot-Roncelli**, za predsednika odbora za organizacijska in kadrovska vprašanja mag. **Zdenko Verdenik**.

Zboru uporabnikov bo predsedovala **Marija Ambrož**, na čelu zbora izvajalcev pa bo dr. **Mirko Pak**. Novi predsednik strokovnega sveta je **Mladen Tancer**.

Povsem obnovljen je tudi sestav delegatov posebne izobraževalne skupnosti v svetih šol te usmeritve. V navedenih telesih in med delegati je tako domala

sto delegatov, ki jim je zaupana možnost, da v naslednji mandatni dobi uveljavijo napredne pobude in predloge »baze«.

Veliko vpisanih v visoke šole

Skupščina je dala v razpravo predlog nekaterih sprememb srednjeročnega načrta izobraževalne skupnosti Slovenije in posebne izobraževalne skupnosti. Razprava pa se je dlje zadržala pri usklajevanju letošnjega vpisa z načrtovanim obsegom. Medtem ko v srednjem izobraževanju število prijavljenih bistveno ne presega, razen posameznih primerov, razpoložljivih mest in je v manjših središčih celo še nekaj prostih mest, je v visokem šolstvu veliko več prijav kot vpisanih mest. Na višji in visoki stopnji je bilo v pedagoški usmeritvi razpisanih 1480 mest za redne študente — novince in 570 mest za kandidate za študij ob delu. Za redni študij pa se je prijavilo kar 2426 kandidatov, torej tisoč več, kot je bilo načrtovanega vpisa. Le za študij ob delu ni gneče, saj se je prijavilo le 537 kandidatov.

Preveč prijav imajo na obeh pedagoških akademijah, zlasti v nekaterih smereh. Kar za polovico več prijav, kot je vpisanih mest, je za razredni pouk v Ljubljani in Novi Gorici, v skupinah slovenski jezik in knjižničarstvo, zgodovina in geografija, zgodovina in likovna vzgoja ter posebna pedagogika (vse to na pedagoški akademiji v Ljubljani), na telesni vzgoji (v Mariboru in Ljubljani), na filozofiji, psihologiji, zgodovini, zgodovini umetnosti, arheologiji, etnologiji, angleškem jeziku in primerjalni književnosti (vse to na filozofski fakulteti v Ljubljani). Manj kot je bilo predvidenih pa je kandidatov za študij matematike, fizike in kemijske tehnologije, pa tudi za nekatere skupine predmetov na obeh pedagoških akademijah.

Tako bo treba marsikje omejiti vpis in izoblikovati merila za izbiro kandidatov. O predlogih šol bo skupščina odločala na prihodnji seji. V srednjih šolah, kjer bodo morali izbirati med kandidati, bodo upoštevali zlasti: uspeh pri preskusu znanja iz slovenskega jezika, učni uspeh od 5. do 8. razreda, mnenje osnovne šole in skupnosti za zaposlovanje in same želje učencev. Test za preskus znanja iz slovenskega jezika naj bi bil enoten in naj bi ga v sodelovanju s posebno izobraževalno skupnostjo izdelal Zavod SRS za šolstvo.

Skupščina je na koncu dala v javno razpravo predlog normativov in standardov za vrednotenje nekaterih dejavnosti, značilnih za pedagoško usmeritev. To so: plavalni in smučarski tečaji, ekscurzije, hospitacije, nastopi, mentorstvo in organizacija pedagoške prakse, terenske vaje itd. Dodatni stroški za te dejavnosti zahtevajo sicer precej denarja, vendar se jim ni mogoče odpovedati, saj so te dejavnosti za pripravo učiteljev in vzgojiteljev bistvene in jih zahtevajo tudi sami vzgojno-izobraževalni programi.

J. V.

Stvarno o tem, kaj zmoremo

Z ustanovne seje skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije

Kongres slovenskih komunistov je opredelil vzgojo in izobraževanje kot eno osrednjih področij, za napredek katerega si moramo prizadevati vsi; to je hkrati poziv k ustvarjanju nove kakovosti vzgoje in izobraževanja. Tudi od delegatov v Izobraževalni skupnosti Slovenije bo odvisno, kako se bo ta naloga uresničila, kako se bo razširilo prizadevanje za preobrazbo vzgoje in izobraževanja na dejavnike, ki na tem področju doslej še ne sodelujejo tako zavzeto, kot bi morali.

To je poudaril med drugim predsednik družbenega sveta za vzgojo in izobraževanje Emil Rojc na ustanovni seji skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije v novi delegatski sestavi, letošnjega 6. maja. Delegati obeh zborov so na tej seji soglasno izvolili za novega predsednika skupščine dozdajšnjega predsednika izvršnega odbora Toneta Ferencna, za podpredsednika pa dr. Bogdana Volavška, profesorja na Visoki tehniški šoli. Za predsednika zbora uporabnikov je bil izvoljen Janez Kučan, za predsednico zbora izvajalcev pa Marija Sosič.

Skupščina ima kot svoja delovna telesa tri odbore, in sicer odbor za osnovno izobraževanje, predsednik tega odbora je Boris Gabrič, odbor za usmerjeno izobraževanje s predsednikom dr. Viljemom Merharjem in odbor za organizacijska in kadrovska vprašanja s predsednikom Dragom Sotlarjem.

O delu delegatov, samem uveljavljanju delegatskega sistema pa tudi o prihodnjih nalogah je na tej seji Izobraževalne skupnosti Slovenije spregovoril Tone Ferenc. Dejal je, da začenja skupščina naslednje delegatsko obdobje s številnimi izkušnjami, zato se bo načrtno lotila vprašanj, ki se pojavljajo v vzgoji in izobraževanju v zdajšnjih zapletenih gospodarskih razmerah. Njeno delo bo temeljilo predvsem na naslednjih izhodiščih: upoštevala bo dolgoročno kadrovsko politiko, sprejete načrte in seveda omejene gmotne možnosti, predviden obseg izobraževanja v prihodnjih letih in uvajanje novih programov v vzgojno-izobraževalno delo. Ko je opozarjal na nove naloge, je poudaril, da je treba nameniti posebno pozornost spremembam srednjeročnih načrtov, programskim zasnovam in finančnemu načrtu za letošnje leto, vpisu v srednje in visoko izobraževanje in izobraževanju ob delu, posebno šolninam za to področje.

Večjo dejavnost kot doslej zahteva uvajanje usmerjenega izobraževanja. Odgovorno je treba spremljati in ocenjevati programe v srednjem usmerjenem izobraževanju, oceniti njihove vsebine in jih primerjati z dolgoročnimi cilji, posebno zato, ker je treba dobiti stvarno podlago za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov v visokem izobraževanju.

In kakšna pričakovanja naj bi izpolnili novi delegati? Ena njihovih temeljnih nalog je prav gotovo prenašanje mnenj iz svoje okolja na sejo skupščine in jasna razlaga stališč, sprejetih na teh sejah, med delovne ljudi in občane. Temeljito bodo morali spoznati problematiko vzgoje in izobraževanja, si prizadevati za nadaljnje uveljavljanje delegatskega sistema in ustreznih družbeno-gospodarskih odnosov v izobraževanju.

Emil Rojc je posebej poudaril, da je treba kljub težavam, ki nastajajo v gospodarstvu, najti možnosti za uresničevanje usmerjenega izobraževanja in razvoj raziskovalnega dela, saj sta to prednostni področji, ki ju je tako opredelil tudi kongres Zveze komunistov Slovenije. Izhod iz zadreg bo treba iskati še nadalje z dogovarjanjem in sporazumevanjem, prizadevanje za boljše pogoje delo pa naj vodi k novi kakovosti: težišče razvoja mora postati kadrovsko-

izobraževalna politika v TOZD in višje oblike združevanja dela. Poiskati je treba odgovor na vprašanje, kaj zavira svobodno menjavo dela v samoupravnih interesnih skupnostih, hkrati pa ustvariti možnosti, da bodo delavci neposredno vplivali na razvoj, organizacijo in celoten sistem vzgoje in izobraževanja.

Tudi združenemu delu bo treba predložiti kritično oceno dosežkov enoletnega uveljavljanja reforme, oceno o tem, kaj bo prineslo preusmerjanje učencev, in povedati, kako je v resnici z novimi programi (npr. osnovne tehnike in proizvodnje: programi so primerno zasnovani, ni pa dovolj možnosti za njihovo uresničevanje).

Marsikaj, kar se je še pred nedavnim delo, da bo mogoče uresničiti, bo treba torej upočasnit. To potrjujejo tudi ugotovitve tistih, ki so pregledali sprejete načrte in jih primerjali z resolucijo o politiki izvajanja družbenega

plana za obdobje 1981—1985 v letu 1982 in z materialnimi možnostmi za izobraževanje. Ker do leta 1985 ne bo mogoče uresničiti vseh nalog, določenih s samoupravnim sporazumom o temeljih plana Izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1981—1985, je izvršni odbor pripravil osnutek sprememb in dopolnitev samoupravnega sporazuma o temeljih plana Izobraževalne skupnosti Slovenije. O predlaganih spremembah in dopolnitvah bodo razpravljali v temeljnih organizacijah in samoupravnih interesnih skupnostih in jih primerjali s svojimi temeljnimi planovi. Precej razburjenja med delegati je povzročila ugotovitev, da bo treba v samoupravnem sporazumu o temeljih plana ponovno zmanjšati program naložb, ker taka odločitev ne more biti v skladu z načrti in cilji o reformi vzgoje in izobraževanja, uvajanju novosti in prizadevanjih za kakovostno delo.

Povezano s spremembami načrta so obravnavali tudi izhodišča za spremembe v dogovorih o temeljih družbenega plana SRS in sporazum o temeljih plana Izobraževalne skupnosti Slovenije in sporazum o usklajevanju planov izobraževalnih skupnosti za obdobje 1981—85.

Tako kot v drugih republikah in pokrajinah smo tudi v Sloveniji pristopili k družbenemu dogovoru o vpisu študentov v visokošolskih organizacijah v SFRJ. Brez posebne razprave je skupščina sprejela poročilo o pripravah za vpis študentov v leto 1982/83. O mnogih težavah dvomih in nasprotjih, ki se kažejo pri tem, pa bo treba najbrž še temeljito spregovoriti — tako v samoupravnih interesnih skupnostih kot v drugih organizacijah in organih.

M. K.

Kultura — preobrazba zavesti

PIS za kulturo uspešno sklenila prvo mandatno obdobje

Kljub težkemu času, ko si prizadevamo za gospodarsko ustalitev, ne smemo spregledati, da je kultura sestavni del preobrazbe delavčeve zavesti in da ne gre zmeraj le za omejevanje porabe denarja, temveč za prizadevanje za boljše družbeno koristno delo. To je bila temeljna misel na nedavni, ustanovni seji skupščine PIS za kulturo, ki je stopila v drugo mandatno obdobje.

Skupščina je pregledala in ocenila delovanje Posebne izobraževalne skupnosti za kulturo v minulem mandatnem obdobju, da bi seznanila nove delegate in širšo javnost s posebno problematiko, ki zadeva raznotero izobraževalno področje. PIS za kulturo izobražuje izredno veliko poklicev in s tem v zvezi so bile in so še številne težave in pomankljivosti.

Posebna izobraževalna skupnost za kulturo je bila ustanovljena v začetku julija 1980. Od svoje ustanovitve pa do zdaj je polno zaživela, čeprav je morala premagovati veliko težav. Pri ocenjevanju dela je treba še posebej upoštevati, da je ta skupnost posebna samoupravna organizirana oblika v naši republici — edina, ki nima vzornika v Jugoslaviji in se mora sama prebiti skozi čeri na področju izobraževanja za kulturo. Danes je PIS za kulturo, kot so ugotovili na seji, ena izmed boljših izobraževalnih skupnosti glede načina dela in dosežkov. Že v letu 1980 je skupnost sprejela vse temeljne samoupravne akte in jih vse doslej nenehno spreminjala in dopolnjevala na temelju razprav. Med dosežke spada prav gotovo oblikovanje in sprejemanje vseh programov za pridobitev srednje strokovne izobrazbe v PIS za kulturo, ki so nastali ob sodelovanju 150 strokovnjakov iz združenega dela, učiteljev srednjih in visokih šol, znanstvenih in kulturnih organizacij združenega dela. Podobno delo, ki bo terjalo še več naporov, bo treba vložiti v programske zaslove za uvajanje usmerjenega izobraževanja v visokem šolstvu, ki jih je treba sprejeti najpozneje do konca letošnjega junija.

Ob kritični oceni dosedanjega dela skupnosti so opozorili na eno izmed največjih dosedanjih težav: svobodna menjava dela pri PIS za kulturo. Med glavne vzroke pri tem lahko štejemo nestvarno načrtovanje, širši krog uporabnikov. Številni izmed njih so kasneje pristopili k drugim posebnim izobraževalnim skupnostim, kjer je bila prispevna stopnja nižja (pri PIS za kulturo je bila v lanskem letu najvišja: 2,85 OD). V letu 1981 so podpisniki samoupravnega sporazuma o temeljih plana zbrali le 47% načrtovanih sred-

stev, čeprav so izpolnjevali vse obveznosti. Ob tem ne smemo pozabiti, da je šolanje za potrebe kulture in umetnosti dražje od večine drugih vrst šolanja zaradi individualnega in skupinskega dela v šolah s kulturno usmeritvijo.

Posebna izobraževalna skupnost za kulturo si bo še nadalje prizadevala, da bi se čim bolj tvorno vključila v vsa družbena gibanja, zato želi opozoriti na nekatera vprašanja, ki jim bo treba nameniti v prihodnosti ustrezno pozornost: Pri izvajanju vzgojno-izobraževalnih programov, še posebno pri SVIO, naj bi se vzgojno-izobraževalne organizacije bolje in bolj vsebinsko povezovala, to pa bi pomenilo racionalizacijo dela, višjo kakovost pouka in hkrati denarni prihranek. Prav bi bilo, če bi načrtovali nove oddelke splošno kulturnega programa, kjer je dovolj učiteljev in dovolj zanimanja za to v širšem okolju (primer v celjski regiji). Ustrezno pozornost bo treba nameniti verifikaciji in začetku študija po programih za »oblikovanje« in »bibliotekarstvo« na visoki stopnji in za organizatorja kulturnega življenja in plesa na višji stopnji. Tako imenovano »drobno obrt« bo treba tudi vključiti v vzgojno-izobraževalne programe, saj se že dalj časa opaža potreba po tem; to velja za posebne izobraževalne oblike za potrebe ljubiteljsstva, ki se nenehno pojavljajo pri učencih in učiteljih na šolah PIS za kulturo.

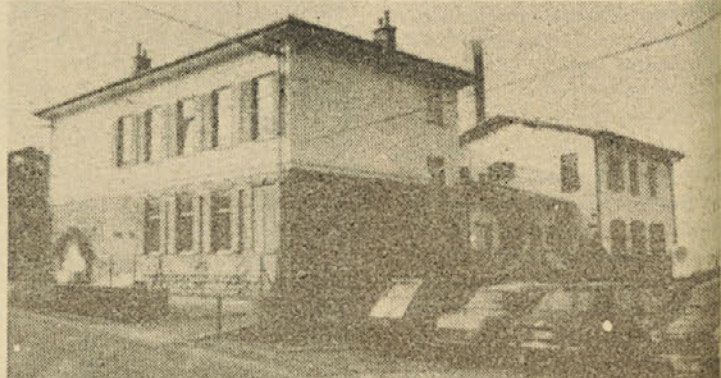
Skupnost si bo še nadalje prizadevala, da bi v svoje delo vključila še nekatere manjkajoče regije, ker meni, da je to predvsem vsebinskega in ne samo organizacijskega pomena. Razpravljavci so podprli zahtevo, naj bi se tudi v prihodnje predlagano zbiranje sredstev v razmerju 40:60 opredelilo kot stalno. Opozoriti je treba tudi na premajhno število štipendij za programe PIS za kulturo, ki bodo pokrile le en odstotek tistih, ki se bodo letos začeli izobraževati po programih PIS za kulturo. Prav bi bilo kljub ustalitvenim prizadevanjem — zagotoviti naložbe

vsaj za delavnice, namenjene osnovam tehnike in proizvodnje. Potem ko je skupščina ocenila minulo delo in predlagala izboljšave, je razrešila svoje dosedanje organe in izvolila novc in hkrati potrdila dosedanje vodstvo skupnosti tudi za naslednje mandatno obdobje. Delo PIS za kulturo bo še naprej vodil predsednik **Tomo Martelanc**. Za podpredsednika so izvolili **Jožeta Ostermana**, za predsednika zbora uporabnikov **Marijo Znidaršiča**, za predsednika zbora izvajalcev **Andreja Rijavca** izvolili so še vse člane ustreznih odborov.

Potem ko so udeleženci ob številnih točkah dnevnega reda kritično obravnavali in dopolnjevali besedila, so oblikovali podatke k samoupravnim sporazumom o temeljih plana za obdobje 1981—1985. Pri razpravi o merilih, standardih in normativih je ena izmed delegatov opozorila na nepravilnost postopka pri sprejemanju novih enotnih osnov standardov in normativov, ki jih je dala v razpravo Izobraževalna skupnost Slovenije. Sprejet je bil namreč predlog, ki ga je posebna komisija pri Izobraževalni skupnosti Slovenije dala delegatom v roke tik pred začetkom skupščinske seje, letošnjega aprila, kjer niso bile upoštewane prejšnje pripombe delegatov. Za kaj gre? Delavci srednjih glasbenih šol namreč želijo, da se pri merilih, standardih in normativih upošteva obseg vzgojno-izobraževalnega programa glasbe, posebnost individualnega pouka in da se finančno ovrednoti A in B program. V B program so namreč vpisani učenci, ki hodijo v drugo šolo, svoje izobraževanje pa dopolnjujejo tudi na glasbeni srednji šoli. Govorimo, torej o multidisciplinarnem študiju; o izobraževanju, ki ima zakonsko podlago.

Ne želimo polemizirati o vsebini delegatskih pripomb, obsoditi pa je treba nesamoupravni postopek pri sprejemanju predlogov. Sicer se lahko vprašamo, čemu so nam delegati sploh potrebni?

TEA DOMINKO

Osnovna šola Briško-Beneškega odreda Dobrovo

usmerjeno izobraževanje

Prve ocene novih programov usmerjenega izobraževanja

na vprašanja Prosvetnega delavca odgovarja mag. Janez Sušnik, direktor Zavoda SRS za šolstvo

Informacija o polletnem uspehu učencev prvega izobrazbenega programa, ki jo je pripravil zavod SRS za šolstvo, je odstranila dvome nekaterih, ki so se navedli, da bodo imeli učenci z usmerjenim izobraževanjem večje prednosti. 62,2 odstotka pozitivnih učencev v prvem letniku srednjega izobraževanja je izobrazbenemu programu nemara kar občajen rezultat, letošnji uspehi so v tem letniku boljši od lanskih. Vaš komentar k tem podatkom?

Možnosti, pripravljenost in tudi usposobljenost za vzgojno-izobraževalno delo v naših srednjih šolah niso enake. Zavod SRS za šolstvo spremlja uresničevanje posameznih sestavin vzgojno-izobraževalnih programov v celotnem projektu spremljanja in vrednotenja (predmetnike, učne načrte, učbeniške komplekte, vzgojno-izobraževalne dejavnosti). Na izbranem vzorcu šol so bile v prvem polletju ugotovljene izhodiščne razmere, hkrati so bili zbrani in obdelani tudi prvi podatki o izvajanju učnih načrtov in o uporabnosti učbeniških komplektov (učbenikov, delovnih zvezkov, priročnikov in drugih didaktičnih sredstev). Čeprav bo Zavod SRS za šolstvo dal končne podatke o prvem letniku šole po končanem pouku, pa je bilo že dosedaj ugotovljeno, da so nekateri učni načerti, pa tudi učbeniki preobsežni in prezahtevni. Iz informacije, ki jo je zavod pripravil za strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje in za strokovne svete posebnih izobraževalnih skupnosti, je razvidno, da velja to zlasti za slovenski jezik in književnost, za tuje jezike in matematiko, delno pa tudi za osnove tehnike in proizvodnje. Zato bo verjetno treba nekatere učne načrte in učbenike popraviti. Bolj dosledno in učinkovito bo treba izvesti notranjo diferenciacijo programskih vsebin pa tudi diferencirano uporabo učbenikov. Več bomo morali storiti za ustrežnejšo kadrovsko zasedbo in usposabljanje učiteljev za sodobne oblike in metode vzgojno-izobraževalnega dela. V celoti bo treba pregledati, skrajšane programe in poskrbeti za posebne učbenike za te programe.

Usmerjeno izobraževanje naj bi omogočilo pridobitev strokovne izobrazbe domala vseh mladini, ki konča osnovno šolo in izpolni osnovnošolsko obveznost. Kaj se obeta mladini, ki je imela že v osnovni šoli težave z učenjem? Pravijo, da so skrajšani programi v splošnem prezahtevni za tako mladino. Skoraj tisoč učencev prvega letnika je do zdaj zapustilo šole. Kako naj srednja šola postane šola enakih možnosti za vse — ali je taka zamisel sploh uresničljiva?

Za mladino, ki je imela že v osnovni šoli težave z učenjem, je možnih v novem sistemu več poti, nobena pa ni zaprta. Iz publikacije Predmetniki določeni z vzgojno-izobraževalnimi programi za pridobitev strokovne izobrazbe v srednjem izobraževanju (druga izpopolnjena izdaja), ki jo je izdal Zavod SRS za šolstvo, je razvidno, da se razen v programe srednjega izobraževanja, s katerimi se pridobijo znanja za tretjo, četrto ali peto stopnjo zahtevnosti, lahko vključijo tudi učenci v enega izmed 25 skrajšanih programov, ki vključujejo 31 smeri izobraževanja, s katerimi se pridobijo znanje za drugo stopnjo zahtevnosti. V publikaciji so navedeni tudi predmetniki tistih smeri izobraževanja, ki so namenjene za mladostnike z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Poleg tega se učenci lahko vključijo tudi v delo in se tam usposobijo za delo in naloge prve zahtevnostne stopnje. Posebni programi usposabljanja z javno veljavo za pridobitev znanja za prvo zahtevnostno stopnjo še niso pripravljene. Dopolnjene programske zasnove, ki bodo sprejete v skupščinah posebnih izobraževalnih skupnosti verjetno maja letos, predvidevajo tudi programe za usposabljanje oseb, ki so izpolnile osnovnošolsko obveznost. Predlogi programskih zasnov določajo 27 takih programov.

Možnosti za učence, ki so imeli težave z učenjem že v osnovni šoli, je torej več. Mnogi učenci, njihovi starši in šole so jih že v letošnjem prvem polletju izbrali tako, da so se že med polletjem ali tudi kasneje preusmerili. Iz informacije, ki so jo pripravile organizacijske enote Zavoda SRS za šolstvo, je razvidno, da se je 424 učencev prvega letnika do konca drugega ocenjevalnega obdobja preusmerilo v druge vzgojno-izobraževalne programe. Od tega 38% iz srednjih v druge srednje programe, 26% iz srednjih v skrajšane programe, 31% iz skrajšanih v srednje programe, 2% iz skrajšanih v druge skrajšane programe in 3% iz skrajšanih programov v programe za usposabljanje.

Preusmerjanje učencev, ki je pomembna nova kakovost srednje šole, je torej že v začetku postala pomembna sestavina vzgojno-izobraževalnega dela za učence in za družbo. Nameniti mu bo potrebno veliko strokovne in druge pozornosti. Če dosedanje ugotovitve kažejo, da vzroki preusmerjanja niso le slab

uspeh ali prevelika zahtevnost programov, ampak tudi mnogi drugi. Prav gotovo je tudi med 840 učenci, ki so prenehali z izobraževanjem v prvem polletju, mnogo takih, ki bi se vključili v ustrežnejši program, če bi bilo delo šol in vseh drugih, ki so dolžni učencem pomagati, bolj usklajeno s smotri usmerjenega izobraževanja.

O šoli enakih možnosti je bilo že nekaj povedanega. Odmerjeni obseg tega prispevka ne omogoča poglobljene in celostne analize možnosti, ki bi bile potrebne za tako šolo danes in jutri.

Šola enakih možnosti prispeva k odpravljanju pomanjkljivosti, ki jih pri učencih povzročajo različni socialni in kulturni okoliščine, učence spodbuja, razvija njihove sposobnosti in interese, uveljavlja aktivne metode dela in socialistične samoupravne odnose tudi v vzgojno-izobraževalnem procesu. Takim razmeram se najbolj približuje razvita celostna osnovna šola, v srednjem šolstvu pa bo potrebno še veliko truda, da bomo npr. odpravili razlike, ki jih povzročajo okolje iz katerega prihajajo učenci. To bi nam lahko dokazala tudi analiza vpisa učencev v posamezne usmeritve 1. letnika srednjih šol v letošnjem šolskem letu.

Tudi razdrobljena mreža srednjih šol ne daje enakih možnosti učencem; kako naj imajo učenci dobre možnosti za delo v majhni šoli, ki ne more zadostiti niti temeljnemu, kadrovskemu in materialnemu možnostim za kakovostno in ekonomično vzgojno-izobraževalno delo.

Srednje šole opozarjajo na slabo podlago, ki jo prinesejo učenci iz osnovne šole. Ker se verjetno učitelji osnovne in učitelji srednje šole enako trudijo, bo nemara treba skupaj iskati rešitve. Kakšne so možnosti? Ali je predviden enakopraven dialog

stvi in spoznati celotno izobraževalno tehnologijo. Učitelji o pripravnosti in strokovnem izpitu Učitelji so ob koncu izrazili svoja mnenja o sami pripravi na strokovni izpit pa tudi o strokovnem izpitu. Zelo so obremenjeni z delom in menijo, da bi morali imeti manjšo učno obveznost in strokovno pomoč dobrega mentorja. Koristni bi bili tudi delovni sestanki pripravnikov določene predmeta v okviru več šol. Posamezni učitelji so spregovorili tudi o sanem strokovnem izpitu, čeprav jih o tem nismo posebej spraševali. Pravijo, da je tak strokovni izpit zgolj formalnost, z njim ne pridobijo dosti, bolj jim je potrebna organizirana pomoč mentorjev in celotnega kolektiva med pripravništvom. Kaj storiti? Raziskava je pokazala, da vzgojno-izobraževalne organizacije še ne uveljavljajo v celoti zahtev pravilnika o pripravništvu in strokovnih izpitih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja. Da bi tudi to nalogo izvajale učinkovito, je treba: — usposobiti vodstva vzgojno-izobraževalnih organizacij in mentorje za delo na tem področju, — v delu učitelja-mentorja upoštevati tudi to področje njegovega dela, — organizirano pripravljati učitelje na strokovni izpit, in sicer pod mentorjevim vodstvom, v predmetnih aktivnih in v posebnih seminarjih, — pri usposabljanju učiteljev upoštevati manjkajoče znanje, mentor naj usmerja in vodi pripravnika predvsem na področjih, ki jih le-ta ob pripravi na poklic ni dovolj spoznal, — učitelja pripravnika je treba seznaniti s celotno dejavnostjo v šoli, ne le s poukom, vendar ga z drugimi dejavnostmi obremenjevati postopoma in v skladu z njegovimi zmožnostmi in sposobnostmi, — bolje usmerjati pripravnika v študij zahtevnejše pedagoške in druge literature ter ga spodbujati za nenehno izpopolnjevanje znanja. Vtisi in izkušnje, ki si jih učitelji začetniki pridobijo v prvem letu pedagoškega dela, največkrat odločilno vplivajo na njihovo nadaljnje vzgojno-izobraževalno delo. Vodstva šol, učiteljski kolektivi in ustrezne strokovne službe bi morale storiti vse, da bi bile te njihove izkušnje bogate, polne, potem tudi strokovni izpit ne bi ostajal zgolj formalnost, ki jo je pač treba opraviti. **MARIJA VELIKONJA**

Novi zakonski dokumenti s področja vzgoje in izobraževanja, ki smo jih sprejeli v letu 1980, normativno urejajo tudi pripravništvo v vzgojno-izobraževalnih organizacijah. Pripravnikiška doba je most med obdobjem pridobivanja strokovne izobrazbe in obdobjem samostojnega dela in nadaljnje izpopolnjevanja znanja, zakon o usmerjenem izobraževanju pa opredeljuje pripravništvo kot usposabljanje z delom, ki se izvaja po posebnih programih.

S krajšo raziskavo smo v Zavodu SRS za šolstvo želeli ugotoviti, kako je organizirano pripravništvo oziroma usposabljanje za pripravo na strokovni izpit v srednjih šolah, koliko se praksa odmiha od načel in zahtev, ki jih postavlja nova zakonodaja, in kaj bi morali storiti, da bi se navedena načela uresničevala.

Vprašalnik smo poslali vzorcu učiteljev splošnoizobraževalnih in strokovno-teoretičnih predmetov v srednjih šolah, delavskih univerzah in izobraževalnih centrih, ki so v letu 1981 opravljali strokovni izpit pred izpitno komisijo pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. Nanj je odgovorilo 52 učiteljev (45,22%) od 115, ki smo jim vprašalnik poslali. Odgovori učiteljev nam prikazujejo trenutno stanje na tem področju v srednjih šolah.

Le tretjina pripravnikov med učitelji, ki so opravljali strokovni izpit

Po zakonu o usmerjenem izobraževanju morajo delavci opraviti strokovni izpit najkasneje v dveh letih po začetku dela v vzgojno-izobraževalni organizaciji. Med učitelji, ki so odgovarjali na vprašalnik, je bilo le 30 odstotkov takih, ki spadajo v kategorijo učiteljev pripravnikov, veliko več je bilo tistih, ki so opravili strokovni izpit kasneje, kot to zahtevajo predpisi. Le redki učitelji pripravniki so delali vnaprej pripravljene programe pripravništva. Večina ni imela mentorja, ki bi vodil in usmerjal njihovo delo. Posvetovali so se občasno le z izkušenimi učitelji svoje stroke.

Šibka pomoč učiteljem pri pripravi na strokovni izpit

Več kot polovica anketiranih učiteljev navaja, da so jih seznanili z vsebino strokovnega izpita kolegi v šoli, le tretjina je dobila osnovno informacijo o tem pri ravnatelju ali mentorju, čeprav vzgojno-izobraževalna organizacija mora seznaniti učitelja z vsebino strokovnega izpita. Šole sicer različno pomagajo kandidatom za strokovni izpit. Kandidat dobi največkrat študijski do-

pus, mnogi dobijo na šolah tudi ustrezno študijsko literaturo. Manj je primerov, niti ena petina, ko so šole poslale učitelje na seminar za pripravo na strokovni izpit.

Učitelje smo tudi vprašali, na koga so se najbolj oprli pri pripravi na strokovni izpit, in ugotovili, da so dobili največ pomoči pri kolegih v šoli. Le dobra tretjina učiteljev je menila, da so jim najbolj pomagali vodstveni delavci v šoli, petini so najbolj pomagali mentorji, posameznim učiteljem pa še šolski pedagog ali psiholog. Zaskrbljuje pa podatek, da skoraj petini teh učiteljev pri pripravi na strokovni izpit ni pomagal nihče.

Obveznosti učiteljev v obdobju pred strokovnim izpitom

Ne glede na to, da imajo krajšo vzgojno-izobraževalno prakso in so bili še brez strokovnega izpita, je veliko učiteljev že sprejemalo vse obveznosti in zadolžitve, ki so jih opravljali tudi drugi učitelji v šoli. Največ so prevzeli razredniške naloge, ki zahtevajo od učitelja veliko strokovnega znanja pa tudi veselje za delo z mladimi. Več kot polovica učiteljev je mentorjev, vodij različnih krožkov, posamezniki so celo vodje strokovnih aktivov, pa tudi varuhi zbir, kabinetov in podobno. Ti učitelji so se aktivno vključili v samoupravno in družbeno-politično dejavnost v šoli in zunaj nje.

Učitelji so si pridobili med pripravništvom veliko znanja in izkušenj

Iz odgovorov učiteljev je bilo mogoče skleniti, da so si v času pred strokovnim izpitom pridobili veliko dragocenega znanja in izkušnje. Menijo, da so si največ praktičnega znanja pridobili pri spremljanju in ocenjevanju uspešnosti učencev, pri pripravi na vsakodnevni pouk in pri vodenju pedagoške dokumentaci-

je. Premalo pa so se po njihovem mnenju usposobili za ravnanje z učnimi pripomočki in za smotno izbiro in razvrstitev učnih metod, oblik in sredstev. Tretjina učiteljev meni, da so le slabo spoznali uveljavljanje zakonskih predpisov s področja vzgoje in izobraževanja v praksi.

Vračanje v delovni kolektiv

Nedvomno vpliva na spoznanje o ustreznosti poklicne odločitve tudi ozračje v delovnem kolektivu, v katerem učitelj začetnik živi in dela. Po podatku, da je kar dve tretjini učiteljev pritrđilo, da jih je dosežanja vzgojno-izobraževalna praksa prepričala o pravi poklicni odločitvi, lahko sodimo, da tudi delovni kolektiv nanje pozitivno vpliva. Med vrednotami, ki jih učitelji začetniki v delovnem kolektivu najbolj cenijo, so prijateljsko sodelovanje s člani kolektiva in njihova tovariška pomoč, pripravljenost za svetovanje, medsebojno razumevanje. Mnogim učiteljem je veliko pomenil tope človeški sprejem v kolektivu, dobri tovariški odnosi, cenijo pa tudi delovno disciplino in homogenost kolektiva.

Ko naštevajo slabe izkušnje učiteljev pri vračanju v kolektiv, je to predvsem šibka pomoč izkušenih kolegov, preobremenjenost pripravnikov, ki jo občutijo v tem, da prevzemajo najzahtevnejše predmete ali kot razredniki najbolj »problematične« razrede, zahtevno delo v samoupravnih in družbeno-političnih organih in organizacijah.

Kritično o programih kadrovskih šol

Zanimalo nas je mnenje učiteljev o tem, katerega teoretičnega in praktičnega znanja jim je šola, ki jih je pripravljala za ta poklic, dala premalo. Učitelji skoraj soglasno ugotavljajo, da so si pridobili premalo znanja pri študiju specialne metodike (med temi je največ učiteljev angleškega in slovenskega jezika), da je bilo znanje iz pedagogike in psihologije premalo praktično usmerjeno, da potrebujejo več prakse — hospitacij in nastopov. Menijo, da bi se morali že med študijem usposobiti za praktično delo s sodobnimi avdiovizualnimi sred-

stvi in spoznati celotno izobraževalno tehnologijo. Učitelji o pripravnosti in strokovnem izpitu Učitelji so ob koncu izrazili svoja mnenja o sami pripravi na strokovni izpit pa tudi o strokovnem izpitu. Zelo so obremenjeni z delom in menijo, da bi morali imeti manjšo učno obveznost in strokovno pomoč dobrega mentorja. Koristni bi bili tudi delovni sestanki pripravnikov določene predmeta v okviru več šol. Posamezni učitelji so spregovorili tudi o sanem strokovnem izpitu, čeprav jih o tem nismo posebej spraševali. Pravijo, da je tak strokovni izpit zgolj formalnost, z njim ne pridobijo dosti, bolj jim je potrebna organizirana pomoč mentorjev in celotnega kolektiva med pripravništvom. Kaj storiti? Raziskava je pokazala, da vzgojno-izobraževalne organizacije še ne uveljavljajo v celoti zahtev pravilnika o pripravništvu in strokovnih izpitih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja. Da bi tudi to nalogo izvajale učinkovito, je treba: — usposobiti vodstva vzgojno-izobraževalnih organizacij in mentorje za delo na tem področju, — v delu učitelja-mentorja upoštevati tudi to področje njegovega dela, — organizirano pripravljati učitelje na strokovni izpit, in sicer pod mentorjevim vodstvom, v predmetnih aktivnih in v posebnih seminarjih, — pri usposabljanju učiteljev upoštevati manjkajoče znanje, mentor naj usmerja in vodi pripravnika predvsem na področjih, ki jih le-ta ob pripravi na poklic ni dovolj spoznal, — učitelja pripravnika je treba seznaniti s celotno dejavnostjo v šoli, ne le s poukom, vendar ga z drugimi dejavnostmi obremenjevati postopoma in v skladu z njegovimi zmožnostmi in sposobnostmi, — bolje usmerjati pripravnika v študij zahtevnejše pedagoške in druge literature ter ga spodbujati za nenehno izpopolnjevanje znanja. Vtisi in izkušnje, ki si jih učitelji začetniki pridobijo v prvem letu pedagoškega dela, največkrat odločilno vplivajo na njihovo nadaljnje vzgojno-izobraževalno delo. Vodstva šol, učiteljski kolektivi in ustrezne strokovne službe bi morale storiti vse, da bi bile te njihove izkušnje bogate, polne, potem tudi strokovni izpit ne bi ostajal zgolj formalnost, ki jo je pač treba opraviti. **MARIJA VELIKONJA**

— usposobiti vodstva vzgojno-izobraževalnih organizacij in mentorje za delo na tem področju, — v delu učitelja-mentorja upoštevati tudi to področje njegovega dela, — organizirano pripravljati učitelje na strokovni izpit, in sicer pod mentorjevim vodstvom, v predmetnih aktivnih in v posebnih seminarjih, — pri usposabljanju učiteljev upoštevati manjkajoče znanje, mentor naj usmerja in vodi pripravnika predvsem na področjih, ki jih le-ta ob pripravi na poklic ni dovolj spoznal, — učitelja pripravnika je treba seznaniti s celotno dejavnostjo v šoli, ne le s poukom, vendar ga z drugimi dejavnostmi obremenjevati postopoma in v skladu z njegovimi zmožnostmi in sposobnostmi, — bolje usmerjati pripravnika v študij zahtevnejše pedagoške in druge literature ter ga spodbujati za nenehno izpopolnjevanje znanja. Vtisi in izkušnje, ki si jih učitelji začetniki pridobijo v prvem letu pedagoškega dela, največkrat odločilno vplivajo na njihovo nadaljnje vzgojno-izobraževalno delo. Vodstva šol, učiteljski kolektivi in ustrezne strokovne službe bi morale storiti vse, da bi bile te njihove izkušnje bogate, polne, potem tudi strokovni izpit ne bi ostajal zgolj formalnost, ki jo je pač treba opraviti. **MARIJA VELIKONJA**

— usposobiti vodstva vzgojno-izobraževalnih organizacij in mentorje za delo na tem področju, — v delu učitelja-mentorja upoštevati tudi to področje njegovega dela, — organizirano pripravljati učitelje na strokovni izpit, in sicer pod mentorjevim vodstvom, v predmetnih aktivnih in v posebnih seminarjih, — pri usposabljanju učiteljev upoštevati manjkajoče znanje, mentor naj usmerja in vodi pripravnika predvsem na področjih, ki jih le-ta ob pripravi na poklic ni dovolj spoznal, — učitelja pripravnika je treba seznaniti s celotno dejavnostjo v šoli, ne le s poukom, vendar ga z drugimi dejavnostmi obremenjevati postopoma in v skladu z njegovimi zmožnostmi in sposobnostmi, — bolje usmerjati pripravnika v študij zahtevnejše pedagoške in druge literature ter ga spodbujati za nenehno izpopolnjevanje znanja. Vtisi in izkušnje, ki si jih učitelji začetniki pridobijo v prvem letu pedagoškega dela, največkrat odločilno vplivajo na njihovo nadaljnje vzgojno-izobraževalno delo. Vodstva šol, učiteljski kolektivi in ustrezne strokovne službe bi morale storiti vse, da bi bile te njihove izkušnje bogate, polne, potem tudi strokovni izpit ne bi ostajal zgolj formalnost, ki jo je pač treba opraviti. **MARIJA VELIKONJA**

delo
šola

Usmerjanje v izobraževanje in delo

V Opatiji je bil 22. in 23. 4. 1982 prvi jugoslovanski kongres o poklicnem usmerjanju

Prvi jugoslovanski kongres o poklicnem usmerjanju se je slovesno začel s splotom istrskih pesmi in pozdravnim govorom predstavnika Gospodarske zbornice Jugoslavije ter Občinske konference SZDL v Opatiji. V uvodnem referatu so bile zbrane Titove misli o človeku, zlasti še o mladini, njeni poklicni in izobrazbeni poti, njenem razvoju in delu v svobodi, kaj naj bi bile vsakemu zagotovljene možnosti, da si svobodno izbere poklic, ki si ga želi in kakršnega potrebuje družba.

Strokovno delo kongresa je potekalo v skupnih predavanjih in v delu po komisijah. Skupna predavanja so obravnavala samo zasnovo poklicnega razvoja in usmerjanja v socialistični samoupravni družbi.

Ta dejavnost se je v preteklih tridesetih letih uveljavila kot pomembna družbena in strokovna dejavnost, koristna posamezniku in družbi ter vgrajena v temelje našega družbenega, gospodarskega in političnega življenja. Na poklicno usmerjanje in odločitve mladih vplivajo mnogi družbeni in gospodarski dejavniki. Kongres je kritično ocenil množično usmerjenost mladih v neproizvodne poklice. Poudarjena je bila potreba po priročnikih za poklicno usmerjanje, ki naj bi predstavili vse bistvene podatke o posameznih poklicih in možnostih izobraževanja zanje, o delovnih razmerah, nagrajevanju in potrebah po posameznih poklicih. Usmerjanje brez prave strokovne podlage, so poudarili v razpravi, je nepotrebno trošenje moči. Poklicno usmerjanje bi morali preimenovati v usmerjanje v delo in ga pojmovati kot proces, ne samo kot enkratno dejanje.

Udeleženci kongresa so se seznanili z zasnovo informativnega sistema, ki naj bi spremljal usmerjanje v izobraževanje in delo. V informativnem sistemu naj bi bili zajeti potrebni podatki o posamezniku v odnosu do izobrazbenega sistema in do uporabnikov kadrov v združenem delu. S pomočjo strokovnjakov izoblikovan informativni sistem bi omogočil boljše spremljanje mladine, poklicno usmerjanje pa bi bilo lažje in hitrejše. Tak informacijski sistem v določeni obliki v Sloveniji sicer že imamo. Raziskava, ki je temeljila na tako zbranih podatkih in je bila predstavljena kongresu v komisiji, obravnava razlike med učenci in posameznih programih srednjega izobraževanja in poklicno usmerjanje ob koncu osnovne šole (Zdenko Lapajne, CRU).

Kako dvigniti sedanje delo na višjo raven

Kongresno delo se je po uvodnih referatih nadaljevalo v treh komisijah, ki so obravnavale: izbiro poklica in poklicni razvoj, načrtovanje kadrov in izobraževanja in poklicno usmerjanje in organizacijo in oblike dela pri

poklicnem usmerjanju. Med sklepni stališči teh komisij naj navedemo nekaj najpomembnejših.

Vsebinska zasnova poklicnega usmerjanja bo uresničena šele, ko jo bomo vključili v celotno družbeno življenje. Poklicno usmerjanje je vsestransko in trajno delo s posameznikom. Uskladitev poklicnega usmerjanja s potrebami združenega dela zahteva čimprejše prevrednotenje proizvodnega dela. V šole, ki izobražujejo pedagoške delavce, bi morali uvesti poklicno usmerjanje kot učni predmet, hkrati pa bi morali pripraviti za to dejavnost tudi potrebne priročnike.

Druga komisija je v sklepih opozorila na načrtovanje v združenem delu kot pogoj za načrtovanje izobraževanja in usmerjanje mladih v proizvodne poklice. Z nadaljnjo krepitvijo kadrovskih služb moramo povečati zanesljivost pri načrtovanju kadrov in izobraževanja in odgovornost načrtovalcev. Z natančnejšo razmejitvijo obveznosti med organizacijami združenega dela, izobrazbenimi organizacijami in skupnostmi za zaposlovanje in drugimi nosilci te dejavnosti bomo uspešneje opravljali za-

htevne naloge poklicnega usmerjanja. Več pozornosti moramo nameniti tudi samemu zaposlovanju in zagotovi med drugim delom nenehnost izobraževanja.

Kako do večje učinkovitosti in usklajenosti

Ugotovitve tretje komisije pokazale, da je razvoj poklicnega usmerjanja potekal s neprekinjeno, vendar so vmes v posameznih republikah pokrajinah tudi zastoji. Tujo prihodnje naj bi se poklicno usmerjanje opiralo na ustrezne službe za zaposlovanje, s spoznanji in družbenimi dogovori naj bi v republikah in pokrajinah določili obveznosti nosilcev poklicnega usmerjanja in vseh drugih družbenih dejavnikov, ki s njim sodelujejo. Tak je najzadnje tudi temeljni cilj sprejet zasnove poklicnega usmerjanja socialistični samoupravni družbi, ki izraža družbeno opredeljenost poklicnega usmerjanja in razvoja kadrov na sedanji razvojni stopnji, kaže smer prihodnjega razvoja te dejavnosti in postavlja temelje za dogovarjanje in sodelovanje med vsemi družbenimi dejavniki, ki so odgovorni za uspešen razvoj te dejavnosti.

LENCA TOMAŽEVIČ

Na trdnih družbenih temeljih

Brez načrtnega gospodarjenja in kadrovanja je izbira poklica lahko igra na srečo

Poklicno usmerjanje je pomembna sestavina vzgoje in izobraževanja, saj vodi k usklajevanju želja in sposobnosti posameznikov z zahtevami dela in družbenimi cilji. Poklicni razvoj posameznika se uresničuje najprej v izobraževanju, nato pa v poklicnem delu in samoupravljanju. Prav zato moramo v prihodnje zasnovati poklicno usmerjanje v vsej potrebni širini — mnogo bolj kot danes.

K tej misli, ki jo je v uvodnem delu prvega jugoslovanskega kongresa o poklicnem usmerjanju poudaril Dragan Tarbuk, je bilo usmerjenih veliko kongresnih razprav. Ze več kot dvajset let imamo pri nas družbeno zasnovano poklicno usmerjanje. Iz pristojnosti federacije je prešlo v pristojnost republik in pokrajin, vendar ni dobilo trdnih gmohtnih in kadrovskih temeljev. Samoupravno dogovarjanje in sporazumevanje je na teh področjih šele v povojih. Sedanja samoupravna zakonodaja v republikah in pokrajinah vsebuje pester resitve. Ponekod je poklicno usmerjanje opredeljeno kot pravica mladih, delovnih ljudi in organizacij, druge se omejuje predvsem na nezaposlene. Čas je, da bi prišli v skupnem dogovoru do bolj enotnega sistema in organizacije poklicnega usmerjanja.

Poklicno usmerjanje je družbena dejavnost in potreba občanov, zato ga moramo vključiti v skupne družbene dejavnosti, kot sta izobraževanje in zaposlovanje. Da bi se lahko bolje povežalo z združenim delom in se uskladilo z njegovimi potrebami, pa bo treba še marsikaj storiti. Tako bi morali s sistemskimi ukrepi čimprej izboljšati položaj pomembnih gospodarskih panog, za katere mladi ne kažejo dovolj zanimanja in ga sicer zanje tudi v prihodnje ne bodo imeli. Kljub gospodarskim težavam ne moremo več opravičevati neprimerne vrednotenja proizvodnega in ustvarjalnega dela in dela v težkih razmerah. Brez korenitih sprememb v tem vrednotenju bomo pri kadrovskem obnavljanju teh dejavnosti kmalu zašli v brezizhoden položaj.

Povsem jasno in določeno moramo opredeliti kratkoročne in dolgoročne razvojne cilje, zlasti v vidika kadrovskih potreb, v vseh družbenopolitičnih skupnostih in upoštevati pri tem celotne potrebe združenega dela. Čimprej moramo sprejeti nomenklaturu poklicev, da se bodo mladi lažje znašli pri izbiri izobraževanja in prihodnjega poklica. Uskladitev šolske mreže in njenih zmogljivosti z razvojnimi potrebami je prav tako nujna in stalna naloga.

Res je, da smo se vseh teh nalog že lotili, vendar so uspehi še skromni. Če ti pogoji ne bodo izpolnjeni, tudi poklicno usmerjanje ne more delovati tako, kot je zamišljeno, še manj pa lahko pričakujemo njegov napredek.

Delo pri poklicnem usmerjanju je še vedno »področje« najbolj prizadevnih. Vendar je ta dejavnost preveč pomembna, da bi lahko tako ostalo. Prihodnji razvoj poklicnega usmerjanja mora temeljiti na kolektivnem delu in ustvarjalnosti. Zato moramo poklicno usmerjanje ponovno opredeliti in ga vključiti v celotno združeno delo, torej tudi v vzgojno-izobrazbeni sistem. To je najboljša pot do njegovega podružbljanja, da bo lahko koristilo vsem, ki jim je potrebno.

Potrebo po celostnem reševanju družbenih in gospodarskih

vprašanj, povezanih s poklicnim usmerjanjem, je poudaril tudi dr. Jovo Brekić. Čemu naj bi odkrivali nadarjene, če se ne morejo kasneje uveljaviti v delu? Čemu naj bi usmerjali mlade v poklice, ki jih zanimajo, če se ne bodo mogli v njih zaposliti? Čemu pravica do dela, če ni dovolj možnosti za zaposlovanje? Čemu pravica do samoupravljanja, saj brezposelni z njo nima kaj dosti početi.

Pri nas imamo izoblikovano zasnovo poklicnega usmerjanja, usposobljene kadre in željo, da pospešimo napredek te dejavnosti. Vendar napredujemo počasi, ker zavedamo na mnoge ovire in težave. Načrtovanje izobraževanja se mora ravnati po načrtovanju kadrov, le-to pa mora biti usklajeno s predvidenim razvojem združenega dela. Načrtovanje izobraževanja mimo kadrovskih načrtov ali brez njih je igra na srečo s težkimi posledicami, za katere nihče noče odgovarjati.

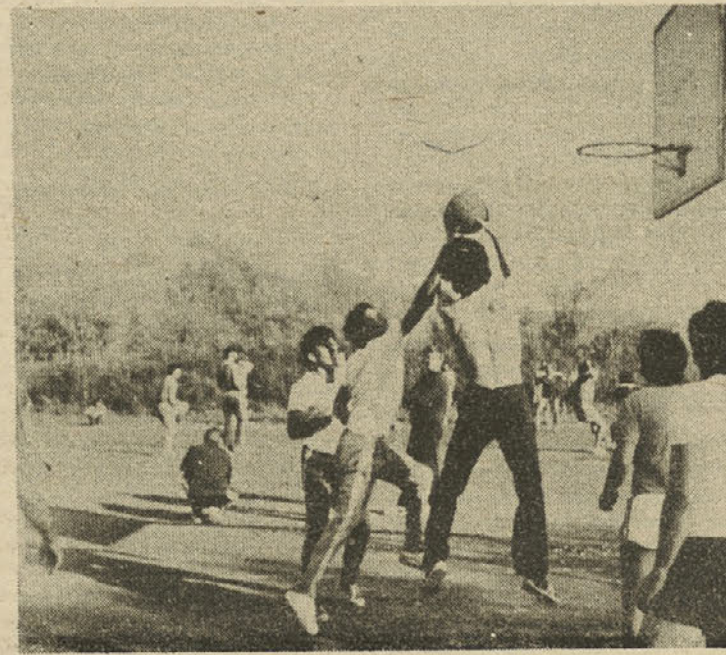
Kult osebnosti in položaja moramo zamenjati s kultom dela. Ko bo nagrajevanje res temeljilo na delu in prispevku k povečanju proizvodnje in bomo ustrezno nagrajevali proizvodno in ustvarjalno delo, se ne bo treba bati, da bi se mladi v večjem številu ne odločali za proizvodne poklice in ustvarjalno delo.

IVO KLARIĆ

Na gričku, nedaleč od Dolenjskih Toplic, ki živijo šele v poletnih mesecih, stoji osnovna šola Baze 20, obdana z zelenjem brez in macesnov. Šola je bila zgrajena leta 1973, po petih letih je prešlo pol šole na celodnevni sistem, celotna celodnevna osnovna šola pa je začela leta 1979, kot nam je povedal ravnatelj Pavel Kastelic.

Zdaj je na šoli zaposlenih 35 pedagogov, ki vzgajajo 419 učencev v 16 razredih, v predšolsko dejavnost pa je vključeno še 76 predšolskih otrok. Na šoli opazimo neskladnost med širino notranjih in zunanjih prostorov, saj je na voljo posameznemu učencu 10 kvadratnih metrov zunanega prostora, notranjega pa mnogo manj. Prostorsko stisko je čutili tudi v telovadnici in pri sanitarijah, tudi namenske dvorane za prireditve nimajo. Kljub notranji prostorski stiski so na šoli razvijene interesne dejavnosti, kjer se učenci uveljavljajo kar v 70 skupinah. Med drugimi je zelo živahna taborniška dejavnost, mladi literati pa izdajajo svoje besedno glasilo Rog. V njem oživljajo tradicijo partizanskega boja, ki je imel tod zaledje z glavnim štabom. (Besedilo in foto: Ivan Cimerman)

Da bodo bodoči učenci v življenju uspešni in srečni

Naloge poklicnega usmerjanja v osnovni šoli

Prvi jugoslovanski kongres o poklicnem usmerjanju je posebno skrbno obravnaval tudi poklicno usmerjanje v osnovni šoli. Po sami zasnovi poklicnega usmerjanja v naši samoupravni družbi je to usmerjanje nenehen proces in sestavni del razvoja osebnosti. Zasnova poklicnega usmerjanja poudarja tudi načelo pluralizma in policentričnosti v tej dejavnosti. Poleg skupnosti za zaposlovanje morajo pri tem sodelovati tudi druge organizacije in skupnosti, poklicnemu razvoju pa morajo nameniti potrebno skrb družina, vzgojno-varstvena organizacije, osnovna šola, srednje in visoke šole, delovne organizacije in drugi družbeni dejavniki.

Poklicno usmerjanje se še prevečkrat obravnava kot prehodni proces, kot dejavnost, pomembna samo za prehod iz osnovne šole v nadaljnje izobraževanje ali delo. V resnici je to usmerjanje nepretrgan in trajen proces. Posebno mesto in zahtevne naloge ima v njem osnovna šola. Le-ta mora spodbujati ne samo otrokov intelektualni razvoj, temveč tudi socialni, telesni, moralni, estetski in tudi poklicni razvoj mlade osebnosti.

Razvijajmo ljubezen do dela

Vsak poklic vsebuje delo — ni poklica brez dela, zato je uspeh v poklicu odvisen od odnosa posameznika do dela. Socialistični odnos do dela vsebuje med drugim: delovne navade, kulturo dela, ljubezen do dela, zavest o vrednosti dela in zavest o povezanosti vseh oblik dela. Vzgojno-izobrazbeni proces mora oblikovati delovne navade, ki so povezane z delovno kulturo (navajanje na delovni napor, na obveznost, da delo opravimo do konca in o pravem času itd.). Tako si učenci pridobijo potrebne delovne lastnosti, vztrajnost, delovno disciplino, sposobnost obvladovanja težav ipd.

Ljubezen do dela je sad načrtnega vzgojno-izobrazbenega dela v osnovni šoli, družini in

družbi. Učencem je treba s pozitivno motivacijo omogočiti, da so ob delu zadovoljni, da jim je pri tem prijetno. Pomemben pa je tudi družbeni odnos do dela. Učencem je treba razvijati zavest, da delo bogati človeka, da sadovi dela niso samo osebna last, temveč tudi prispevek posameznika k celotnemu družbeno-gospodarskemu razvoju. Zelo pomembno je razvijati zavest o medsebojni povezanosti in enakovrednosti vseh oblik dela.

Učencem moramo predstaviti poklice celostno

V osnovni šoli so do sedaj učitelji predstavljali učencem poklice bolj informativno (film, predavanje, razgovori). Programska vsebina posameznih predmetov pa nudi širše možnosti za spoznavanje različnih poklicev. Vsa učna vsebina ima tudi praktično osnovo, kar nam lahko postane didaktično-metodično sredstvo za povezovanje pouka s prakso. Tako lahko seznanimo učence s poklici ob vsebinah, ki se nam sproti ponujajo. Učenci prvih razredov se seznanijo z imeni poklicev in njihovimi osnovnimi značilnostmi; v višjih razredih se krog poklicev in spoznanj postopno širi. Tako naj bi učenci dobili:

— informacije o poklicih in osnovnih tehnoloških procesih v proizvodnji, o biofizičnih, psiholoških, izobrazbenih in drugih sposobnostih, ki jih zahteva delo, o vzgojno-izobrazbenih organizacijah in možnostih za doseganje posameznih poklicev in tudi o kadrovskih potrebah po njih;

— splošne pojme in spoznanja o delu kot dejavniku človeškega razvoja, vira gmohtnih in duhovnih dobrin; informacije o sredstvih za delo, o organizacijah združenega dela in samoupravljanju v njih;

— potrebna spoznanja o vrednosti dela, enakovrednosti njegovih različnih oblik in o pravilnem odnosu med umskim in fizičnim delom.

Da bo ta vzgojno-izobraže-

valni proces potekal uspešno, morajo učitelji v svojih načrtih pripravah na pouk upoštevati poklice, ki so povezani z učno vsebino, in potrebne metode oblike dela in ustrezno didaktično gradivo. Obseg in vrsta formacij sta odvisna od razvojne stopnje učencev. Medtem učence prvega in drugega zreda seznanimo le z imeni poklicev in njihovim kratkim opisom, je ta informacija v tretjem in četrtem razredu že širša in jema značilnosti poklicev sredstva dela. Učenci od pete do osmega razreda pa naj spoznajo tudi telesne in duševne zahteve poklicev in del.

Čimbolj bodo učenci v vzgojno-izobrazbenem procesu spoznali poklice in se navajali stvarno ocenjevanje svojih sposobnosti in interesov ter jih primerjati s poklici, bolj samostojno se bodo odločali za poklic in manj težav bodo imeli, ko bodo kot osmošolci odločali o nadaljnje izobraževanje.

Med drugimi predlogi in poudarki o poklicnem usmerjanju v osnovni šoli, ki smo jih slišali na kongresu, naj omenim še nekatere. Posebno skrb moramo nameniti spremljanju in usmerjanju učencev z motnjami v telesni in duševnem razvoju, prav tako pa tudi nadarjenim učencem, vsakemu učencu naj bi vodili v leta potrebno pedagoško dokumentacijo tudi glede na poklicno usmerjanje. Šola in učitelji naj pogosteje obravnavajo poklicno usmerjanje in usmerjanje mladih. Tesneje naj bi pri tem sodelovali s starši, z zdravstvenimi službami, z organizacijami srednjega usmerjenega izobraževanja, v katere se vpisujejo osmošolci, ter z drugimi organizacijami in službami, ki se ukvarajo s poklicnim usmerjanjem.

Doseči in opravljati pravi izbor poklica je za človeka velika sreča, ki jo daje zanimivo ustvarjalno delo. Poklicno usmerjanje je zato pomembna del vzgoje mladih in priprave življenja.

IVICA ZDEŠAR

doma
drugod

Družbeno-gospodarski položaj vzgoje in izobraževanja

SR HRVAŠKA

Kako iz zadreg?

Vprašanja o gmotnem položaju vzgoje in izobraževanja so že več let na dnevnem redu vseh sestankov, pripravljenih za prosvetne delavce. Tem vprašanjem namenijo posebno pozornost tudi v samoupravnih interesnih skupnostih za te dejavnosti pa tudi v razpravah drugih delegatskih teles in še posebno organizacij in organov Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Hrvaške.

V SR Hrvaški je na tisoč prebivalcev približno 173 učencev in študentov na vseh treh stopnjah vzgoje in izobraževanja. Razen v Vojvodini, tam znaša ta delež 166, je to najmanj v Jugoslaviji, kjer je povprečno 192 učencev in študentov na tisoč prebivalcev.

V SR Hrvaški se je število učencev v osnovnih šolah zadnjih deset let postopno zmanjševalo, statistične napovedi pa kažejo, da bo ostalo pri številki 510.000. Vpis v višje šole in na fakultete se je v zadnjih letih umiril in se le neznatno povečuje.

Se zmeraj pa narašča število učencev v srednjem izobraževanju. Vzrok za to je predvsem

Delež sredstev za osnovno izobraževanje pa se je v zadnjih štirih letih (v tem času se je število učencev zmanjšalo za 3,7 odstotka) zmanjšal za 8,2 odstotka, delež sredstev za usmerjeno izobraževanje pa se je zvečal za 1,2 odstotka.

Morda se to zmanjšanje niti ne zdi tolikšno tistim, ki menijo, da je za slabe gospodarske razmere precej kriva tudi »skupna poraba«; to je treba, vsaj po njihovem mnenju, zmanjšati in tako »razbremeniti« dohodek gospodarstva. Hkrati pa to zmanjševanje pojasnjuje težave, ki nastajajo v vzgoji in izobraževanju. V tem času se je povečalo število udeležencev v usmerjenem izobraževanju, zvišala pa se je tudi življenjska raven solarjev in študentov (prevoz, zdravstveno varstvo, študentska posojila, študentski domovi). Začela se je temeljita samoupravna preobrazba srednjega izobraževanja, ki je povečala pravice učencev in študentov, in uvedla nove v zadovoljevanju skupnih družbenih potreb. Ena od posledic vsega tega je zmanjševanje gmotne ravni v vzgoji in izobraževanju, posebno zniževanje življenjske ravni zaposlenih.

Kljub vsemu temu pa se realni osebni dohodek zaposlenih v izobraževanju zmanjšuje. Za ponazoritev si oglejmo, kakšni so bili povprečni osebni dohodki leta 1980: v osnovnem izobraževanju 8.500 din, v srednjem izobraževanju 9.598, v visokem 11.593. Taka tendenca zaostajanja povprečnega osebnega dohodka za drugimi se je nadaljevala tudi leta 1981. Po podatkih Službe družbenega knjigovodstva (od 1. 1. do 30. 6. 1981) je povprečni osebni dohodek na pogojno ne kvalificiranega delavca v teh dejavnostih zaostajal za 16 do 28 odstotkov za povprečnim osebnim dohodkom v gospodarstvu.

Kako naprej?

Jasno je, da gmotni položaj vzgoje in izobraževanja ni primeren, pa tudi z razmerami v gospodarstvu ne moremo biti zadovoljni. Zato ni mogoče pričakovati, da bi bilo iz dohodka gospodarstva mogoče izločiti za vzgojo in izobraževanje več kot povprečno do zdaj. Zavedati se moramo tudi tega, da bo nadaljnje zmanjševanje sredstev za vzgojo in izobraževanje v dohodnem času slabo vplivalo na celotno kadrovsko reprodukcijo, povzročilo pa bo tudi zmanjševanje ustvarjanja dohodka. Mogoče je torej storiti dvoje: ali takoj zaustaviti zmanjševanje deleža sredstev za vzgojo in izobraževanje v družbenem proizvodu ali pa temeljito pregledati, v kakšne namene se uporablja denar, ki je namenjen vzgoji in izobraževanju.

Prvega se morajo lotiti vsi družbeni dejavniki, ki morajo v naši družbi o tem odločiti. Pri proučevanju razvojnih možnosti, pa bi morali na novo proučiti učne načrte (število predmetov in čas, namenjen zanje); razmestitev posameznih šol in fakultet, število in razpršenost programov in podvajanje istih programov z različnimi nazivi, na videz nove programe in preveliko število profilov, ki velikokrat ne ustrezajo potrebam združenega dela.

Prav tako bi morali proučiti tudi organiziranost razvojno-programskih in administrativno-fi-

nančnih služb, ki so ustanovljene v vsaki organizaciji združenega dela ne glede na to, koliko je zaposlenih. Skupaj z drugimi družbenimi dejavniki bi morali proučiti smisel in namen amortizacije objektov in njeno vsakoletno revalorizacijo. Razmisliti bi morali tudi o tem, koliko naj bi prispevali občani k stroškom, ki nastajajo pri urensičevanju že doseženega standarda učencev in študentov, pri tem naj bi pregledali stroške prevoza učencev, subvencij prehrane, pravico ponavljanja študijskega leta, pravico do ponovnega opravljanja izpitov.

Sprejeti bi morali tudi sklep, da je treba prenehati dodeljevati denar, namenjen osnovni dejavnosti, za naložbe. Na prvi pogled so videti te vsote sicer majhne, saj znašajo le 6 odstotkov skupnih sredstev republiške samoupravne interesne skupnosti usmerjenega izobraževanja.

Res pa je, da je znašala ta številka leta 1981 več kot 451 milijonov din. S tem denarjem bi prav gotovo lahko zvišali osebne dohodke, vsaj za 10 odstotkov.

Vsota denarja iz leta 1981 ni zadoščala za odplačila in prekoračenja naložb v usmerjenem izobraževanju. Najbrž zato skupščina samoupravne interesne skupnosti za usmerjeno izobraževanje v zadnjih dveh letih ni sprejela niti enega sklepa o naložbah. Ne gre torej samo za višino denarja, namenjenega za naložbe, ampak tudi za to, da se je večkrat povečal negativni učinek na skupna sredstva v sistemu. Za vsako novo naložbo je treba zagotoviti odplačila (tudi to je vnaprejšnja poraba!), poleg tega pa praviloma tudi povečano amortizacijo in povečane stroške za uporabo novih objektov.

Vsa ta vprašanja je treba vsestransko razčleniti in pravilno oceniti razmere. Najti je treba izhod iz zdajšnjih gmotnih težav, s hitro in skupno akcijo vseh dejavnikov, sicer bodo nastale posledice, ki jih bodo bridko občutili rodovi, ki se prav zdaj izobražujejo.

DJURO BAŽULIĆ

SR BOSNA IN HERCEGOVINA

Razmere seboljšujejo

Lani se je povprečno število zaposlenih v SR Bosni in Hercegovini povečalo za 4,6 odstotka, povprečni osebni dohodek delavcev v gospodarstvu te republike pa je znašal 9.319 din (to je za 36 odstotkov več kot leta 1980, delavcev v družbenih dejavnostih 9.402 din ali za 28 odstotkov več kot prejšnje leto). Povprečni osebni dohodki delavcev v vzgoji in izobraževanju so bili: v osnovnem izobraževanju 9.584 din, v srednjem usmerjenem izobraževanju in vzgoji 11.935, v visokem izobraževanju 12.617 din, v znanstveno raziskovalni dejavnosti 13.815 din, v kulturi, umetnosti in informiranju pa 9.580 din. Zaradi izrednega naraščanja cen in življenjskih stroškov se je zmanjšala realna vrednost osebnih dohodkov v tej republiki v primerjavi s prejšnjim letom za 3,8 odstotka, toda: delavcev v gospodarstvu za 2,6 odstotka, v družbenih dejavnostih pa za 9,3 odstotka. V večini organizacij združenega dela

predšolskega, osnovnega in srednjega usmerjenega izobraževanja in vzgoje so se osebni dohodki letos precej povečali — od 6 do 30 odstotkov v primerjavi s povprečnimi osebnimi dohodki v letu 1981.

Precej vzgojno-izobraževalnih organizacij ima v svojih planskih dokumentih za leto 1982 predviden denar za preživljanje letnega dopusta, in sicer na diferencirani podlagi, več denarja za topli obrok delavcev in prevoz delavcev na delo in z dela, hitrejša reševanje stanovanjskih vprašanj idr. Vse to kaže, da si družba prizadeva za izboljšanje gmotnega položaja teh delavcev, čeprav so dosežki v raznih okoljih drugačni. Vsa ta vprašanja pa bi bilo treba temeljiteje razčleniti in primerjati tudi s položajem v drugih družbenih dejavnostih in v materialni proizvodnji. Tako bi dobili popolnejše in stvarnejše ocene in spoznanja o družbeno-gospodarskem položaju vzgoje in izobraževanja.

SR SRBIJA

Namesto izenačenja znova zaostajanje

Reforma vzgoje in izobraževanja poteka v razmerah, ko si prizadevamo zboljšati gospodarske razmere — to pa pomeni racionaliziranje porabe in povečanje učinkovitosti dela. Hkrati zahteva ustvarjanje novega sistema več denarja, namenjenega za pripravo in uresničevanje novih programov, učbenikov in za usposabljanje učiteljev. Odkar se je začela reforma, se tudi širi izobraževalna dejavnost, posebno v srednjem usmerjenem izobraževanju, za to pa je potrebno več denarja.

Razumljivo je, da vse to vpliva na družbeno-gospodarski položaj, na gmotno raven izobraževanja in splošne možnosti za vzgojno-izobraževalno delo. Te seveda niso ustaljene, saj si družba prizadeva vsaj ohraniti, če ne že izboljšati položaj izobraževanja. To velja ne samo za preteklo obdobje, ampak tudi za prihodnje.

Iz tega pa izvira tudi obveznost, da je treba dosledneje uveljavljati načelo, da je družbeno-gospodarski in gmotni položaj delavcev v organizacijah združenega dela družbenih dejavnosti odvisen od tega, koliko prispevajo k razvoju družbe in od ustvarjanja nove vrednosti v materialni proizvodnji.

Da bi bolje uresničevali delovne načrte, racionalizirali mrežo šol in krepili samoupravno vlogo delavcev v razvoju teh dejavnosti, hkrati pa ohranili gospodarsko raven temeljne dejavnosti vzgojno-izobraževalnega dela, je treba še nadalje uresničevati predvidene ukrepe in si tako prizadevati izenačiti gmotni položaj delavcev v vzgoji in izobraževanju z delavci v drugih dejavnostih. Ti ukrepi so bili uvedeni tedaj, ko je bilo jasno, da položaj izobraževanja, in še posebno tistih, ki so v njem zaposleni, zaostaja za položajem delavcev v drugih družbenih dejavnostih.

Konec leta 1977 je skupščina SR Srbije sprejela nekatere ukrepe za izboljšanje gmotnega položaja izobraževanja in delavcev v njem v primerjavi z drugimi dejavnostmi. Predvideno je bilo, naj bi vzgojno-izobraževalne organizacije oprostile republiškega davka iz dohodka, občinskega davka iz osebnih dohodkov, prispevka za osnovno in usmerjeno izobraževanje. S tem naj bi omogočili, da bi se gmotni položaj prosvetnih delavcev v treh letih izenačil s položajem delavcev v drugih dejavnostih.

Neuspešno približevanje

Zbrani podatki in kazalniki o tem, kako se ti ukrepi uresničujejo, kažejo spremembe pri pridobivanju in delitvi sredstev za izobraževanje. Povprečni osebni dohodki zaposlenih v izobraževanju so se leta 1980 povečali za 16,3 odstotka, to je za 4,1 odstotka manj kot povprečni osebni dohodki delavcev v gospodarstvu. Osebni dohodki v izobraževanju so se v tem letu povečali kar za 6,6 odstotka manj, kot je bilo predvideno, tako da v tem letu v resnici ni bila dosežena predvidena stopnja izenačitve. Zaostajanje osebnih dohodkov delavcev v izobraževanju v primerjavi z osebni dohodki zaposlenih v gospodarstvu (ki je leta 1979 znašalo 8,8 odstotka) ni odpravljeno pa tudi ne bistveno spremenjeno.

Osebni dohodki v izobraževanju so se leta 1980 gibali v skladu z ukrepi gospodarske politike — počasneje, kot pa so se zvečevali osebni dohodki v go-

spodarstvu. Podobna težnja se je nadaljevala leta 1981, samo da je bilo povečevanje v primerjavi z gospodarstvom še počasnejše.

V osnovnem izobraževanju je bil leta 1980 povprečni osebni dohodek 7.086 din, to je povprečno za 10,4 odstotka manj kot v gospodarstvu. Poudariti je treba, da so tudi precejšnje razlike po območjih, pa tudi razlike v stopnji zaostajanja — po tem izstopajo posebno nekatere gospodarsko razvitejšie občine. V primerjavi s položajem pred nekaj leti, ko so najbolj zaostali osebni dohodki v najmanj razvitih občinah — pa zdaj bolj zaostajajo v razvitih občinah.

Podobni dejavniki vplivajo na razlike v družbeno-gospodarskem položaju srednjega usmerjenega izobraževanja. Posamezna območja se ne razlikujejo samo po razvitosti vzgojno-izobraževalnega sistema, po številu šol in izobraževalnih profilov, temveč tudi po tem, kako so opremljene in kakšne osebne dohodke imajo učitelji.

Leta 1980 je bil povprečen osebni dohodek v srednjem usmerjenem izobraževanju 9.058 din in je bil povprečno za 3,7 odstotka nižji kot v gospodarstvu, čeprav se je v primerjavi z letom 1979 povečal za 16,6 odstotka. Območja pa se razlikujejo tudi po višini osebnih dohodkov glede na to, ali pridobivajo v posameznem območju vse šole denar po enakih merilih. Leta 1981 so se osebni dohodki povečali za več kot 25 odstotkov, rasli pa so še zmeraj počasneje kot osebni dohodki v gospodarstvu.

Po podatkih Republiškega zavoda za napredek vzgoje in izobraževanja so v posameznih območjih različne možnosti za uresničevanje programov v srednjem usmerjenem izobraževanju. Več kot polovica šol ima samo delno primerne učne in gmotne možnosti, le 27 odstotkov šol pa izpolnjuje normative več kot 70-odstotno. Možnosti za uresničevanje praktičnega pouka so boljše, vendar še zmeraj 38 odstotkov šol nima primernih delovnih razmer. Največ šol dela v dveh izmenah, 10 odstotkov jih nima svojega poslopja, pa tudi strokovno usposobljenih učiteljev primanjkuje.

Ekspanzija visokega šolstva, ki ni bila v skladu z razvojem srednjega usmerjenega izobraževanja niti z resničnimi kadrovskega potrebami, je zavrla rast gmotne podlage visokega šolstva. To se kaže posebno pri tehnični opremljenosti, standardih pouka in investicijskih vlaganjih.

Zmanjševanje denarja za naložbe poslabšuje možnosti za študij. Prav zato zaostaja tudi opremljanje visokošolskih organizacij s sodobnimi učnimi sredstvi. In kako je z osebni dohodki v visokem šolstvu? Ti so se leta 1980 v primerjavi z letom 1979 v višjem šolstvu zvišali za 10,5 odstotka, v visokem pa za 15,3 odstotka. V prvi polovici leta 1981 so se zvišali za 21 odstotkov, vendar je bilo to premalo, da bi se zmanjšalo zaostajanje v primerjavi z rastjo osebnega dohodka v gospodarstvu.

Da bi ta položaj izboljšali, bodo v Srbiji sprejeli program ukrepov in dejavnosti za izenačenje gmotnega položaja delavcev v izobraževanju z gmotnim položajem delavcev v drugih dejavnostih od leta 1982 do 1985.

STANOJE IVANOVIĆ

(Foto: Edi Masnec)

povečano število vpisanih v izobraževanje ob delu ali iz dela, ne pa samo vpis učencev, ki so končali osnovno šolo (takih je 96 odstotkov).

Koliko denarja za vzgojo in izobraževanje

Leta 1976 so namenili na Hrvaškem za osnovno izobraževanje 2,58 odstotka družbenega proizvoda, za usmerjeno izobraževanje pa 1,62 odstotka, leta 1980 pa je znašal ta delež 2,37 odstotka za osnovno šolstvo in 1,64 za usmerjeno izobraževanje.

To se kaže še posebno pri razporejanju dohodka in čistega dohodka v delovnih organizacijah vzgoje in izobraževanja. Od čistega dohodka se razporeja za osebne dohodke v osnovnem izobraževanju skoraj 97 odstotkov, tako da so sredstva za skupno porabo prav simbolična; samo nekoliko boljše je na fakultetah.

V vseh osnovnih šolah in v večini srednjih šol niso mogli nameniti posebnega denarja za graditev stanovanj. Za stanovanja imajo samo denar, ki ga morajo oddeliti po zakonskih predpisih. Zelo malo je šol, ki lahko zagotove svojim delavcem topli obrok ali regres za letni dopust.

samoupravni odnosi

Dokler je bil urnik (predmetnik) izhodišče za obseg učiteljevega tedenskega dela (in tudi za mesečno plačo), je zadoščal za učiteljevo delo načrt dela (podrobni učni načrt). Zakon o združenem delu pa izenačuje vse delavce (fizične in umske, torej tudi pedagoške) in zahteva od vseh 42-urno tedensko delo. Tako je že nekaj let nereseno vprašanje, kaj mora pedagoški delavec narediti za tako imenovani polni delovni čas ali kako uresničiti mesečnih 182 delovnih ur, da dobi celoten osebni mesečni dohodek. Z iskanjem, kaj je 42-urni tedenski delavnik za učitelja, pa se je začelo tavanje v slepi ulici. Začelo se je s togim uradniškim pojmovanjem tedenskega 42-urnega dela. Pojavljale so se vsemogoče »zasilne rešitve«, od tega, da se 20 tedenskih ur pouka preprosto enači z 42 urami dela, do nesmisla 30 tedenskih ur poučevanja za 42 tedenskih ur dela, posedanje po zbornicah v semestrskih in letnih počitnicah, ko učitelj »ni na dopustu« in podobno. Ponekod se niso mogli zediniti drugače in so začeli kot uradniki prihajati v službo in 8 dnevni ur »odslužili« na kraju samega. Učiteljevo delo je začelo izgubljati ustvarjalno bistvo in prehajati na uradniškost. Taki nesmisli so nam v Sloveniji povzročili veliko težav, sporov in tožb. Vedno bolj ostro se je postavljalo vprašanje, kaj pomeni 42-urni tedenski delovnik za učitelja, kdaj mu je zadostil, kdaj ga ni uresničil in kdaj ga je presegel. Pojavljali so se razni nedognani modeli 42-urnih tednikov, ki so temeljili predvsem na stari 20-urni tedenski učni obveznosti in nadurnem delu. Dokler se nismo mogli odtrgati od nedognanih pojmovanj 42-urnega delovnega tednika, smo tavalj v slepi ulici tudi glede pojmovanja osebnega dohodka po opravljenem delu in smo se zmeraj dosledno branili nedotakljivo »mesečno plačo«. Nagrajevanje po delu — to so bile v resnici le besede in nejasen pojem.

Posebna delovna skupina, ki jo je imenoval republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije je pod vodstvom Benjamina Jurmana dve leti iskala primeren sistem nagrajevanja pedagoških delavcev po delu. Izhodišče za njeno delo je bilo načelo, da pedagoški delavec ni uradnik ali uslužbenec, temveč ustvarjalni delavec, njegovo delo ni »hoditi v službo«, ampak uresničevati letni delovni načrt šole oziroma svoj letni delovni načrt, ki izvira iz tovrstnega načela šole. Pri pedagoškem delavcu ne moremo šteti ur, ki jih prebudi v šoli, temveč moramo s posebnimi vrednostnimi kolicniki ugotavljati, kolikšen je njegov vsebinski letni delovni načrt. Mesečna realizacija načrta delovnega dela je podlaga za mesečno akontacijo njegovega osebnega dohodka.

Ta sistem je v Sloveniji upoštevan tudi v samoupravnem sporazumu delavcev na osnovnih šolah in ga je velika večina šol že sprejela kot podlago za oblikovanje svojega sistema nagrajevanja po delu.

Učiteljeve delovne naloge in obveznosti

Iz slovenskega zakona o osnovni šoli je tudi razvidno:

— da je letni delovni načrt osrednji dokument šole, s katerim se zagotavlja sistematično uresničevanje z zakonom določenih družbenih smotrov osnovne šole. Z letnim delovnim načrtom šola določi obseg, vsebino in organizacijo vzgojno-izobraževalnega dela in pogoje za njegovo izvedbo;

— da je delovna (in ne le učni) obveznost temelj za načrtovanje in vrednotenje dela pe-

dagoških delavcev, to pa je izhodišče 42 ur na teden oziroma povprečno 182 mesečnih ali 2184 delovnih ur na leto.

— da delovna obveznost pri neposrednem vzgojno-izobraževalnem delu z učenci za posameznega pedagoškega delavca ne sme presegati 25 tedenskih ur.

Sestavine delovne obveznosti pedagoških delavcev so: vzgojno-izobraževalno delo z učenci, priprava na vzgojno-izobraževalno delo, drugo delo (sodelovanje v strokovnih organih šole, razredniško delo, strokovno izobraževanje, zbiranje in obdelava podatkov, mentorstva, urejanje kabinetov in zbirke, knjižnice, delavnice, igrišča; delo s starši, delovne akcije, prireditve, ekskurzije, šola v naravi, druge naloge po delovnem načrtu).

To pa so učiteljeve tako imenovane delovne naloge, vse delovne naloge skupaj, ki jih učitelj opravlja, pa so njegovo delo. Učiteljevo delo v tem procesu pojmujeemo torej kot strukturo z različnimi indeksi ovrednotenih delovnih nalog.

Razmerje med posameznimi sestavinami delovne obveznosti za posamezne delavce določajo s samoupravnim splošnim aktom šole same; to pomeni, da je razmerje teh sestavin pri posameznih delavcih različno in odvisno od obsega delovnih nalog, ki jih opravljajo. Enotne tedenske učne obveznosti za vse pedagoške delavce torej ni več. V začetku šolskega leta izdela vsak delavec pregled vzgojno-izobraževalnih in drugih del, ki jih bo opravil v svojem polnem delovnem času.

Najšibkejša točka v življenju in delu šole je načrtovanje dela in nagrajevanje po delu.

Pot do letnega delovnega načrta šole

Letni delovni načrt šole, ki ga okvirno sestavi ravnatelj šole že v letnih počitnicah, vsebuje vse vrste dela na šoli s kolicinskimi kazalniki posamezne vrste dela. Delovni načrt šole je vsebinsko in kolicinsko številčno ovrednotena letna delovna naloga šole kot celote in naj bi postal tudi podlaga ali predmet svobodne menjave dela. Ravnatelj šole izdela tak osnutek, da lahko posamezni pedagoški delavci svoje delo naprej načrtujejo sami. Delo si porazdelijo po strokovni usposobljenosti, interesih in zmogljivostih. Letni delovni načrt šole kot časovno in vrednotno ovrednotena delovna naloga šole lahko obsega največ toliko ur celoletno načrtovanega dela kot ga sistemizira s svojim kadrovskim načrtom šole. Le-ta določa število delavcev po posameznih delovnih področjih; pri tem pride na delavca 2184 delovnih ur na leto. Kadrovski načrt šole je torej samoupravni splošni akt, ki ga spomladaj sprejmejo delavci šole za naslednje šolsko leto. Podlaga za ta akt so normativi, ki predpisujejo število oddelkov, učencev, velikost čistilne površine, obroke prehrane ipd. Ta akt določa, koliko in kakšni delavci so potrebni za polno zasledbo vseh delovnih nalog na šoli ne glede na to ali ima šola trenutno vse te delavce ali ne. Kadrovski načrt je tudi izhodišče za razpise nezasedenih del in nalog. Nenačrtovano delo med šolskim letom se pojavlja lahko le tedaj, ko je treba nadomestiti delavke, ki so na porodniškem dopustu.

Načrtovanje učiteljevega dela

Na podlagi samoupravnega sporazuma sprejme šola svoj samoupravni akt o elementih načrtovanja dela oziroma elementih za časovno vrednotenje posameznih vrst pedagoškega dela. Pedagoške ure so po svoji vsebini in vložnem delu različne; zato se posamezne pedagoške ure vred-

PREJELI SMO

Samoupravni sporazum — izhod iz slepe ulice

Načrtovanje in vrednotenje učiteljevega dela

notijo z 2. delovnimi urama, z 1,5 delovne ure ali z 1 delovno uro.

Osnovna šola je predvsem vzgojna organizacija. To smo upoštevali tudi, ko smo opredeljevali delovne naloge učitelja, ki so pretežno vzgojne (delo z oddelčno skupnostjo, delo s starši, pouk družbenomoralne vzgoje, dodatni pouk, eksperimentalno delo, zborovsko petje) in ga ovrednotili kot posebno pedagoško delo z indeksom 2 (ura realizacije in ura priprave). Drugo področje učiteljevega dela je osnovno pedagoško delo (redni pouk, podaljšano bivanje, dopolnilni pouk, fakultativni pouk, pedagoške ure v knjižnici, interesne dejavnosti, organizacija prostega časa, rekreacija), to delo pa se ovrednoti z indeksom 1,5 (na uro realizacije pol ure priprave).

Tretje področje učiteljevega dela je dodatno pedagoško delo (ekskurzije, športni dnevi, mentorstvo šolskih organizacij, mentorstvo šolske prehrane, spremljanje, jutranje varstvo, dežurstvo pri kosilih, učni sprehodi, rekreativni počitek, poprava izdelkov, pedagoške in druge konference, administrativno in dokumentacijsko delo, varstvo in skrb

za učna, oblikovanje raznih delovnih in učnih načrtov, delo s šolskim glasilom, priprava proslav, prireditve in razstavi); to delo se vrednoti z indeksom 1.

Četrto področje učiteljevega dela je njegovo osebno izpopolnjevanje (udeležba na strokovnih aktivih in seminarjih, hospitacije, interna predavanja, individualno izpopolnjevanje, izobraževanje v zvezi s SLO in družbeno samozaščito) z indeksom 1.

Peto področje — drugo delo (dežurstvo med odmori, državni prazniki, redni letni dopust) z indeksom 1.

Celoletno učiteljevo delo predstavlja tako v normalnem obsegu 2184 letnih delovnih ur, to je takoimenovani letni delovnik, ki ga učitelj upošteva pedagoško vsebinske normative porazdeli na vseh 12 mesecev, s tem pa vnaprej opredeli tudi svojo organizacijo dela. Po šolskem koledarju in aktu o načrtovanju in vrednotenju posameznih vrst pedagoškega dela, si vsak pedagoški delavec v skladu z delovnim načrtom šole, sestavi svoj letni delovni načrt. Delovni program pedagoškega delavca je torej ovrednotena vsebina njegovega letnega in mesečnega

dela. Posebno pozornost posveti pedagoški delavec pri letnem načrtovanju svojega dela tako imenovanim deficitarnim mesecem (januar, februar, julij, avgust). Zato časovno in vsebinsko najprej predvidi delovne naloge v teh mesecih študij in nekatere posebne delovne naloge). Z letnim načrtovanjem dela pedagoških delavcev smo resili tudi dokaj pereče vprašanje počitniških mesecev in semestralskega odmora. Tako smo ugotovili, kaj je učiteljevo letno delo oziroma njegov letni delavnik. Pri tem se zavedamo, da je za uresničenje vzgojno-izobraževalnih smotrov in ciljev teh obveznosti danes potrebno precej več časa kot pred leti.

Pregled in vrednotenje opravljenega dela

Ustvarjalnega dela ni mogoče opravljati stihijsko. Ustvarjalno delo pedagoškega delavca predstavlja torej uresničenje njegovega letnega delovnega načrta. Tudi nagrajevanje po delu ni mogoče, če delavec ni vsak mesec sproti obvešen o tem, kako je uresničil načrt. Akontacija mesečnega osebnega dohodka pedagoškega delavca te-

melji torej na v resnici opravljenem delu, načrtovano po mesecih, ki neposredno ali s kolicinami (indeksi) predstavlja pravilo 182 mesečnih delovnih ur. Mesečno poročilo torej ni nabiralo oziroma prikazovalo ur, temveč je informacija, s katero pedagoški delavec odgovorno prikaže delo, ki ga je opravil tisti mesec. Mesečni osebni dohodek pa nagrada za resnično opravljeno delo v dotičnem mesecu na podlagi registriranega načrtovanega dela. Če tega ni, smo ostali uradniškem plačilnem sistemu. Če pa se z načrtovanjem delo doseže večji obseg dela od napisanih mesečnih 182 delovnih ur, ima pedagoški delavec pravico do sorazmerno večjega osebnega dohodka, presežek obsega dela se šteje za večji učinski in pa kot daljši delovni čas, seveda ne velja za nenačrtovano in določeno nadurno delo.

Delo vodilnih, administrativnih in tehničnih delavcev na šoli se vrednoti neposredno v delovnih urah (brez kolicinikov). Tu to delo lahko organiziramo z glijljivim delovnim časom. Osebnih dohodkov je seveda tudi pri delavcih odvisen od dela, opravljenega na delovnem mestu. IVO OREŠNIK

Z ocenjevalnimi lestvicami hitreje do pravih ocen

Kako ugotavljati kakovost učiteljevega dela

Malo verjetno je, da je kdaj pri kakem delu sodelovalo toliko ljudi kot pri pripravi samoupravnega sporazuma o skupnih merilih in osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah. Menimo, da jih je kar nekaj tisoč, ki bodisi pripravljajo na podlagi sporazuma pravilnika o delitvi osebnih dohodkov v osnovnih šolah, ali pa tistih, ki imajo k temu kake pripombe in predloge. Kakorkoli že, videti je, da so se osnovne šole resno lotile tega dela in da so za stvar zavzete. To dokazuje tudi podatek, da je doslej podpisalo samoupravni sporazum že okrog 85 odstotkov slovenskih osnovnih šol. Ta zavzetost pri pripravi pravilnikov je vsekakor zelo koristna, saj mora vsaka osnovna šola prilagoditi sporazum razmeram, v katerih deluje, in posebnim potrebam organizacije dela. Težave nastajajo le zato, ker se zaradi te laične ustvarjalnosti izkrivljajo nekatera motivacijska načela, ki jih prinaša in uvaja samoupravni sporazum. Prav zato želimo opozoriti komisije, ki pripravljajo pravilnike o delitvi osebnih dohodkov, naj čimbolj dosledno upoštevajo skupne osnove in merila, ki jih prinaša sporazum in si pomagajo s pripomočki za uporabo samoupravnega sporazuma, ki jih je pripravila skupna komisija za samoupravno sporazumevanje v osnovnem šolstvu, saj se bo sicer zgodilo, da bo pri nagrajevanju dela v osnovnih šolah spet nastala raznolikost z vsemi svojimi negativnimi posledicami.

Težave pa nastajajo tudi zato, ker se zmeraj prevladuje miselnost, da je mogoče vsakemu delavcu vnaprej izračunati osebni dohodek. Žal sistem, ki smo ga pripravili, tega ne dopušča, pač pa zahteva najprej načrtovanje dela, nato razdelitev dela med zaposlene in šele tedaj je mogoče opredeliti, kolikšen bo osebni dohodek posameznega delavca. Zdaj je to mogoče opredeliti za vse šolsko leto. Videti pa je, da bi

morali organizirati za ravnatelje in predsednike komisij, ki pripravljajo pravilnike, seminar o motivacijskih načelih, na katerih je izoblikovan sporazum, pa tudi o razmerju med elementi osebnega dohodka glede na bruto maso za delitev osebnih dohodkov, ki je na voljo posamezni šoli. Če bi se taka pobuda pojavila, bi ji bilo mogoče tudi zadostiti, saj bi bilo potem precej manj nejasnosti in nepravilnosti, kot jih je bilo pri oblikovanju pravilnikov doslej.

Zdaj so dane tudi možnosti za bolj objektivno ocenjevanje kakovosti dela delavcev osnovnih šol. Na pedagoškem inštitutu so šolam na voljo lestvice za ocenjevanje kakovosti dela. Osnovnim šolam teh lestvic ne vsiljujemo. Sporazum jih obvezuje, da pri ocenjevanju kakovosti dela uporabljajo le merila za ocenjevanje kakovosti dela. O tem, kako bodo ocenjevale, ali z našimi lestvicami ali s svojimi pripomočki, pa bodo odločile same. Prednost našega ocenjevalnega gradiva je predvsem v tem, da dosega visoko objektivnost ocenjevanja, anonimnost in strogo zaupnost, pa tudi v tem, da se porabi za ocenjevanje izredno malo časa. Doslej so se nekatere komisije za ocenjevanje kakovosti dela ukvarjale s tem delom tudi po tri dni. Tega zdaj ni več. Če se šola odloči za vse tri vrste ocen kakovosti, to je individualno (delavčev), ravnateljstvo in komisijsko, tedaj je poraba časa za ocenjevanje približno taka:

— ko ugotavljajo delavci kakovost svojega dela, se oblikuje skupina, v kateri je do 30 delavcev; tem razdelimo ocenjevalne lestvice, samo izpolnjevanje gradiva pa traja 20 do 40 minut;

— ravnatelj ocenjuje kakovost dela, npr. 60 delavcev, približno dve uri;

— komisija potrebuje pri oblikovanju končnih ocen kakovosti še uro časa.

Šole, ki se bodo odločile za ocenjevanje kakovosti dela z našim ocenjevalnim gradivom, morajo prijaviti za seminar po enega delavca. Najboljše je, da ga izberejo izmed administrativnih delavcev. Tak človek mora biti nesporno dober delavec, predvsem pa tak, da zna ohraniti informacije zase. Te delavce bomo na pedagoškem inštitutu usposobili za organizacijo ocenjevanja kakovosti dela in za vrednotenje gradiva za ocenjevanje. Šole se lahko odločijo pri ocenjevanju kakovosti dela samo za dve lestvici (posameznikovo in ravnateljstvo ali ravnateljstvo in komisijsko) ali celo samo za eno (ravnateljstvo); to je odvisno od njihove presoje. Oddeljevanje virov ocenjevanja kakovosti dela zmanjšuje administracijo pri vrednotenju lestvic in omogoča manjšo porabo časa. Povedati pa moram, da imajo lestvice za ugotavljanje lastne kakovosti dela tudi vzgojni namen. Delavec namreč iz ocen o kakovosti spozna, kakšen bi moral biti in kakšen ni.

Kakovost dela, ki so jo doslej ocenjevale osnovne šole, praviloma ni bila opredeljena, poleg tega je potekalo ocenjevanje te kakovosti v kolektivih, ki so izvajali vzgojno-izobraževalne programe bolj ali manj kakovostno. Zato so bili v teh in onih kolektivih zmeraj nekateri delavci najboljše, drugi povprečni in nekateri slabi. Ocenjevalno gradivo pa je zdaj hkrati tudi merilo, ki vsakemu delavcu, ne glede na to, v katerem kolektivu je, odmeri tisto stopnjo kakovosti, ki mu pripada glede na arbitrarna merila, ki jih vključuje s sporazumom sprejeta merila kakovosti. Prav zato je uvedba kakovosti kot sestavine nagrajevanja v sistemu delitve osebnih dohodkov posameznega kolektiva v osnovni šoli zahtevna naloga. Ko pa je uvedena, je v kolektivu razčiščenih veliko stvari, ki so več let ovirale njegov napredek. Torej

ne hitimo, s tem, ljudem moramo vnaprej pojasniti vse, kar jih zanima in vzemirja, tako da bodo pripravljeni videti resnico. Morda siko namreč misli o sebi, da precej boljši delavec, kot je v resnici. Ocenjevanje pa mu pokaže, kakšen je kot delavec in tak ima možnost, da kaj spremeni k boljše.

Če pogledamo opravljen delo na tem področju, lahko dimo da je bitka za načrtovanje in nagrajevanje dela na osnovno svobodno menjavo dela v veliki meri dobljena. Pred kratkim smo za Mestno izobraževalno skupnost Ljubljana izdelali nalogo, obravnava financiranje del osnovnih šol na temelju letnega delovnega načrta šole. Pred svetnimi delavci je torej druga naloga: bitka za svobodno menjavo dela med uporabniki in izvajalci. Potem bo ostal neresen samo še en temeljni problem, ki je problem med Zavodom SR za šolstvo, ki pripravlja za osnovne šole vzgojno-izobraževalne programe, in med tistimi, ki dajejo denar za uresničevanje programov. Z raziskovalnim delom je bil na pedagoškem inštitutu izdelan organizacijski sistem, ki povezuje izvajalce (osnovne šole) z uporabniki (občinske izobraževalne skupnosti in načrtovalci vzgojno-izobraževalnih programov (Zavod SR za šolstvo). Dokler na tem področju ne bo enotnosti, se bo osnovnih šolah izgubljalo ogromno človeških moči v mnogoterih medsebojnih sporih in nepravilnostih. Prav ta moč pa je izredno potrebna pri vzgojni izobraževanju otrok in odraslih joče mladine. Na drugi strani svobodna menjava dela omogoča prosvetnim delavcem osnovni šoli tudi opredelitev njihovega družbenega in gmotnega položaja v združenem delu. Le to opredelitivo cene vzgojno-izobraževalnih storitev je mogoče prosvetnim delavcem v osnovni šoli opredeliti tudi enak družbeni položaj, kot ga imajo drugi delavci v združenem delu. BENJAMIN JURMAN

odprta šola

Razpotja celodnevne osnovne šole

Kako hitreje uveljaviti zamisel o sodobni osnovni šoli, povezani z okoljem

»Vsebinsko zasnovano celodnevne osnovne šole bomo dograjevali in uveljavljali z nadaljnjim po družbljanjem sleherne osnovne šole, z večjo odprtostjo, delovno in samoupravno povezanostjo osnovne šole z okoljem. Odločneje se bomo spopadali z vsem, kar zavira dosedanje počasnno uveljavljanje celodnevne osnovne šole.«
Iz resolucije 9. kongresa ZKS

Stališča 9. kongresa ZKS nakazujejo smer družbenih prizadevanj za nadaljnji razvoj celodnevne osnovne šole in vseh osnovnih šol, obenem pa dajejo odgovor na nekatera vprašanja, ki so se v zadnjem obdobju vrnila na dnevni red strokovnih in družbenopolitičnih organov. Celodnevno osnovno šolo smo opredelili kot zgledno podobo sodobne osnovne šole. Taka šola naj bi kar najbolje omogočala učencem vsestranski osebnostni razvoj, učiteljem in drugim sodelavcem pa ustvarjalno pedagoško delo. Preoblikovanje »poldnevne« osnovne šole v celodnevno šolo naj bi delavci in občani, učitelji, starši in učenci imeli vsepovsod za svojo družbeno pravico in obveznost, za nalogo, katere uresničenja ne kaže prelagati v odmaknjeno prihodnost.

Po letih načrtnih družbeno-političnih in pedagoških prizadevanj za širjenje celodnevne osnovne šole smo v letošnjem šolskem letu v 133 šol s celodnevni poukom vključili šele 12,7% osnovnošolcev. Kot bi nam pojmale moči, so premiki v zadnjem času počasnejši. Spričo zaostrenih gospodarskih razmer tudi v prihodnje ne bomo napredovali hitreje, če ne bomo odpravili nekaterih ovir, dopolnili sedanje zamisli celodnevne osnovne šole in jo prožneje prilagodili potrebam in možnostim.

Kljub nespornemu napredku in uspehom, ki jih je dosegla celodnevna osnovna šola, odkrivamo tudi njene senčne strani, ki se kažejo ponekod bolj, drugje manj. Pri širjenju celodnevne osnovne šole zadevamo ob nekaterih ovirah, ki jih nismo pričakovali. To niso samo ovire zunanje, na primer gospodarske narave, pač pa take, ki smo jih sami postavili s tem, ko smo si tako šolo zamislili preveč togo in premalo življenjsko, morda tudi prezahtevno za zdajšnje gospodarske razmere. Po podatkih Zavoda SRS za šolstvo imamo v naši republiki poleg celodnevni osnovni šoli še 87 samostojnih in centralnih šol in 185 podružničnih šol z eno izmeno. Z razmeroma majhnimi gmotnimi sredstvi bi nemara povsod lahko prešli na celodnevno osnovno šolo. Prav toliko učencev kot v celodnevni osnovni šoli imamo tudi v podaljšanem bivanju, ki bi lahko uresničilo marsikatero prvine celodnevne osnovne šole. Stvarne možnosti za širjenje števila celodnevni osnovni šol torej niso tako skromne, kot večših mislimo. **Celodnevna osnovna šola kot osnovna šola prihodnosti večini osnovni šol ni tako nedosegljiva, kot je videti na prvi pogled.** Seveda pa se ob tem postavlja še drugo vprašanje: kaj je pravzaprav bistveno za celodnevno osnovno šolo, v kakšnih oblikah jo lahko uresničujemo in kako naj jo razvijamo kot skupen cilj, ne pa kot vzporeden model ob »navadnih« osnovni šolah.

Osnovna šola, katere podoba oblikujemo z novim programom življenja in dela osnovne šole, je namreč **enotna**. Celodnevna osnovna šola je le njena oblika, njena najboljša možnost, ki naj bi jo lahko vsaka šola prej ali slej uresničila, tudi postopno, s tem da preoblikuje ne le svojo zunanjo podobo, urnik in naslov, marveč še bolj s preoblikovanjem samega vzgojno-izobraževalnega procesa.

V take sklepe se oblikujejo kritična razmišljanja v zadnjem času. O teh vprašanjih sta 6. in 7. aprila razpravljala svet za vzgojo in izobraževanje, za njim pa koordinacijski odbor za uvajanje

celodnevne osnovne šole pri predsedstvu RK SZDL. Na tej seji je sodelovalo tudi veliko ravnateljev celodnevni osnovni šol. Udeleženci so prejeli vnaprej teze o nadaljnji usmeritvi celodnevne osnovne šole, ki jih je pripravil Zavod SRS za šolstvo, in povzetke iz širše raziskave o življenju in delu celodnevne osnovne šole, ki jo je opravila Helena Novak s Pedagoškega inštituta v Ljubljani (o svojih ugotovitvah je pisala tudi v našem glasilu).

Sončne in senčne strani celodnevne osnovne šole

Celodnevna osnovna šola je prinesla veliko novega in uresničila prenekatera pričakovanja. Za vsestranski zdrav razvoj otrokove osebnosti je veliko naredila. To so poudarili ravnatelji in s tem odgovorili tudi na vprašanje: Celodnevna osnovna šola da ali ne? Celodnevna šola je naredila velik korak naprej v demokratizaciji šole, njenega notranjega življenja in odnosov med učitelji in učenci. Spremenila je ustaljeno podobo vzgoj-

no-izobraževalnega procesa in naravnost vključila vanj kot nove prvine interesno, rekreativno in drugo dejavnost, ki omogoča otroku vsestranski razvoj in samouresničevanje. Uvedla je drugačno organiziranost in drugačen slog dela in še veliko drugih novosti. Kot je pokazala raziskava pedagoškega inštituta, je več kot 70 odstotkov otrok in staršev zadovoljnih z delom in življenjem v celodnevni osnovni šoli — in to ni malo. Res pa je, da so razlike med posameznimi šolami velike in v nekaterih pogledih skoraj ni primerjave med njimi.

Na nekaterih celodnevni osnovni šolah so samo 4 odstotki učencev izrazili nezadovoljstvo s šolo, na posameznih celodnevni osnovni šolah pa znaša odstotek nezadovoljnih učencev celo več kot 50. **Sam naslov COŠ torej še ni jamstvo za drugačno kakovost dela!** In če med učenci nižjih razredov v splošnem prevladujejo tisti, ki so s tako šolo zadovoljni in celo zelo zadovoljni, je med osmošolci povprečno kar 45,8 odstotka nezadovoljnih. To pomeni, da je na posameznih šolah celo večina osmošolcev nezadovoljna s tako »Prokrustovo posteljo«, ki premalo upošteva zahteve doraščajoče osebnosti. Kar 71 odstotkov učencev celodnevni osnovni šol govori včasih o naveličnosti, 77 odstotkov o utrujenosti, vsaj občasni, 49 odstotkov o občutku dolgočasnja, 57 odstotkov o občasnih glavobolih. Potrebo po svojem kotičku čutila dve tretjini učencev, skoraj tretjina pa pogaša, vsaj včasih, tudi mir.

Če bi primerjalna raziskava vpraševala po teh podatkih učence »navadnih« šol, bi verjetno ti odstotki ne bili dosti dru-

gačni. Očitno je, da niti navadna niti celodnevna osnovna šola nista idealni — vsaka njuna idealizacija bi bila nestvarna in škodljiva. Boljše je, da pogledamo resnici v oči, kot da se slepimo in zato nič ne storimo za odpravo pomanjkljivosti.

Vzroke moramo iskati tam, kjer so

Delo v celodnevni osnovni šoli je za učitelje zelo naporno, so poudarili ravnatelji. To delo zahteva od vsakega učitelja in tudi od ravnatelja veliko več, kot bi bila normalna obremenitev ob 42-urnem tedniku. Prav nesmiselno je, da morajo ob vsem tem učitelji ponekod še dokazovati, da res delajo 42 ur na teden! Čeprav veliko govorimo o zunanjih mentorjih, jih mnoge celodnevne šole pogrešajo. Vse preveč interesnih dejavnosti pade na učiteljeva ramena. In ker naše učiteljice niso najbolj doma v tehniki in na različnih področjih proizvodnega dela, je malo interesnih dejavnosti, ki bi usmerjale učence v proizvodne poklice. Učitelji, ki prihajajo s kadrovskih šol, niso usposobljeni za nove naloge, pred katerimi se znajdejo v celodnevni osnovni šoli. Še slabše je z učitelji, ki prihajajo z visokih šol in se spoznajo samo na svoj predmet. Tedaj je treba šele v sami šoli uvajati učitelje v interesno in

drugo dejavnost, ki je bistvena za celodnevno šolo.

Če učenci niso povsem zadovoljni s svojo šolo, moramo odkrivati prave vzroke za to, so poudarili v razpravi. Učencem nižje in srednje stopnje ostane še precej časa za interesne dejavnosti in sprostitev, zato so s celodnevno osnovno šolo zadovoljni. Koliko prostega časa pa ostaja učencem višje stopnje? Predpisani obseg pouka in nujno samostojno učenje jim jemljeta domala ves čas. Usmerjeno izobraževanje s svojimi zahtevnimi programi začenja vse bolj pritiskati na storilnost osnovne šole. Ta pritisk bomo čutili v prihodnje tudi s strani staršev. Pritisk srednjih šol na osnovno šolo, ki poudarja predvsem znanje, utegne znižati vrednost vzgojne vloge šole, saj imajo ocene in

snovno znanje pri vpisu in izbiri učencev odločilen vpliv. Tudi novi predmetnik in učni načrti za osnovno šolo s svojimi visokimi zahtevami in snovno natrpanostjo ne navdajajo učiteljev z optimizmom!

Kaj bo treba dopolniti in spremeniti

Veliko govorimo o prožnosti in se zavzemamo za večjo prilagodljivost celodnevne osnovne šole krajevnim možnostim. Vendar moramo natančneje povedati, kakšno prožnost pravzaprav hočemo. Nek temeljni red že mora biti v vsaki šoli, je poudaril eden izmed ravnateljev. Predmetnik določa število tedenskih ur za vsak predmet, s tem pa tudi urnik in razredno-predmetni pouk, pa čeprav se nam zdi v nekaterih pogledih zastarelo. Svobodneje lahko razporejamo samo interesne in pristočasne dejavnosti. Izobraževalna skunost je s sedanjim financiranjem določila normative in omejila obseg interesnih dejavnosti. Če celodnevna osnovna šola poveča obseg teh dejavnosti, gre to v breme šole — bolj delavni so kaznovani! Šola sicer lahko pričakuje prispevek iz neposredne svobodne menjave dela, res pa je, da vsi ti krajevni dejavniki želijo od šole veliko več, kot so ji pripravljeni dati.

Vodstva šol, pa tudi zdravstveno službo, čedalje bolj skrbi prehrana učencev. Zavedajo se, da je to temeljna dobrina, ki jo mora družba zagotoviti otrokom. Vedno manj pa je v družbi pripravljenosti, da bi prispevala k stroškom prehrane, češ, naj starši plačajo ekonomsko ceno, tako kot v obratih družbene prehrane. Tega pa starši pogosto ne zmorejo, nekateri tudi nočejo, saj so stroški domače prehrane, katerim ne pristejejo svojega dela, nižji. Če učenci ne bodo dobili ustrezne prehrane, bodo odhajali po pouku domov, kot pri drugih šolah.

Ponovno bo treba razmisliti tudi o tem, ali naj celodnevna osnovna šola res povsem odpravi domače učenje. Ravnatelji poudarjajo, da zlasti v višjih razredih zmanjkuje časa za dodatni pouk, dopolnilni pouk pa morajo vrstiti v čas samostojnega učenja. Povečanim učnim zahtevam tudi celodnevno bivanje v šoli ni več kos, saj primanjkuje časa. Rešitev: uporaba in utrjevanje znanja naj bi postali enakovredni sestavini učnega procesa. Le tako bomo zmanjšali obseg nujnega domačega učenja, da se bo lahko usmerilo v dodatno učenje, v širjenje obzorja v skladu z individualnimi interesi učencev. Tako domače učenje pa moramo najbrž spodbujati.

O teh in še drugih vprašanjih so se udeleženci navedenih posvetov odkrito pogovorili. Ugotovitev obbeh posvetov so omogočile pripravo posebnih stališč o nadaljnjem razvoju celodnevne osnovne šole, ki jih hkrati objavljamo.

JOŽE VALENTINČIČ

O nadaljnji usmeritvi in širjenju celodnevne osnovne šole

Stališča sveta za vzgojo in izobraževanje in koordinacijskega odbora pri RK SZDL

Svet za vzgojo in izobraževanje ter koordinacijski odbor za uvajanje celodnevne osnovne šole pri predsedstvu RK SZDL sta na temelju razprav na sejah, dne 6. in 7. aprila 1982 kritično ocenila predložene teze Zavoda SRS za šolstvo o nadaljnjem razvoju celodnevne osnovne šole in zavzela do odprtih vprašanj naslednja stališča:

Razprava o tezah Zavoda SRS za šolstvo sovpada s sprejetjem smernic in predmetnikov za osnovno šolo, zato je pomembno, da nadaljnji razvoj celodnevne osnovne šole povežemo z možnostmi, ki jih bodo v skladu z zakonom o osnovni šoli za daljše obdobje zahtevale smernice in predmetniki za osnovno šolo. Preobrazba sistema vzgoje in izobraževanja terja vsebinsko bogatitev in širitev celodnevne osnovne šole v skladu s potrebami in možnostmi družbe in razvoja okolja. Strokovne rešitve naj bi ta razvoj pospeševale.

Svet za vzgojo in izobraževanje in koordinacijski odbor za uvajanje celodnevne osnovne šole sta ugotovila, da je sedanja osnovna šola usmerjena v preveč storilnostno, to pa zmanjšuje možnosti za uveljavitev njene vzgojne vloge. Novi dokumenti o osnovni šoli to storilnostno usmerjenost še povečujejo, saj s širitvijo obveznega predmetnika zmanjšujejo časovne okvire za interesne dejavnosti in samostojno učenje; to ne prispeva k vsebinski bogatitvi in k nadaljnjemu širjenju celodnevne osnovne šole.

Ohranjanje razredno-predmetnega režima v osnovni šoli in podcenjevanje vloge drugih oblik v učno-vzgojnem procesu je treba presegati in ustvariti strokovne podlage za integracijo pouka in interesnih dejavnosti v enoten vzgojno-izobraževalni proces, pri čemer morajo biti bolj poudarjeni vzgoja, interesne dejavnosti in še posebej delovna in politehnična vzgoja.

Pri dograjevanju koncepta nadaljnje usmeritve celodnevne osnovne šole je treba iskati strokovne rešitve za prožnejše uveljavljanje celodnevne osnovne šole tako, da bi poleg celotnega enkratnega prehoda osnovne šole v celodnevno osnovno šolo uveljavili postopnost ali prehod le na razredni stopnji, da bi v celodnevno delo in življenje organizirali tudi podružnične šole, da bi hitreje presegali podaljšano bivanje kot prehodno obliko celodnevne osnovne šole in da bi se ob enotnem modelu celodnevne osnovne šole uveljavile posebnosti, ki jih posamezni šoli nudi in od nje terja razvoj okolja.

Zavod SRS za šolstvo naj svoje delo usmeri na pripravo strokovnih rešitev, pri čemer naj sodeluje z ustreznimi znanstveno-raziskovalnimi organizacijami in upošteva izsledke dosedanjih raziskav. Za uspešno proučevalno in raziskovalno delo je treba imenovati eksperimentalne šole, zato naj Zavod SRS za šolstvo pripravi strokovno utemeljen predlog teh šol.

Organizirana prehrana za učence celodnevni osnovni šol predstavlja poseben problem, saj zaradi visokih stroškov marsikje predstavlja zavoro in vzbuja odpor staršev do celodnevne osnovne šole. V sedanjih zaostrenih razmerah gospodarjenja in precej omenjenih materialnih okvirih ni mogoče pri reševanju prehrane učencev v celodnevni osnovni šoli odstopati od dogovorjenih okvirov socialne politike. Zato tudi ni mogoče pristati na zahteve po regresiranju celotne prehrane v celodnevni osnovni šoli. Svet za vzgojo in izobraževanje ter koordinacijski odbor za uvajanje celodnevne osnovne šole bosta o tej problematiki razpravljala posebej, iskati pa je treba možnosti, da bi merila za vrednotenje programa osnovni šol upoštevala tudi stroške energije in osebni dohodek osebja v šolskih kuhinjah. Zniževanje cene prehrane in energije pa je treba iskati tudi v različnih oblikah povezovanja osnovni šol s proizvajalci hrane in v dogovornanju s starši, še posebej v kmetijskih okoljih. Treba je tudi proučiti možnosti davčnih olajšav šolam pri nakupu živila.

Pri preobrazbi srednjega in visokega šolstva za področje pedagoške dejavnosti je treba pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnih programov upoštevati potrebo celodnevne osnovne šole, da bodo učitelji usposobljeni za tako vsebino, obliko in metode vzgojno-izobraževalnega dela, kot jih zahteva celodnevna osnovna šola. Strokovni svet posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev naj pri snovanju vzgojno-izobraževalnih programov pritegne k delu praktike iz celodnevni osnovni šol.

Pri uresničevanju svobodne menjave dela v občinskih izobraževalnih skupnostih je treba vrednotiti kakovost in dejansko opravljeno delo. Iskati je treba taka merila, ki ne bodo vrednotila dela osnovni šol samo po oddelkih ali učencih, ampak po bogastvu vzgojno-izobraževalnega dela in ustvarjalnosti učiteljev. Hkrati je treba pospeševati tudi nagrajevanje učiteljev po kakovosti dela. To bi prispevalo k hitrejši širitvi celodnevne osnovne šole kot organizacijske oblike sodobne osnovne šole z najbogatejšo vsebino in najboljšimi možnostmi za celosten razvoj mlade osebnosti.

Pri spreminjanju in dopolnjevanju samoupravnih sporazumov o temeljih plana za srednje-ročno obdobje 1981—1985 je treba zagotoviti celodnevni osnovni šoli prednostni položaj, da bomo lahko uresničili družbeno dogovorjen napredek pri širjenju celodnevne osnovne šole.

Za hitrejšo širitev celodnevne ustanove šole bomo spodbudili ustanavljanje in delo koordinacijskih odborov za celodnevno osnovno šolo pri organizacijah SZDL. Za to so odgovorni vsi organizirani socialistični subjektivni dejavniki.

novе
knjige

Novosti pri Slovenski matici

Troje novih knjig — prevod Linhartovega Poskusa zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije (1 in 2), delo Karla Claricija Knjiga moje mladosti in Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 5-6 — že po svoji vsebini opozarja na posebno značilnosti izdajateljske usmeritve Slovenske maticе.

Slovenski prevod Linhartovega Poskusa zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije I, II je bil potreben, čeprav najdemo to delo že v zbirki klasikov v Zbranem delu tega imenitnega razsvetljenca. Primerjava bi bila zanimiva in bi terjala posebno razpravljanje, prav gotovo pa ima maticna izdaja prednost zaradi številnih dopolnil in tega, kar je zgodovinska veda izpopolnila do danes.

STEFAN GALIC

Čeprav poznamo nekaj znanih zgodovinarjev pred A. T. Linhartom na Slovenskem, pa je prav razgledani član Zoisovega omizja postavil temelje znanstveni misli in najvil modernog zgodovinarstva. Ker je zgodnja smrt Linhartu preprečila pisanje, je delo ostalo torzo. Toda tudi po tem, kar je ostalo od dveh zvezkov Versuch einer Geschichte von Krain und den übrigen Ländern der südlichen Slaven Oesterreichs, je to delo zgovorne vsebine in za tedanje dobo nenađavno naprednih idej. Prvo knjigo Linhartovega dela z naslovom Od prvih sledov prebivalstva v deželi do prve naselitve kranjskih Slovanov je prevedla Marjeta Kos-Sašel, drugo — Od prve naselitve kranjskih Slovanov do njihovega podjarmljenja po Frankih pa Alfonz Gspan in Nada Gspan-Prašelj. Morda ne bo odveč, če spomnimo na to, da so v tedanjem času pisali znanstvena dela v deželah srednje Evrope v nemščini in je bilo delo torej dostopno precej ozkemu krogu izobražencev, zato je tudi slovenski razsvetljenec napisal oba zvezka zgodovine v nemščini, saj je želel, da bi tudi tuji boljše spoznali slovensko zgodovino. Za razliko od Valvasorja in drugih zgodovinarjev tedanje dobe pa je Linhartovo izhodišče za zgodovinarstvo temeljilo vsaj na dveh načelih: prvič, ljudstvo je temelj za obravnavo zgodovinskih procesov in drugič, gradivo moramo znanstveno preveriti, izločiti tisto, kar nima dokazila, kar je anekdotično, nepreverjeno itd. Ob koncu je Bogo Grafenauer najprej podal uredniške napotke in navodila, za temi pa je objavljena študija Frana Zwitterja: Linhartova doba, misel in delo. Fran Zwitter je med prvimi odkril Linhartovo mesto v zgodovinarstvu in je študijo boljše predstavil demokratičnega razsvetljenca in njegovega izreden pomen, ki ga ima še posebno v zgodovinarstvu. Če-

prav ima Linhartova zgodovina tudi slabosti in nedoslednosti, ostaja prav gotovo izjemen dogodek ne le v našem zgodovinarstvu, pač zaradi treznega znanstvenega prijema — glede na možnosti in dobo — in zaradi demokratične podlage in spoznanja, da je ljudstvo ustvarilo zgodovino. Opombe k prevodu je za prvo knjigo napisal Jaro Sašel, za drugo pa Bogo Grafenauer. Zemljevidi, ki so sicer priloge v knjigi ali pa natisnjeni posebej, ohranjajo predstavo o tedanji dobi. Nadja Furlan-Lorbek nam s knjižno opremo znova dokazuje, kako je mogoče skladno z vsebino, estetsko in jasno oblikovati okusno opremo z ovojnicami.

Karel Clarici je napisal Knjigo moje mladosti v nemščini, rokopis pa je prevedel Marjan Mušič. Gre za izrazito memoarsko delo, ki je zgodovinsko obarvano glede na čas in razmere. Karel Clarici je potomec slovensko-hrvaških staršev (1861—1945). Kot aristokratsko-meščanski človek je bil v mladosti navezan na slovensko okolje vse do šolanja v Ljubljani in Novem mestu, potlej pa se je kot uradnik preselil na Dunaj, kjer je ostal do smrti. Spomini se navezujejo na avtorjevo mladost v mnogih slovenskih krajih in na Hrvaškem, nekje med mestom in podeželjem. Marjan Mušič je prevod dopolnil z mnogimi fotografijami, knjigo pa je lepo opremil Julijan Miklavčič. Tehtna je razprava Janka Jarca Novo mesto med leti 1850 in 1900.

Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike prinaša v 5. in 6. številki zelo raznoliko študijsko vsebino raznih avtorjev. Ne bo odveč, če znova opozorimo, da je zgodovina znanosti na Slovenskem — ne glede na geografsko območje — nekaj, kar še zdaleč ni ovrednoteno. Če se za posameznike od Reslje, Vege do Janše in drugih vendarle začnejo pojavljati monografske podobe, pa je poleg zglednih imen še mnogo drobnejšega, kar ne bi smelo utoniti v pozabo. Le sami bomo lahko zapisali, koliko so prispevali Slovenci k nastajanju znanstvene misli, odkritij in izumov in koliko je to pripomoglo k bogatejšim spoznanjem, dobrinam. Prav s tega stališča ima Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike prav posebno mesto. Med razpravami, objavljenimi v šestih zvezkih, je zanimiv Delež Slovencev v speleologiji Franceta Habeta in Andreja A. Kranjca (o speleologiji od 16. stoletja do 1965). Eman Pertl piše o prvih slovenskih zdravnikih v Mariboru in njihovi težavni poti med ljudi, ki niso bili naklonjeni Slovincem. O razvoju agrotehnične znanosti na Slovenskem razpravlja France Adamič, poudarjen pa je naš delež v proučevanju tal, rastlinskih hranil in prehrane rastlin, ki sega od srede 18. stoletja pa do danes. Srdan Turk je prispeval dvojce razprav, in sicer o Masivni in leseni konstrukciji na Slovenskem — od ustanovitve univerze v Ljubljani — in o Mihaelu Struklju (Štruklju), prvem rednem profesorju na univerzi za gradbeništvo. Gre torej za povezujoči deli, ki se smotrno dopolnjujejo. V Gradivu najdemo prispevek Janka Bleiweisa o Vodogradbenem laboratoriju v Ljubljani in Tineta Kurenta in Jožeta Kušarja: Začetek slovenske prefabricirane gradnje. Zbornik ima že ustaljeno opremo Julijana Miklavčiča.

I. G.

Kulturni vodnik k velikim Dolenjcem

Janez Debeljak: Popotovanje k Levstiku

Fran Levstik, eden vogelnih kamnov slovenske književnosti, kulture in politike, nas je lani temeljito prerodil. Na novo smo se poglabili v njegovo pesniško, jezikoslovno in narodopolitično delo in se ob retenjskem taboru zamislili tudi nad tem, kako se nekdanji mladostovski tabori vsebinsko in duhovno presenetljivo dobro povezujejo z današnjo svobodno samoupravljajsko družbo.

V množici praznovanj ob 150-letnici Levstikovega rojstva se nam je zdelo kar nekako samoumevno, da se je kot majhen del kulturne akcije slovenskega naroda pojavila tudi drobna knjiga Popotovanje k Levstiku. Na popotovanje k Levstiku nas je povabil Janez Debeljak, ribniški profesor, vsestranski kulturni in družbeno-politični delavec. Janez Debeljak je dober poznavalec Levstikovega življenja in dela in sploh celotnega območja zveza konca Dolenjske, ki mu po pravici pravimo tudi slovenske Atene.

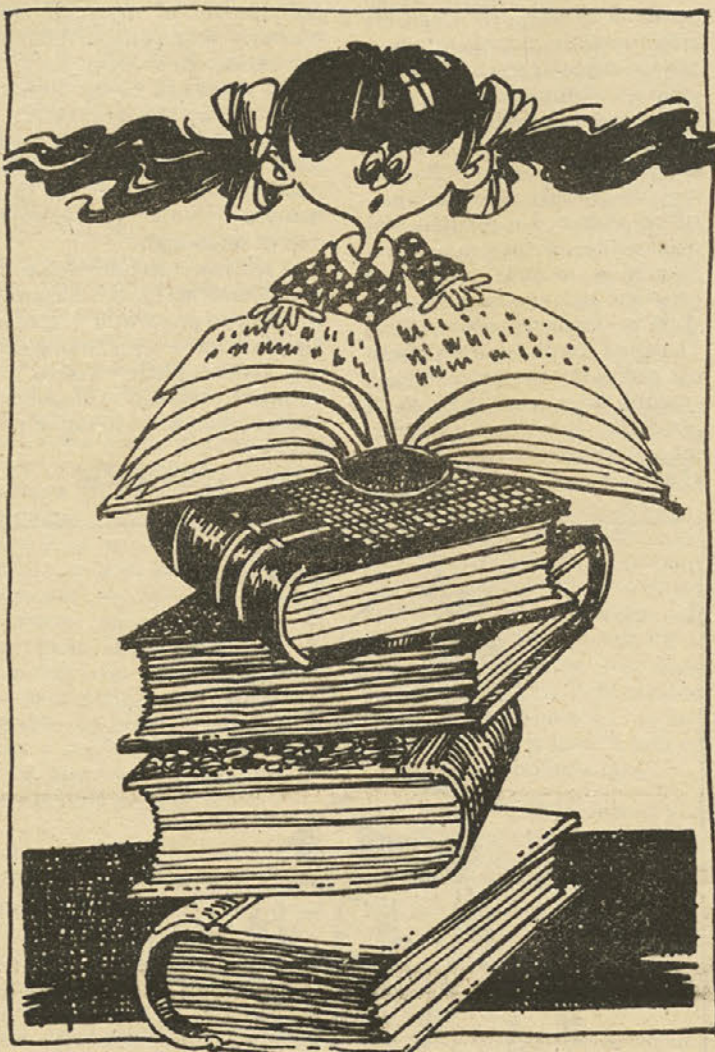
Po avtorjevih napolitih se odpravimo na pot iz Ljubljane prek Turjaka (prvi pomembnejši postanek), v Trubarjevi Rašici (drugi postanek), naprej v Podsmreko k Stritarju (tretji postanek) in končno v Levstikove kraje v ožjem pomenu (več postankov). Osrednja pozornost je v knjigi namenjena Levstikovim krajem, tako da se podrobneje seznanimo z naravnimi, kulturnimi, narodopisnimi, zgodovinskimi in drugimi značilnostmi Slevce, Dvorske vasi, Retij in Velikih Lašč. Glavna Debeljakova misel pa je seveda usmerjena k Levstiku, njegovemu rodu, življenju, pesniškemu, pisateljskemu, dramskemu, jezikoslovnemu in družbenopolitičnemu delu. Levstik in Stritar sta predstavljena tudi s kratkimi (pogosto duhovitimi) odlomki iz svojih del. Za mlade obiskovalce so to dragoceni drobci, ki vsakor spadajo v temeljito pripravo na šolsko ekskurzijo, za vse druge popotnike pa so lahko pri-

jetna osvežitev in ponoven stik s Stritarjevo in Levstikovo umetniško besedo, saj to nista več pisatelja, ki bi ju današnji bralci kaj dosti spontano brali.

Kulturno-umetnostnih vodnikov imamo Slovenci zelo malo, še manj pa takih, ki nas vodijo po poteh besedne umetnosti. Popotovanje k Levstiku spada v to vrsto. Knjiga je prijetna, pristna in zanimiva, vendar v svojih hotenjih nekoliko preskromna, čeprav je tudi res, da merila za to vrsto strokovne literature še niso prav dodelana in izoblikovana. Delo je pomemben prispevek ob Levstikovi obletnici in smiselno dopolnjuje druga dela, ki so nastala ob tej priložnosti (Matjaž Kmecl: Levstikova smrt, Jože Javoršek: Ljudski glas) ali že poprej (Anton Slodnjak: Pogine naj pes), vendar bi si želeli, da bi bila še kaj več, prav zaradi tega, ker je zasnovana kot kulturno-umetnostni vodnik. Od take knjige bi pričakovali kratko, a strokovno trdno in celostno podobo problematike, ki se je loteva: krajinsko, narodopisno, zgodovinsko, umetnostno (poleg besedne umetnosti tudi oznaka glasbene, likovne in plesne), jezikovno in tudi sociološko (npr. izseljevanje, obrt, proletarizacija). Zapis je skoraj v celoti zazrt v preteklost, manjka pa zgoščen pogled na današnje življenje ljudi v teh krajih, ki ga vsak obiskovalec hote ali nehoti zaznava, lahko pa bi ga boljše, globlje in pravičneje, če bi mu avtor pri tem pomagal.

Janez Debeljak je s Popotovanjem k Levstiku napravil pomemben korak pri nastajanju kulturno-umetnostnih vodnikov, ki jih resnično potrebujemo; zato knjiga zagotovo spada na vse slovenske šole, ponuditi pa bi jo morali vsem obiskovalcem Levstikovih krajev. Če bo delo doživelo novo izdajo, kar mi želimo, bi bilo prav, da ga avtor še obogati.

MIHAEL GLAVAN

Kostja Catnik: ilustracija iz knjige Neže Maurer Beli muc

IZ ZALOŽBE MLADINSKA KNJIGA

Ta knjiga je zate

S temi besedami, povzetimi po sicer nekoliko drugačnem naslovu ene izmed dvanaestih knjig, ki so izšle pred nedavnim pri založbi Mladinska knjiga, bi lahko priporočili mladim in najmlajšim bralcem, naj izberejo — seveda svoji starosti primerno — knjižice iz zbirke: Deteljica, Cicibanova knjižnica, Zlata ptica, Sončnica in Mladi oder. Za vse te knjige je značilno, da so kakovostne, tako po vsebini kot po ilustracijah, da z besedo in sliko bogatijo otrokov svet in neprisljano vodijo mladega bralca k odkrivanju življenjskih vrednot.

Deteljica, namenjena najmlajšim bralcem, je verjetno ena najbolj privlačnih zbirk: manj zahtevna v besedilu in bogata slik. V tej zbirki je izšlo eno starejših, zelo priljubljenih del mladinske književnosti BRKONJA ČELJUSTNIK Bogomira Magajne, ki spada že kar v mladinsko klasiko. To je pripoved o velikani, ki pomaga ljudem, dokler ga ti, ošabni in objestni, ne razzalijo. Magajna je v tej pripovedki v pravljici preobleki izpričal svoj smisel za pravico, resnico in lepoto, ki premagujejo zlo, sovražstvo in temo. Izhodišče zgodbe so nekateri pravljici in mitološki motivi, v katerih pogum in čudovita glasba tako očarata mračne sile podzemlja, da dovolijo junaku odpeljati izvoljenko. Verjetno se je avtor opiral tudi na prastaro izročilo ljudskega verovanja v pomoč naravnih sil, ki se jim človek ne sme zamertiti, saj se mu sicer maščujejo. V zgodbi je veliko starih, večno veljavnih resnic, zato je s svojim izročilom še zmeraj aktualna in bo marsikaj razkrila tudi današnjemu mlademu bralcu.

V tej zbirki je izšla tudi knjiga Iva Zormanca DEKLICA IZ MLINA z vojno tematiko: pripoveduje o predstavnicah mladega rodu, ki je opravljal v najtežjih časih naše zgodovine pomembne naloge. Vse, kar se deklici v teh izjemnih okoliščinah zgodi, je povezano s pretanjenim občutkom za dogajanje v naravi, ki jo pisatelj nevsiljivo vključuje v dogajanje. Gre za zgodbe, ki bi bile lahko tudi samostojne: to je epopeja o junaštvu najmlajših, ki se konča z zmago.

Iz zbirke Cicibanova knjižnica omenimo najprej pesniško zbirko Neže Maurer BELI MUC, ki jo tako tematsko kot oblikovno lahko uvrstimo v tradicionalno poezijo. Pesnica se skuša čim bolj približati otroku, njegovemu doživljanju narave, sveta, v katerem živi, in odgovoriti na številne »zakajke«. Veliko motivov teh pesmi je zajetih iz vaškega okolja. Skoraj vse pesmi so grajene na rimi, klasični kritici in tudi motivi so ustaljeni. To je kar obsežna zbirka otroških pesmi, ki so nastajale daljše obdobje in predstavljajo tisto, kar je v poeziji Neže Maurer, namenjeni otrokom, najznačilnejše. Zaradi izrazne neposrednosti so pesmi dostopne najmlajšim, zaradi duhovitosti in domiselnosti pa jih bodo radi prebirali tudi malo starejši solarji. Knjigo dopolnjujejo duhovite ilustracije Kostja Gatnika.

V tej zbirki je izšlo tudi novo prozno besedilo, knjižica priljubljenega pisca Vitana Mala z naslovom ČARODEJNI NOVČIČ. Za to knjigo res ne moremo trditi, da prinaša kakšne novosti v avtorjevem pripovednem delu. V njej se prepletata resničnost in domišljija, povezuje ju čarobni kovaneč, vendar tako, da je domišljija podrejena realnosti, saj se v njej pripoved začne in konča. Verjetno bo knjiga privlačnejša za učence nižjih razredov osnovne šole, saj obravnava avtor v njej sodobne probleme doraščajočih otrok in zna prisluhniti njihovim željam.

Zbirko Zlata ptica so pri Mladinski knjigi dopolnili s štirimi

knjigami slovenskih, hrvaških srbskih in makedonskih pripovedk pod skupnim naslovom NARODNE PRIPOVEDKE, pri katerih je najpomembnejša njihova književna vrednost, ki kaže tako v obdelavi snovi kot zgradbi in sugestivni moči pripovedovanja.

Poleg teh knjig sta izšli še dva naslovom SLEPI BRATEC in TIGER IZ POGORJA KUMANGANG.

V prvi knjigi so zbrane pravljice, ki so jih zapisali zbiralci ljudskega blaga v Prekmurju. Pravljičar Pavle Rožnik je v tej izboru predstavil najznačilnejše pravljice iz Prekmurja, ki kljub tisočletni osamelosti tega območja sorodne pripovedim drugih slovenskih pokrajin. Pravljice so dotekale z vseh strani, zato najdemo v njih tudi motive čeških, slovaških, nemških srbohrvaških in madžarskih pravljic v bolj ali manj spreminjenih oblikah. Pri tem je motiv in pripovedno najbolj viden vpliv madžarskih pravljic. Te pravljice niso nekaj posebnega, so pa dragoceni dokument tistega časa, ki se je prekmursko ljudstvo borilo za svoj obstanek.

Pod naslovom Tiger iz pogorja Kumgang so zbrane korejske pripovedke, ki so tematsko razdeljene na pripovedke o nastanku sveta in razlagalne pripovedke in na nenađadne zgodbe o živalih in ljudeh, ki imajo glavno vlogo tigri. Sledijo pripovedke o duhovih in drugih nadnaravnih pojavih in zgodbe junakov — velikanih. Na koncu so uvrščene hudomušne pripovedke, v katerih se Korejci nečijeje iz praznoverja, pogoltnosti in nečimrnosti — iz svojih tujnih stobosti. Kljub težki zgodovinski usodi, skozi katero se prebijala Koreja, sta značilni te svojevrsne pripovedke o hudomušnosti in življenjski moči.

V zbirki Sončnica izhajajo izbori iz del najvidnejših jugoslovenskih ustvarjalcev književnosti za otroke. Vsaka teh knjig predstavlja njihova najznačilnejša besedila, opremljena pa tudi s spremeno besedo in ilustracijami. V tej zbirki je izšla knjiga Daneta Zajca TA ROŽA IZ ZATE, v kateri so izbrane pesmi iz pesnikovih zbirk Bela mačica, Abecedarija in Na papirnatih tilih, dodanih pa je tudi nekaj novih pesmi. Zajčeva poezija ima prav gotovo izjemno mesto v slovenski mladinski književnosti, saj je Zajc vnesel vanjo novo doživljajsko, jezikovno in predstavno izrazitost, vznemirljivo, bralca vsakršne starosti. V Zajčevi poeziji za otroke najdemo motive, ki so po našem pojmovanju otrokovega dojemanja sveta otrokom težko umljivo, teh pesmi pa so prežeti z otroškostjo in tako doživljajsko približani otrokom. Motivi, ki nam navidez znani, pa lahko živijo v čisto novih predstavah razsežnostih: Vsi ti motivi torej preneseni v posebno sničnost, ki je značilna za otrokov svet. Naslov knjige Ta roža je zate je hkrati povabilo bralca, katerekoli starosti, naj vsak svoje odkriva njen smisel.

Zbirka Mladi oder je namenjena predvsem tistim solarjem, ki jih posebej privlači gledališka igra iz knjig te zbirke so uporabne tako v šoli kot v amaterskem gledališču. V tej zbirki izšla tokrat knjižica Alenke Čeljustnikove ČUDEŽNI KAMEN, njej so zbrane igre, dve dramati in dve lutkovni, vse pa imajo namen: iskati in odkrivati človeka in njegovo vrednost. Spodoba za to iskanje je »dežni kamen«, po avtoričini zlagi človekova zmognost priteljstva, ljubezni, tveganja, zvestobe. Najdemo ga, zgubimo in spet iščemo, v obupanem, dostnem, izčrpavajočem, a s selnem tavanju, dokler imamo moč za to.

VLASTA KUNEJ

Težavna pot do sodobnega dela

Kljub omejenim možnostim uvajajo na Kojškem celodnevno osnovno šolo

Brici so bili od nekdaj zelo ponosni ljudje. Ponosni na svoja Brda, na vse, kar so po vojni naredili in dosegli, ponosni na svoje otroke. Ko govorijo o otrocih, se jim obrazi kar sami od sebe razležejo v nasmeih. Zato skorajda ni težave, ki je Brici ne bi mogli ali hoteli rešiti, ko gre za otroke ali za njihovo šolo. To se je pokazalo tako tedaj, ko so uvajali celodnevno osnovno šolo v Kojškem, to se čuti zdaj, ko vsepovsod primanjkuje denarja za ureditev programov in to se kaže pri vseh dejavnostih osnovne šole Dobrovo v Goriških Brdih. Vsaj tako sta pripovedovali ravnateljica osnovne šole Dobrovo Milena Stepančič in vodja podružnične celodnevne osnovne šole Milena Bekuš. Čeprav sem nameravala tokrat predstaviti predvsem celodnevno osnovno šolo Kojško, moram povedati marsikaj tudi o centralni osnovni šoli v Dobrovi, saj se učenci predmetne stopnje — tudi iz Kojškega — vozijo v Dobrovo. Milena Stepančič pravi: Brda so enoten prostor — pa naj gre za šolo ali za katerikoli del družbenega, gospodarskega ali vsakdanjega življenja. Osnovna šola Dobrovo ima poleg podružnične celodnevne osnovne šole v Kojškem še dve podružnici, kjer imamo kombiniran pouk. To sta podružnici na Hruševlju in v Šmartnem. Pri šoli v Kojškem pa deluje tudi vzgojno-varstvena enota, tako da smo v naše delo zajeli tudi predšolsko vzgojo.

— **Učenci prihajajo torej na centralno šolo iz dokaj različnih okolij, navajeni so na različne načine dela. Kako se znajdejo? Imajo kakšne težave?**
»Mislim, da na splošno nimajo težav. Učitelji pa opažamo, da so učenci s šol, kjer imajo kombiniran pouk, precej bolj samostojni, navajeni delati sami. Morda je nekoliko drugače s tistimi, ki prihajajo s celodnevne osnovne šole v Kojškem — prav zaradi večje sproščenosti, ki so je navajeni pri svojem vsakodnevnom delu v šoli. Pri nas na centralni osnovni šoli pa pridejo v stik z bolj klasičnim načinom šolskega dela, saj moram priznati, da ohranjamo še nekaj tistega starega načina dela, ki pa naj bi z novimi programi polagoma izginilo — predvsem v

razširjenih programih. Seveda se že zdaj trudimo, vendar prav razširjene programe šola nekoliko težje izvaja prav zaradi posebne razdrobljenosti Brd, razstresenih zaselkov, od koder se naši učenci vozijo v šolo. Naši učenci zapustijo šolo že med 12. in 13. uro, zato imamo manj možnosti za povezovanje in sodelovanje učencev in učiteljev zunaj pouka.

— **Ali je to edini razlog, da razširjenega programa ne izvajate tako, kot si želite? Mar to pomeni, da imate denar zanj?**

»Z denarjem pa je takole: medtem ko razglajamo razširjeno dejavnost šole, poudarjamo potrebo po vzgoji, ki jo postavljamo v ospredje, pa se prav ta dejavnost v resnici čedalje bolj odmika, saj je denarja zanjo zmeraj manj. Tako imamo letos na voljo kar za polovico manj denarja prav za dejavnosti, ki so v osnovni šoli najpomembnejše — torej za vzgojne dejavnosti, za dejavnosti, ki bi resnično vsestransko razvijale osebnost. Saj vemo, da so ti, razširjeni programi glede vzgojnega delovanja veliko bolj uspešni. V njih so interesi otrok veliko bolj poudarjeni, želja po sodelovanju in doseganju uspehov je večja. Vzgojno vplivanje je veliko lažje kot pri pouku, kjer imaš natančno predpisano snov, kjer te omejujejo ure, učni načrt.

— **Nekaj zunajšolskih dejavnosti pa vendarle imate?**

»Seveda. Pri teh nam pomagajo tako učitelji kot zunanji sodelavci. Imamo srečo, da so delovne organizacije izredno velikušne in pripravljene pomagati, čeprav jih na našem območju ni veliko. Tiste, ki so, pa so z nami življenjsko povezane — med njimi kmetijska zadruga, postaja ljudske milice in seveda vse družbeno-politične organizacije in društva v vseh vaseh in zaselkih Goriških Brd. Tako postaja šola v resnici središče kulturnega delovanja, saj imamo zmeraj pripravljene sporede za proslave in druge priložnosti. Sodelovanje je zelo usklajeno, utečeno, tako da ni težav.

— **Pri tem vam najbrž veliko pomagata tudi koordinacijski odbor za uvajanje celodnevne osnovne šole?**

Vodja podružnične celod-

nevne osnovne šole v Kojškem Milena Bekuš me je pogledala malce žalostno in rekla: »Koordinacijski odbor je bil sicer ustanovljen, toda njegovega delovanja ni bilo čutiti nikoli — ne ob začetku delovanja celodnevne osnovne šole, ne zdaj. Tako je bila šola povsem prepuščena sama sebi. Poleg tega je v naši občini razmeroma malo celodnevni osnovni šol, tako da mi, ki delamo na naši šoli, resnično orjemo ledino. Nekoliko si pomagamo s tem, da sodelujemo na aktivih, ki jih organizira enota Zavoda SRS za šolstvo iz Nove Gorice. Enega takih aktivov smo imeli tudi letos in tokrat smo slišali za izkušnje drugih celodnevni osnovni šol in učiteljev, ki na njih delajo. Pogrešamo pa celodnevno osnovno šolo, ki bi bila v naši bližini, da bi se lahko z učitelji večkrat pogovorili — o programih, enotnem delu in vsakdanjih težavah, ki nastajajo pri našem delu.

— **Kako ste začeli? Kako ste se znašli na začetku?**

»Največ nam je pomagal prejšnji ravnatelj, precej smo zvedeli tudi na aktivih za učitelje celodnevni šol in učiteljev v podaljšanem bivanju. Saj veste, učitelji se zmeraj pogovarjamo o našem delu, zanimamo se za izkušnje drugih in jih tudi — prilagojene našim razmeram — uporabljamo. Tudi Zavod SRS za šolstvo nam je pomagal z napotki in nasveti, v zadnjem času pa je tudi veliko več strokovne literature o delu v celodnevni osnovni šoli. Za nas so zelo pomembne tudi izkušnje drugih učiteljev in delavcev na celodnevni osnovni šolah.

— **Ali jih pogosto obiskujete?**

»Obiska na kaki drugi celodnevni osnovni šoli še nismo organizirali, srečujemo se na aktivih.

Radi pa bi obiskali celodnevno osnovno šolo, ki je nam sorodna, ki deluje v približno enakih razmerah kot naša šola. Seveda bi radi videli tudi takšno celodnevno osnovno šolo, ki je zelo izpopolnjena, ki ima idealne možnosti za delo, vendar nam njene izkušnje verjetno ne bi veliko pomagale.

— **Zakaj menite, da ne?**

»Naša šola je idealna za poldnevni pouk. Ima štiri učilnice, majhen kabinet za trim, sodobno urejeno kuhinjo, ki po zmogljivostih celo presega naše potrebe. Pogrešamo pa telovadnico in kabinete, ki so potrebni za delo krožkov. To bi morali biti majhni prijetni prostori, v katerih bi se učenci dobro počutili in v katerih bi lahko delali. Zdjaj pa poteka vse naše življenje in delo v štirih učilnicah, ki so hkrati prostor za pouk, samostojno učenje, interesne dejavnosti, telovadnice v slabem vremenu, jedilnica. Posebno težko je to za otroke, ki so navajeni prostosti, gibanja na prostem, saj so kmečki otroci. Ko je lepo vreme, se nekako gre, saj skušamo prav vse dejavnosti, ki jih ni treba imeti v zaprtem prostoru, izvajati zunaj — tudi krožke in rekreativne odmore.

— **Ali se tudi druge osnovne šole, ki delajo v podobnih prostorskih razmerah kot vi, odločajo za prehod na celodnevno življenje in delo? To sprašujem zato, ker ste omenili, da bi radi obiskali celodnevno osnovno šolo, ki dela v podobnih razmerah kot vi.**

»Dobro bi bilo, če se ne bi odločale — tako, kot smo se mi. Izredno težko je namreč delati v tako omejenih razmerah.

— **Torej vam je žal? Ali bi imeli raje spet poldnevno šolo?**

Posvet o uveljavljanju samoupravne vloge učencev

Pred dvema letoma, 18. aprila 1980, je bil šolski center Slovenj Gradec poimenovan po Edvardu Kardelju. Svet šolskega centra je istega dne na slavnostni seji razglasil 18. april za dan šolske skupnosti, ob katerem naj učenci in učitelji skupaj ugotavljajo, kako sodelujejo v vzgojno-izobraževalnem delu in pri samoupravljanju šole. Tako je bil letošnjega 16. aprila ob drugi obletnici poimenovanja že drugi tematski posvet, na katerem so sodelovali srednješolci iz različnih šol Slovenije in predstavniki republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije in Jugoslovanskega centra za teorijo in prakso samoupravljanja »Edvarda Kardelja« iz Ljubljane. Že med pripravami za letošnji dan šolske skupnosti smo se na predlog republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije odločili za uvodni in sklepni skupni del in za podrobnejšo obravnavo treh vsebinskih sklopov v delovnih skupinah:

— vloga učencev pri uresničevanju socialističnih samoupravnih družbeno-gospodarskih odnosov;

— razredne in mladinske ure na šoli;

— vloga predmeta samoupravljanja s temelji marksizma pri usposabljanju učencev za njihovo samoupravljalstvo in širšo družbenopolitično aktivnost.

Po uvodni razlagi namena, ki smo ga želeli doseči, se je razvilo živahno in sproščeno delo v skupinah. To so bili tako imenovani pogovori za okroglo mizo, ki so jih vodili učenci, sodelovali pa so tudi nekateri mentorji mladinske organizacije in šolskih skupnosti. V prvi skupini so se osredotočili na določila zakona o usmerjenem izobraževanju in zakona o svobodni menjavi dela,

»Žal zato, ker našim otrokom ne moremo dati tega, kar bi jih sicer. Poti nazaj ni. Le rešitev je treba poiskati, posebno zato, ker je otrok čedalje več. Upali smo, da bomo dobili nekaj denarja, zbranega s samopriskom, ki pa je zdaj drugače razporejen. Zato so nas iz srednjeročnega načrta gradenj črtali in zdaj — čakamo in preiščujemo, kaj je mogoče narediti.«

— **Kaj pravite na »očitek« ravnateljice osnovne šole Dobrovo, da so vaši učenci — ko pridejo na centralno osnovno šolo — težje vodljivi, bolj razposajeni?**

»Nič novega ne bom povedala, če omenim, da je zasnova celodnevne osnovne šole malce drugačna in dopušča večjo sproščenost otrok. Taki so rekreativni odmorji, pa tudi med delom, posebno pri samostojnem učenju imajo otroci pravico, da vstanejo s svojega sedeža, si poiščejo v svoji omari reči, ki jih za delo potrebujejo, le drugih ne smejo preveč motiti. Tako jih včasih ta navada zavede, da tudi pri pouku vstanejo in gredo do svoje omar, po knjigo, priročnik. Učitelji ne zahtevamo, da bi posebej spraševali, ali lahko to naredijo. In, če so učenci več let v taki šoli, jim ta navada najbrž ostane. Ko pa bodo razmere na centralni šoli drugačne, torej take, da bomo tudi na njej imeli celodnevno šolo, teh težav ne bo več.«

— **Torej je to vendarle korak naprej v osvobajanju »malega človeka« — otroka?**

»Je, čeprav mora imeti tudi svoboda svoje meje. Naši otroci

odprta
šola

so svobodni — ker si upajo povedati svoje mnenje učitelju, ker imajo veliko večje možnosti za vzgojo za samoupravljanje. Zato delo v razrednih in šolskih skupnosti dobro poteka. Besede, da je celodnevna osnovna šola zares šola, ki vzgaja za samoupravljanje, niso več fraza.«

— **Ali tudi te dejavnosti v celodnevni osnovni šoli lažje razvijajo kot v klasični, poldnevni osnovni šoli?**

»Prav gotovo. Dovolj imamo časa, ki ga lahko ne glede na strog urnik prilagajamo predvsem željam in interesom učencev. Tako imamo enkrat na mesec skupne popoldneve — kviz, ogled filmov ali risank, risanje pred šolo in podobno. Ti skupni popoldnevi niso naša posebnost, saj so v načrtu celodnevne osnovne šole, vprašanje je le, kako jih šole uresničujejo. Biti moraš precej domiselni — najbolj domiselni pa morajo biti otroci, saj ti odločajo, kaj bomo počeli. Na primer: lani smo enkrat na mesec praznovali rojstne dneve, izdelali smo darila, učenci in učitelji smo preživeli dve uri skupaj, v igri.«

Moraliziranje na koncu navadno ni prijetno in sprejeto z navdušenjem. Pa vendar — morda v premislek — tako celodnevni kot poldnevni šolam: ali ne bi bilo mogoče tudi na drugih šolah organizirati — vsaj skupne popoldneve — saj tudi ni treba, da so to prav popoldnevi, ki jih učenci in učitelji preživijo skupaj — brez »pregrade«, ki navadno nastaja med učiteljem in učencem...

JASNA TEPINA

18. april — dan Osnovne šole Trbovlje

Učenci in delavci celodnevne osnovne šole Trbovlje so že petič slavili svoj največji praznik — dan šole, ki je bil letos še posebno slovesen, saj je bil posvečen 45. obletnici ustanovnega kongresa ZKS na Čebinah, 9. kongresu ZKS in 12. kongresu ZKS.

Praznični dan se je začel ob 8. uri s slovesno sejo sveta šole, ki so se udeležili delavci šole, upokojeni delavci, predstavniki občinskih družbeno-političnih organizacij, skupščine občine, Zavoda SRS za šolstvo, sveti staršev in zunanji sodelavci. Na seji so podelili priznanja šole zaslužnim pedagoškim delavcem, vzorni učenci in dolgoletni predsednici občinske izobraževalne skupnosti. S slavnostne seje so učenci in delavci šole poslali pozdravno pismo 9. kongresu ZKS.

Učenci so se ta dan predstavili z mnogimi dejavnostmi v šoli in zunaj nje — delovno, tekmovalno: šahisti in strelci so tekmovali, »umetniki« risali na asfalt in kartone. Velika večina učencev se je pomerila v uličnem teku, vsi, ki pri krožkih kaj ustvarjajo, pa so pripravljali razstavo izdelkov v Delavskem domu.

Dan je dosegel svoj vrh popoldne, ko je bilo na sporedu odprtje razstav likovnih in drugih izdelkov učencev in kulturna prireditev. Obe razstavi sta vsaka po

svoje prikazali veliko ustvarjalnost učencev in potrdili pomembnost krožkov v celodnevni osnovni šoli. Ob izdelkih tehničnih krožkov je moral vsakdo priznati, da učenci delo ne le spoznavajo, ampak — tudi sami delajo.

Da je celodnevna osnovna šola v Trbovljah vrata res na široko odprla, smo videli tudi na kulturni prireditvi, saj je bila dvorana Delavskega doma nabito polna. Nastop učencev, ki so prikazali dosežke v mnogih kulturnih krožkih, se je zлил v čudovito celoto, ki je ustrezala geslu: Srečno živimo v svobodni domovini; delamo in ustvarjamo. Te besede so bile tudi vodilo dne osnovne šole Trbovlje.

Mozaiku življenja in dela celodnevne osnovne šole v Trbovljah smo s tem dnevom dodali še en kamenček, ki potrjuje, da mora biti pot vzgajanja in izobraževanja široka. Vključevati mora vse dejavnike od staršev in družbeno-političnih organizacij do društev in drugih družbenih organizacij in krajevne skupnosti, kajti le tako dajemo učencem možnosti, da spoznavajo življenje in delo, zunaj šole in znajo uporabiti znanje v šoli.

ODBOR ZA PRIPRAVO IN IZVEDBO DNEVA ŠOLE

pravne enote učencev na šoli.

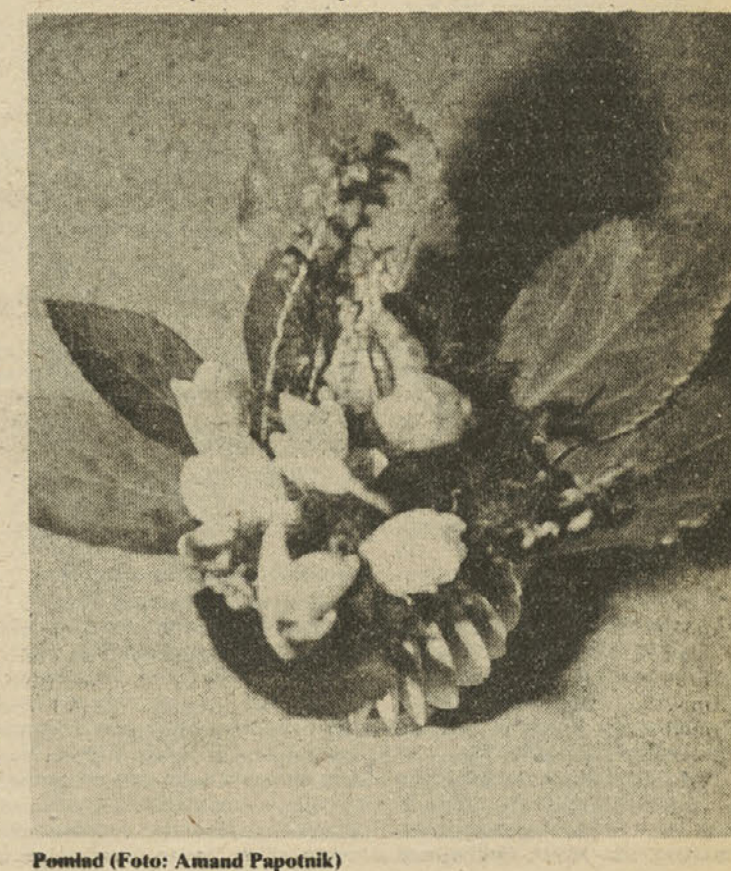
Tretja skupina je zlahka ugotovila, da je predmet samoupravljanja s temelji marksizma še zmeraj preveč šolski, torej teoretičen, torej premalo življenjski. Premalo prispeva k resnični samoupravni praksi na šoli in povsod tam, kjer se učenci vključujejo v samoupravno in širšo družbenopolitično življenje. Nesprejemljivo je, da ponekod učitelji še zmeraj nočejo najti stika s šolsko samoupravo in da jim je še vse preveč pogosto ljubši zastareli predavateljski način dela. Tudi to bo morala urediti mladinska organizacija.

Delovne skupine so o svojih

ugotovitvah in predlogih poročale na sklepnem delu posveta. V njih smo slišali veliko pobud za nadaljnje delo.

Ker je letos dan šolske skupnosti sovpadal z delom 9. kongresa ZKS, so tisti učenci Srednje šole Edvarda Kardelja, ki niso sodelovali na posvetu, obiskali številne organizacije združenega dela v koroških in velenjski občini. Pogovarjali so se o sodelovanju med šolo in delovnimi organizacijami. Tudi to bi bila lahko ena izmed tem naslednjega posveta v letu 1983.

FRANČEK LASBAHER

Pomlad (Foto: Amand Papotnik)

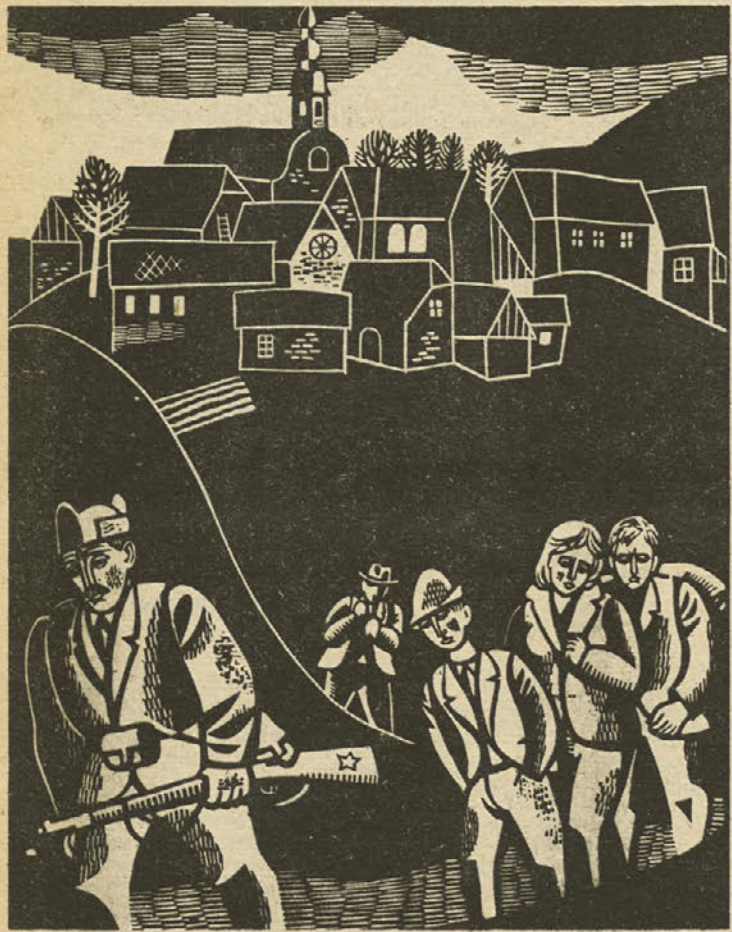
obramba
zaščita

40-letnica slovenskih narodno osvobodilnih udarnih brigad

Osrednja republiška proslava v počastitev ustanovitve slovenskih narodnoosvobodilnih udarnih brigad, ki so se je udeležili Ljubljančani, in okoličani, je bila 8. maja na Trgu revolucije. Veličastna proslava, združena s tradicionalnim pohodom po poteh partizanske Ljubljane, je znova potrdila odločenost vseh, da bomo nadaljevali z uresničevanjem izročila tovariša Tita in Kardelja in sporočil partijskih kongresov.

Proslave so se udeležili pripadniki brigad in odredov, ki so bile ustanovljene leta 1942, enot NOV in POS, ki imajo domicile v ljubljanskih občinah in tistih, ki so osvobajale Ljubljano. Na proslavi so se zvrstile tudi pohodne enote ZSMS, udeleženci pohoda po poteh partizanske Ljubljane, enote JLA, milice, teritorialne obrambe, pionirski in taboriški odredi in mnogi drugi. Med približno 3000 borci je bilo tudi šest Titovih oficirjev, ki jih je maršal Jugoslavije poslal kot pomoč naši NOV v letu 1942.

Poleg osrednje republiške proslave bomo proslavljali ustanovitev prve slovenske narodnoosvobodilne vojske skozi vse leto ob republiških in državnih praznikih in s prigradnimi slovesnostmi v 33 občinah, kjer imajo brigade-jubilantke svoj domicil.

Ive Šubić: Partizan, 1976, lesorez

25. — jubilejni pohod po poteh partizanske Ljubljane

Odbor za pohod po poteh partizanske Ljubljane je ob 25-letnici izdal jubilejno publikacijo. Brošuro, ki obsega 120 strani bogatega in dragocenega gradiva, je zbrala in uredila Vanda Škodnik.

Glede na vsebino lahko razdelimo brošuro na štiri poglavja. V prvem delu so podatki, ki nas seznanjajo z zgodovinskim razvojem teh pohodov. Zoran Naprudnik in Janez Slovenc razčlenjuje pohode v sestavku pod naslovom Naših petindvajset pohodov, in sicer od prve zamisli, ki je nastala leta 1956, pa vse do današnjih dni. Teh najbrž edinstvenih tovrstnih manifestacij v svetu se je v petindvajsetih letih udeležilo več kot milijon udeležencev. Pomembnost in uspešnost prireditve potrjujejo visoka družbena priznanja, ki jih je prejel odbor za uresničitev te množične akcije. Pisca ob koncu poudarjata, kako pomembno je, da se vključijo v prireditveni odbor tudi mladina, ki naj bi nadaljevala delo na tem področju.

Med uvodna poglavja spadata tudi govora Franca Stadlerja in Marjana Orožna na osrednji slovesnosti ob XXV. jubilejnim

pohodu.

Drugi del publikacije zajema čas NOB v Ljubljani in bližnji okolici v letu 1941—1942 in naloge mladega rodu pri ohranjanju, negovanju in prenašanju revolucionarnih tradicij NOB.

Mile Pavlin seznanja bralce o začetku oboroženega upora v Ljubljani, leta 1941. Govori o ustanovitvi OF, posvetu v Mencingerjevi ulici, ustanovitvi osrednjega slovenskega vodstva vstaje, o številnih akcijah proti okupatorju v Ljubljani in opisuje odhod osrednjega slovenskega političnega in vojaškega vodstva OF iz Ljubljane, spomladi 1942, na osvobojeno ozemlje.

Anka Vidovič-Miklavčič nas seznanja z Mladinsko Osvobodilno fronto. Najprej predstavi protifašistično gibanje mladine v stari Jugoslaviji v prvih mesecih okupacije, nato pa opisuje pritisk okupatorja na mladino, ki je z ustanovitvijo raznih fašističnih organizacij izvajal raznarodovalno politiko, in o ustanovitvi mladinske OF oktobra 1941. V tem prispevku so opisane tudi številne akcije mladine proti fašizmu in preraščanje Mladinske osvobodilne fronte v množično

Obrambni dan nekoliko drugače

Dobrotinškova domačija nad Vojnikom zasluži naziv heroja

Štab za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito je dobro pripravil načrt obrambnega dne, ki so ga prosvetni delavci in drugi delavci šole in učenci osnovne šole Franjo Vrunč Celje-Hudinja imeli v soboto, 3. aprila. Zbor za vse delavce je bil ob 6.45, učenci pa so se zbirali tako, kot je bilo predvideno. V načrtu so bili orientacijski pohodi za učence višje in pogoji za učence srednje in nižje stopnje. Slednji so obiskali pomembne pomnike v Celju in kraje v celjski okolici, ki so znani iz NOB. Tako se mladina seznanja z revolucionarnim delom na tem območju, hkrati pa se ohranjajo izročila iz NOV. Vse to pomaga vzgajati domoljubje, mladi so ponosni na vse, kar smo dosegli. Ob junaštvu mnogih, ki so žrtvovali svoja življenja, zbijamo v mladini zavednost, spoštovanje do izbojane svobode, vzgajamo jih za obrambo domovine. Zelo pomembni so tudi obrambni dnevi. Ob takih dneh se srečujejo tudi z nekdanjimi aktivisti OF, z borci in s preživeli interniranci in obiskujejo kmetije, ki so dajale partizanom ali njihovim somišljenikom streho in hrano. Srečanje s pričami naše bližnje zgodovinske preteklosti je zmeraj najbolj zanimivo. Preteklosti, zlasti pa žrtev, ki so bile potrebne, da zdaj živimo v svobodi, ne smemo nikoli pozabiti; zato moramo tudi mlade — iz roda v rod — opozarjati na okupatorjeve zločine in nečloveška dejanja domačih izdajalcev.

Na obrambnem dnevu, ki so ga imeli učitelji in učenci osnovne šole Franjo Vrunč Celje-Hudinja, je odšlo na pohod na Dobrotinškovo domačijo okrog 100 otrok četrtil razredov. Od šole do Vojnika so se odpeljali s »krapanom«. Izstopili so in v skupinah odšli proti cilju. Pot jih je nekaj časa vodila še med hišami, nato pa je zavila v gozd. Otroci so bili dobre volje. Vedeli so za cilj, mnogi so domačijo že obiskali. Ljudje, ki smo jih srečevali, so prijazno odzdravljali. Ne da bi vprašali, so vedeli, kam nas vodi pot. Pot je zanimiva in lepa, saj vodi tudi skozi gozd in po gričevnatem svetu. Potem ko smo hodili kake tri četrt ure, smo zagledali pred seboj veliko gospodarsko poslopje, kmetijska stroja, veliko drv in lesa. Tu sta delala

starejši in mlajši gospodar. Gospodinji — mati in hči pa sta nas pričakali na hišnem pragu. Srečanje — kot da se poznamo že veliko let. Široka kmečka hiša stoji na hričeku, ki gleda proti gozdu in v dolino pred njim; tam imajo Dobrotinškovi lepo obdelane njive in velik sadovnjak.

Pozdravljamo se z gospodinjo Kunejevo in njeno hčerjo, zraven sta še sedemletni sin in dveletna hči. Učenci posedejo okrog domačije in malico. Okrog hiše je pravi živ-žav. Obiska sta najbolj vesela domača otroka. Učenci so pripravili za to priložnost kulturni spored in kviz, ki so ga ob spominski plošči izvedli po pripovedovanju Kunejeve gospodinje, potem ko smo z molkom počastili spomin na šest žrtev.

Kunejeva hči in sestra padlih, pripoveduje: »V družini je bilo sedem otrok — tri sestre in štirje bratje. V mislih se vrača v čas, ko je kot sedemnajstletno dekle izgubila šest svojcev. V obeh se ji zasvetijo solze. Iz pripovedovanja zvedemo, da so bili ona, sestra in bratje že pred vojno napredni, saj so bili člani Društva kmečkih fantov in deklet. Ko se je začela vojna, so se v njihovi hiši zbirali različni aktivisti, partizani. Ko je bil v tem kraju I. pohorski bataljon, so jih izdali. Takrat so njene tri brate ustrelili, najmlajšega pa odpeljali iz Starega piskra v koncentracijsko taborišče v Nemčiji, od koder je pobegnil v partizane. Sestre in mamo so odpeljali v Auschwitz, ker je bila sama najmlajša, je morala v več taborišč. Mati in sestra sta ostali v Auschwitzu. Vrnili sta se samo sestro — ena živi zdaj v Vojniku, druga pa na domačiji. Najmlajši brat je odšel v okolico Ljutomer. Tam je menda zgorel. Njegovo ime je na spominski plošči v Grlovi, kjer se je zgodila tragedija 5. januarja 1945, ko so zjutraj prišli kozaki, skupaj z gestapom in žandarji. Takrat je bil Jurij Dobrotinšek na hlevu z nekaterimi partizani in očetom pri Bunderbovih v Grlovi. Boj je trajal več kot dve uri. Kozaki in Nemci so odpeljali osemnajst mrtvih v dvorišča. Zato so jim sovražniki hišo zažgali. V njej je zgorel četrti — zadnji sin Dobrotinškovih.

Ko sta se sestro vrnili iz taborišča, nista vedeli za usodo družini.

ne, predvsem za najmlajšega brata. Mislili sta, da je doma. Toda v prazen dom se nista mogli vrniti — preveč je bolelo. Ta čas sta bili pri znancih in sorodnikih. Toda dom je vabil, zadišala je zemlja, zašumel je domač gozd in potegnili ju je domov. Treba je bilo obdelati zemljo in skrbeti za gozd. Začeli so delati. Poročila se je. Ima hčer in sina. Hči si je z zetom zgradila v bližini novo hišo. Ima dva vnuka. Vsi so zaposleni zunaj kmetije, razen nje — Kunejeve mame. Ko pa se vrnejo z dela, popriimejo še doma. Živina in gozd sta donosni panogi. Strojce bodo spravili v stavbo, ki jo nameravajo zgraditi v ta namen. To nam pove, potem ko nas povabi v kuhinjo, kjer nam s hčerjo postrežeta. Pogovor nanesse še na to in ono. Kljub trpljenju med vojno in izgubi šestih družinskih članov je Kunejeva mama polna moči, predvsem pa topline, ki vsakega prevzema. Pove, da jih učenci osnovnih šol večkrat obiščejo. Povabi nas, naj se še oglasimo.

Vesela je bila našega obiska in ganjena, ker so učenci z recitacijami, kvizom in s petjem partizanskih in pionirskih pesmi počastili spomin njenih dragih: matere, sestre, in štirih bratov, ki jim je posvečena tudi vzdana

plošča na steni domačije. Šope zvončkov ob plošči govori o polni mladosti — o svobodi, za katero so Dobrotinškovi žrtvovali življenja in je hkrati glasnik novega življenja, saj sta ga nabrala Dobrotinškova vnuka na travniku pod gričem.

Ko smo se s kolegicami pogovarjale z Dobrotinškovo mamico so učenci preplavili travnike pod gričem. Tekmovali so v športnih panogah. Nekaj skupin pa je izvedlo napad in obrambo, saj so učenci prinesli s seboj orožje igrače. »Partizani« so zmago proslavili s petjem partizanskih pesmi.

Obrambni dan je bil uspešen, saj je vseboval veliko sestavin idejno-politične in obrambne vzgoje.

Poslovili smo se od Dobrotinškove domačije in polni novih vtisov odšli domov. O tem se bomo pogovarjali z znanci in prijatelji in jim svetovali naj tudi oni obiščejo domačijo, ki bi upravičeno morala dobiti naziv heroja.

Morda jo boste obiskali tudi vi, ki boste prebrali te vrstice.

JULIJANA HOČEVAR

MARKSISTIČNI CENTER PRI UNIVERZI V MARIBORU, PEDAGOŠKA AKADEMIJA V MARIBORU, katedra za DMV, ZAVOD ZA ŠOLSTVO SR SLOVENIJE, DRUŠTVO ZA ZDRUŽENE NARODE SR SLOVENIJE, RK ZSMS CENTER KLUBOV OZN

Sklepno obvestilo o posvetovanju DMV 1982

Kot je bilo objavljeno v PROSVETNEM DELAVCU, pripravljajo Marksistični center pri univerzi v Mariboru, Pedagoška akademija v Mariboru, Zavod SR Slovenije za šolstvo, Društvo za Zdržene narode SR Slovenije in Center klubov OZN SR Slovenije enodnevno posvetovanje s temo **VZGOJA MLADINE ZA RAZUMEVANJE MED NARODI IN ZA SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVIH PRAVIC**. Organizatorji vabijo učitelje družbenomoralne vzgoje in mentorje klubov OZN, da se udeležijo posveta. Prijavnice za posvet smo poslali vsem šolam. Po pomoti je bilo objavljeno, da organizacijski odbor sprejema prijave le do konca marca, v resnici pa se učitelji lahko prijavljajo do konca maja. Kotizacijo (500 din) lahko vplačate vnaprej ali ob prevzemu gradiva za posvet. Kotizacijo plačajte na žiro račun 51800-603-30869 (za posvet DMV 1982).

Ker smo cilje, namene in vsebino posveta nadrobneje razčlenili v posebnem biltenu, ki je bil poslan vsem osnovnim šolam, bi tokrat pri kazali le potek posveta. Posvet bo trajal en dan, dopoldne bodo predavanja, popoldne pa delo v skupinah.

V dopoldanskem času bodo imeli referate:

— Bogdan Osolnik: Vzgoja za razumevanje med narodi in njen prispevek k demokratizaciji in podružbljanju naše zunanje politike in mednarodnih odnosov.

— Marija Vilfan: Vzgoja mladine za razumevanje med narodi kot prispevek k etični, idejni in humanistični vzgoji in izobraževanju mlade generacije.

— Milan Divjak: Stanje in problemi vzgoje za razumevanje med narodi v naši osnovni šoli — s posebnim ozirom na družbenomoralno vzgojo.

V popoldanskem času se bodo udeleženci posveta razdelili v skupine, ki bodo obravnavale tele teme:

— Programiranje vzgoje za razumevanje med narodi, njeno vključevanje v učne predmete, analiza učnega načrta, vzgojnih področij osnovne šole.

— Metode, oblike in sredstva internacionalistične vzgoje, pripravljajo učiteljev in mentorjev, viri, izobraževalna tehnologija, vrednotenje učnih rezultatov.

— Vzgoja za razumevanje med narodi v šolskih in drugih organizacijah, klubih in krožkih. Posebej o delovanju in vlogi klubov OZN.

— Vzgoja za razumevanje med narodi in različni dejavniki, posebej družina, množični mediji in drugo.

Učitelji in mentorji naj v prijavnicih sporočijo, v katero skupino bodo vključili. Vabimo jih zlasti k aktivni udeležbi v ustreznih skupinah.

Posvet bodo spremljale razstave likovnih del, ki so jih prispevali učenci osnovnih šol in literature, ki je potrebna za to področje vzgoje in izobraževanja. Ob koncu posveta bo tudi svečana podelitev nagrad učencem osnovnih šol.

Posvet bo 4. junija (petek) 1982 na Pedagoški akademiji v Mariboru, Koroška cesta 160. Delo se bo začelo ob 9. uri.

Organizacijski odbor

DRAGO NOVAK

REDNI RAZPISI

del in nalog vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah

OSNOVNA SKUPNOST GLASBENE ŠOLE V. VODOPIVEC AJDOVŠČINA

razpisuje za nedoločen čas prosta dela in naloge

učitelja harmonike

Pogoji: Kandidati morajo imeti izobrazbo, ki jo predpisuje zakon o glasbenih šolah.

Prijave je 15 dni po objavi razpisa na naslov: Glasbena šola V. Vodopivec Ajdovščina, Štrancarjeva 8.

Stanovanja ni.

RAZPISNA KOMISIJA PEDAGOGŠKEGA ŠOLSKEGA CENTRA V CELJU, Ulica 29. novembra št. 1

razpisuje po 147. členu zakona o usmerjenem izobraževanju in 132. členu statuta centra prosta dela in naloge

ravnatelj

Pogoji: Kandidat mora izpolnjevati splošne pogoje po ZZD in ZUI in imeti:

- visoko izobrazbo
- pedagoško-andragoško izobrazbo
- najmanj pet let delovnih izkušenj v vzgoji in izobraževanju
- opravljen strokovni izpit za delo v vzgoji in izobraževanju
- in biti družbeno-politično aktiven.

Kandidati morajo priložiti prijavi na razpis dokazila o izpolnjevanju splošnih in posebnih pogojev razpisa, predlog o načinu uresničevanja naloge in opisati svojo vlogo pri uresničevanju teh nalog. Prijave je 15 dni po objavi razpisa. Kandidati bodo o izbiri obveščeni v 30 dneh po preteku razpisa.

OSNOVNA ŠOLA KOMANDANTA STANETA DRAGATUŠ

razpisuje za nedoločen čas prosta dela in naloge

učitelja nemškega jezika, fizike in likovne vzgoje, PRU učitelja biologije (polovičen delovni čas ali 8 ur na teden)

Prijave z dokazili o izobrazbi pošljite na Osnovno šolo Komandanta Staneta Dragatuš, v 15 dneh po objavi razpisa.

Stanovanje bo zagotovljeno v jeseni.

RAZPISNA KOMISIJA ZA DELOVNA RAZMERJA OSNOVNE ŠOLE LUCIJAN SELJAK KRANJ

razpisuje za šol. leto 1982/83 naslednja prosta dela in naloge:

- učitelja v oddelku PB na centralni šoli, U ali PRU
- učitelja razrednega pouka na podr. šoli v Mavčičah, U ali PRU
- učitelja v oddelku PB na podr. šoli v Mavčičah, U ali PRU
- učitelja v oddelku PB na podr. šoli v Žabnici, U ali PRU
- učitelja v oddelkih PB na podr. šoli Orehek, U ali PRU
- vzgojiteljice v VVO pri podr. šoli v Žabnici — vzgojiteljica

določen čas:

— učitelja razrednega pouka na centralni šoli, U ali PRU (od 1. 9. 1982 do 10. 1. 1983 — nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu)

Kandidati naj oddajo prijave z dokazilom o strokovnosti v 15 dneh po objavi razpisa.

OSNOVNA ŠOLA KOPRIVNICA, KOPRIVNICA PRI BRESTANICI

razpisuje za nedoločen čas prosta dela in naloge

učitelja matematike in fizike, PRU

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi razpisa.

Začetek dela 1. 9. 1982.

Stanovanje je stanovanje.

RAZPISNA KOMISIJA SVETA ŠOLSKEGA CENTRA STROKOVNIH ŠOL LJUBLJANA, Titova c. 78,

razpisuje prosta dela in naloge

ravnatelj Centra strokovnih šol

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje za učitelja ali sodelavca srednje šole po zakonu o usmerjenem izobraževanju in imeti:

- opravljen strokovni izpit
- najmanj 5 let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu
- ustrezne moralnopolitične lastnosti in organizacijske sposobnosti

Kandidat traja štiri leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev s kratkim življenjepisom, opisom dosedanjega dela in družbeno-politične aktivnosti v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Center strokovnih šol Ljubljana, Titova c. 78, z oznako »za razpisno komisijo«.

O izbiri jih bomo obvestili v 30 dneh po sklepu sveta Centra strokovnih šol.

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI ZAVOD V VERŽEJU

razpisuje dela in naloge

ZA OSNOVNO ŠOLO:

- učitelja nemškega in angleškega jezika za določen čas (1 leto), PRU
- učitelja slovenskega in srbohrvaškega jezika (12 ur) za določen čas (1 leto), PRU
- učitelja telesne vzgoje (10 ur) za določen čas (1 leto), PRU

ZA VZGOJNI DOM:

- 3 vzgojiteljev — specialnih pedagogov MVO, za nedoločen čas
- vzgojitelja — specialnega pedagoga MVO, za določen čas (1 leto)
- vzgojitelja — specialnega pedagoga MVO, za določen čas (1 leto), polovična delovna obveznost

Za vsa razpisana dela in naloge je poskusno delo tri mesece; začetek dela 1. 9. 1982. Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 15 dneh po objavi razpisa odboru za medsebojna delovna razmerja Vzgojno-izobraževalnega zavoda Veržej, 69241 Veržej.

OSNOVNA ŠOLA TONE ČUFAR MARIBOR, ZRKOVSKA 67

razpisuje prosta dela in naloge

- učitelja matematike in fizike za nedoločen čas
- učitelja tehnične vzgoje za nedoločen čas
- 2 učiteljev za delo v oddelkih podaljšanega bivanja na razredni stopnji za nedoločen čas

Začetek dela: 1. 9. 1982.

Prijave z dokazili o izobrazbi pošljite v 15 dneh po objavi razpisa osnovni šoli Tone Čufar Maribor.

Svet TEKSTILNE IN FRIZERSKE SREDNJE ŠOLE MARIBOR, Orožnova 2

razpisuje prosta dela in naloge

za nedoločen čas:

- učitelja angleškega in slovenskega jezika
- dipl. inž. tekstilne tehnologije za pouk OTP
- učitelja telesne vzgoje
- dipl. inž. tekstilne tehnologije za poučevanje tekstilnih predmetov
- učitelja obrambe in zaščite

za določen čas (nadomeščanje delavke v času porodniškega dopusta):

- učitelja slovenskega jezika
- učitelja matematike

za polovičen delovni čas:

- učitelja fizike

Vsi kandidati za učitelje morajo imeti visokošolsko izobrazbo ustrezne smeri.

Prezem vseh razpisanih del in nalog je 1. septembra 1982.

Rok za prijavo je 15 dni po objavi razpisa. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 30 dneh po objavi razpisa.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev na naslov Tekstilne in frizerske srednje šole Maribor, Orožnova 2.

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE MALEČNIK Malečnik 14, Maribor

razpisuje prosta dela in naloge

za nedoločen čas:

- učitelja glasbene vzgoje, PRU, 12 ur
- učitelja biologije in kemije, PRU, 12 ur

za določen čas:

- učitelja matematike in fizike za delo v oddelku podaljšanega bivanja, PRU

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, ki jih predpisuje zakon o osnovni šoli. Rok prijave: 15 dni po objavi razpisa.

Svet

ŠOLSKEGA CENTRA ZA BLAGOVNI PROMET MARIBOR, Mladinska 14

razpisuje dela in naloge

— učitelja matematike in fizike

za poln, nedoločen delovni čas (pogoji: visoka izobrazba pedagoške smeri fizike z matematiko ali matematike s fiziko, lahko pa tudi visoka izobrazba iz novinarstva, ekonomije, matematike, elektrotehnike, strojništva, gradbeništva ali geodezije, fizike, računalništva in informatike, geologije, rudarstva, metalurgije in končan program za izpopolnjevanje).

— učitelja samoupravljanja s temelji marksizma in zgodovine

za poln, določen delovni čas (pogoji: visoka izobrazba filozofske fakultete, smer zgodovina, sociologija ali filozofija, lahko pa tudi visoka izobrazba iz novinarstva, ekonomije, prava ali pedagogike ter končan program za izpopolnjevanje).

— učitelja obrambe in zaščite

za nepoln, določen delovni čas (pogoji: visoka izobrazba smeri splošna ljudska obramba ali diploma vojaške akademije, lahko pa tudi visoka izobrazba katerekoli smeri in končana šola za rezervne oficirje in končan program za izpopolnjevanje).

— učitelja osnov tehnike in proizvodnje za nepoln, določen delovni čas (pogoji: visoka izobrazba elektrotehniške smeri in končan program za izpopolnjevanje).

Prijave z ustreznimi dokazili sprejemamo 15 dni po objavi razpisa.

Odbor za medsebojna razmerja

OSNOVNE ŠOLE 17. OKTOBER BELTINCI

razpisuje prosta dela in naloge

na predmetni stopnji

za nedoločen čas od 1. 9. 1982:

- učitelja tehničnega pouka in fizike, PRU tehničnega pouka ali fizike ali PRU fizike in tehničnega pouka
- učitelja matematike in fizike, PRU
- učitelja zgodovine in zemljepisa, PRU
- učitelja družbeno-moralne vzgoje, zgodovine in zemljepisa, PRU družbeno-moralne vzgoje in zgodovine ali družbeno-moralne vzgoje in zemljepisa
- učitelja gospodinjskega pouka, PRU biologije in kemije

za določen čas od 1. 9. 1982 do 30. 6. 1983:

- učitelja slovenskega in nemškega jezika, PRU

na razredni stopnji

za nedoločen čas od 1. 9. 1982:

- učitelja glasbenega pouka in za pevski zbor, učitelj razrednega pouka ali PRU glasbenega pouka

za določen čas od 1. 9. 1982 do 30. 6. 1983:

- učitelja telesne vzgoje, učitelj razrednega pouka ali PRU telesne vzgoje

Delavci, ki bodo sprejeli razpisana dela in naloge, se morajo vključiti v načrtovanje za tekoče šolsko leto pred prevzemom omenjenih del in nalog. Prijavam priložite dokazilo o izobrazbi. Odbor ne bo obravnaval prijav brez ustrezne dokumentacije. Če se na določena dela in naloge ne bodo prijavi kandidati z ustrežno izobrazbo, bomo za določen čas (od 1. 9. 1982 do 30. 6. 1983) sklenili delovno razmerje s kandidati, ki nimajo ustrezne izobrazbe.

Prijave z dokazili o izobrazbi pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola 17. oktober Beltinci. Kandidati bodo obveščeni o izidu razpisa v 30 dneh po izbiri.

OSNOVNA ŠOLA XV. SNOUB-BELOKRANJSKA V METLIKI

razpisuje prosta dela in naloge

- učitelja razrednega pouka za delo v oddelku podaljšanega bivanja, PRU
- učitelja zemljepisa, zgodovine in družbenomoralne vzgoje, PRU ali P
- učitelja tehnične vzgoje in kemije, PRU ali P
- učitelja gospodinjstva in vodje šolske prehrane, PRU ali P
- psihologa — dipl. psiholog, P

Vsa navedena dela in naloge so razpisana za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Pogoj: končana višja ali visoka šola ustrezne smeri.

Začetek dela 1. 9. 1982.

Prijave sprejema komisija za delovna razmerja tukajšnje šole 15 dni po objavi razpisa. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 15 dneh po poteku razpisnega roka.

DRUŽBOSLOVNA IN EKONOMSKA SREDNJA ŠOLA NOVO MESTO

razpisuje dela in naloge

- učitelja matematike
- učitelja osnov tehnike iz proizvodnje — dipl. ekonomist
- učitelja geografije in pedagogike, ki bo dopolnjeval delovno obveznost v strokovni službi

Za sklenitev delovnega razmerja veljajo pogoji o vrsti in stopnji izobrazbe, ki jih je določil strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje. Kandidati naj pošljejo prijave v 15 dneh po objavi razpisa na svet Družboslovne in ekonomske srednje šole Novo mesto, Ulica talcev 3a.

Razpisna komisija za imenovanje ravnatelja OSNOVNE ŠOLE SREDIŠČE OB DRAVI

razpisuje prosta dela in naloge

— ravnatelj Osnovne šole Središče ob Dravi

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje za opravljanje del učitelja po določbi 96. člena zakona o osnovni šoli in imeti:

- opravljen strokovni izpit
- najmanj pet let pedagoških delovnih izkušenj
- organizacijske in strokovne sposobnosti
- in biti moralno-politično neoporečni

Ravnatelj bo imenovan za štiri leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in s kratkim življenjepisom in opisom dosedanjega dela v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Razpisna komisija za imenovanje ravnatelja, Osnovna šola Središče ob Dravi, 62277 Središče ob Dravi. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po sklepu sveta osnovne šole.

OSNOVNA ŠOLA VINKO PADERŠIČ — BATREJA BRUSNICE

razpisuje za nepolni delovni čas dela in naloge

- učitelja biologije in kemije (10 ped. ur), PRU
- učitelja nemškega jezika (10 ped. ur), PRU
- učitelja likovne in tehnične vzgoje (10 ped. ur), PRU
- učitelja glasbene vzgoje (4 ped. ure), PRU

Začetek dela 1. 9. 1982

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov šole.

DOM UČENCEV BALDOMIR SAJE PORTOROŽ

razpisuje za nedoločen čas prosta dela in naloge

- 2 vzgojiteljev, končana PA — domska smer ali FF — domska smer

Začetek dela 1. 9. 1982. Stanovanja ni. Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 15 dneh po objavi razpisa.

Svet VZGOJNOVARSTVENE ORGANIZACIJE POSTOJNA

razpisuje dela in naloge

- ravnatelj

Za ravnatelja je lahko imenovan kdor:

- izpolnjuje splošne, z zakonom o združenem delu in družbenim govorom občine Postojna, določene pogoje;
- izpolnjuje pogoje za opravljanje del vzgojitelja ali strokovnega delavca po določilih 38. in 39. člena zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok ali izpolnjuje pogoje za opravljanje del učitelja po določilih 96. člena zakona o osnovni šoli;
- ima pet let delovnih izkušenj, od tega najmanj dve leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok;
- ima organizacijske in strokovne sposobnosti in to dokazuje s svojim preteklim delom;
- ima aktiven in pozitiven odnos do socialistične revolucije, bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, ustvarjalnosti in zavzetosti za razvijanje socialističnih samoupravnih odnosov, družbene samozaščite in ljudske obrambe ter do doslednega uveljavljanja delitve po delu.

Kandidat bo imenovan za štiri leta.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite razpisni komisiji VVO Postojna, Pot na Kremenco 4, 66230 Postojna, v roku 15 dni po objavi razpisa.

Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 30 dneh od poteka razpisa.

Komisija za medsebojna razmerja delavcev v združenem delu OSNOVNE ŠOLE FRANC BELŠAK GORIŠNICA

razpisuje naslednja prosta dela in naloge

- za nedoločen čas s polnim delovnim časom
- učitelja glasbene vzgoje, PRU
- učitelja likovne vzgoje, PRU

- za določen čas (sol. leto 1982/83) s polovičnim delovnim časom
- učitelja slovenskega jezika, PRU
- učitelja gospodinjstva in družbeno-moralne vzgoje, PRU

Rok za prijavo je 15 dni po objavi razpisa. Začetek dela 1. 9. 1982.

Komisija za medsebojna delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE MAJŠPERK

razpisuje dela in naloge

- učitelja glasbene vzgoje, PRU ali P, za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Komisija za medsebojna delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE ANICA ČERNEJ MAKOLE

razpisuje za nedoločen čas prosta dela in naloge

- učitelja matematike, PRU

Prijave z dokazili o izobrazbi pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Anica Černej Makole, 62321 Makole.

OSNOVNA ŠOLA SIMON KOS PODBRDO

razpisuje prosta dela in naloge

- učitelja biologije in kemije, PRU ali P
- učitelja za delo v oddelku podaljšane bivanja, PRU ali U

Začetek dela: 1. 9. 1982.

Komisija za delovna razmerja ŠOLSKEGA CENTRA RADOVLJICA

razpisuje prosta dela in naloge

- učitelja osnovne tehnike in proizvodnje; pogoj: visoka izobrazba smeri živilska tehnologija
 - učitelja strežbe; pogoj: višja izobrazba gostinsko-turistične smeri s poprejšnjo končano gostinsko srednjo šolo
- Delo se združuje za nedoločen čas od 1. 9. 1982.

- učitelja ekonomskih predmetov; pogoj: diplomiran ekonomist
- Delo se združuje za določen čas od 1. 9. 1982 do 15. 1. 1983 (nado- meščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu).

Razpisna komisija VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA TITOVO VELENJE

razpisuje prosta dela in naloge

- 2 pedagoških vodij enote

Pogoji:

- končana srednja vzgojiteljska šola, najmanj 3 leta delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu — od tega najmanj dve leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok;
- da ima organizacijske in strokovne sposobnosti, ki zagotavljajo, da bo s svojim delom prispeval k uresničevanju smotrov in nalog VVZ;
- da ima aktiven in pozitiven odnos do tradicij socialistične revolucije, do samoupravljanja, do sodelovanja in povezovanja združene dela in do družbenih interesov nasploh, do interesov družbene samozaščite in vseljidske obrambe in do bratskih narodov.

Prijave z dokazili pošljite razpisni komisiji VVZ Titovo Velenje. Začetek dela 1. 8. 1982.

CENTER ZA USMERJENO IZOBRAŽEVANJE ŽALEC

Ulica Ivanke Uranjekove 6, 63310 Žalec

razpisuje prosta dela in naloge

- učitelja telesne vzgoje s polnim delovnim časom
- učitelja obrambe in zaščite s polovičnim delovnim časom
- dveh učiteljev strokovno-teoretičnih predmetov s polnim delovnim časom za nedoločen čas

Pogoj za sprejem je visoka izobrazba ustrezne smeri v skladu z zakonom o usmerjenem izobraževanju. Prijave z dokazili o strokovnosti sprejemamo 15 dni po objavi razpisa. Kandidate bomo obvestili o izbiri v 30 dneh po sklepu sveta Centra.

Komisija za medsebojna delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE »25. MAJ« PRESTRANEK

razpisuje prosta dela in naloge za nedoločen čas

- učitelja razrednega pouka, U ali PRU
- učitelja biologije in kemije, PRU ali P

Začetek dela 1. 9. 1982.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izobrazbi v 15 dneh po objavi razpisa komisiji za medsebojna delovna razmerja Osnovne šole »25. maj« Prestranek. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh.

POPRAVKI

V 8. številki Prosvetnega delavca je nastalo v rednih razpisih del in nalog vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah več tiskarskih napak, ki jih popravljamo takole:

Svet

OSNOVNE ŠOLE IVANA CANKARJA LJUTOMER

razpisuje dela in naloge

- 3 razrednih učiteljev ali vzgojiteljic za delo v oddelkih podaljšane bivanja za določen čas (in ne za nedoločen čas)

Svet

OSNOVNE ŠOLE DRAGOMIRJA BENČIČA BRKINA HRPELJE, 66240 KOZINA

razpisuje prosta dela in naloge

- učitelja slovenskega jezika, PRU ali P, za določen čas (in ne za nedoločen čas)

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE DR. FRANCETA PREŠERNA RIBNICA

razpisuje dela in naloge

ZA CENTRALNO ŠOLO RIBNICA) (besedilo pod drugo alineo)

- učitelja za delo v oddelku podaljšane bivanja na predmetni stopnji, PRU (in ne na razredni stopnji)

V razpisu Vzgojno-izobraževalnega zavoda Slovenske Konjice za

TOZD OSNOVNA ŠOLA BORISA VINTERJA ZREČE

je bilo izpuščeno besedilo

- učitelja biologije in kemije, P ali PRU, za določen čas

Zaradi napačno natisnjene besedila objavljamo ponovno tudi naslednji razpis:

Odbor za medsebojna delovna razmerja

SREDNJE ŠOLE ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM RADENČI

razpisuje za nedoločen čas prosta dela in naloge

- učitelja zgodovine in geografije, pogoj: P ustrezne smeri
- učitelja osnovne tehnike in proizvodnje, pogoj: P dipl. inž. živilske tehnologije
- učitelja biologije in kemije, pogoj: P ustrezne smeri

Šola ima na voljo enodružinsko stanovanje in samske sobe v do- učencev. Kandidati naj pošljejo prijave na šolo v 15 dneh po objavi razpisa.

V razpisu

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA ZAVODA VELENJE

je bil pomotoma vrinjen razpis Glasbene šole Frana Koruna Kož- skega, Titovo Velenje.

Za napake se opravičujemo.

Razpisi

Vzgojno-izobraževalnim in vzgojno-varstvenim organizacijam, še niso poslane rednih razpisov ali pa jih želijo dopolniti, sporočamo, da bomo objavili te razpise še tudi v naslednji številki našega glasila, bo izšla 31. maja. Prosimo vodstva teh organizacij, da pošljejo razpise najkasneje dne pred izidom določene številke na naslov: Prosvetni delavec, 611 Ljubljana, Poljanski nasip 28, p. p. 21. NAKNADNE RAZPISE bomo objavili 21. junija, če bo potreba pa tudi še 12. julija.

OGLEJTE SI TABORSKO JAMO!

Turistično društvo Grosuplje in uprava Taborske jame pri Gros- ljem obveščata šole, da je jama spet odprta od 15. marca 1982. Og- date si jo lahko vsak dan, če nas prej obvestite o svojem obisku. P- jave pošljite na naslov:

Taborska jama pri Grosupljem, 61290 Grosuplje, ali pa sporo- svoj obisk po telefonu: (061) 772-260 gostišče Taborska jama. Cena vstopnic: za učence osnovnih šol 20 din, za učence srednjih 40 din.

V gostišču pri jami dobite tudi enolončnice. Obroke naročite na- vedeno telefonsko številko. Za ogled se priporočamo!

Srečanje po 30 letih

Prve maturantke novomeškega učiteljskega iz leta 1952! Koliko č- je že preteklo, odkar smo zapele prvi novomeški gaudeamus igitur osvoboditvi? Tridesetkrat smo že utrgali zadnji list na koledar. Spremenile smo se v teh letih. Veliko si moramo povedati. Za to p- membno obletnico se bomo sestale 29. maja 1982 ob 14. uri v G- stišču Mrak na Rimski cesti v Ljubljani. Prisrčno vabljeni!

Zala Jurečič, Rašiška Ljubljana. Telefon 556-3

25-letnica mature

Ob 25-letnici mature na ljubljanskem učiteljskem se bomo sreč- sošolke 5.c iz leta 1956/57, razredničarka prof. Marija Šafar, v lju- ljanskem hotelu Bellevue dne, 5. junija ob 18. uri. Če se srečanja za- ne boste mogle udeležiti, sporočite Vladki Vončina, Kranj, Partizan- ska 25.

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izo- braževanja in znanosti ter izo- braževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, pred-

sednica, Tea Dominko, Milanka Dragar, Tone Ferenc, Leopold Kejžar, Marjana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Do- minko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vra- čamo. Letna naročnina znaša 250 din za posameznike, 450 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 15 din, pri povečanem obsegu pa 20 din. Študentje ima- jo pri skupinskih naročilih po- seben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643 Po mnenju Republiškega ko- teja za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od p- meta proizvodov (glej 7. točko- odstavka 36. člena zakona o o- davčenju proizvodov in storite- prometu).